

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
ÇOKKÜLTÜRLÜ EĞİTİM FARKINDALIKLARI VE
UYGULAMALARI**

Yüksek Lisans Tezi

Asiye YILDIRIM

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Murat Bayram YILAR

SAMSUN
2021

TEZ KABUL VE ONAYI

Asiye YILDIRIM tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Murat Bayram YILAR danışmanlığında hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Farkındalıkları ve Uygulamaları” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafında 30/09/2021 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı, Adı Soyadı	Üniversitesi	Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan	Doç. Dr. Fatih YAZICI			☒	Kabul
	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi		Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	☐	Ret
Üye (Danışman)	Dr. Öğr. Üyesi Murat Bayram YILAR			☒	Kabul
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi		Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	☐	Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AYDIN			☒	Kabul
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi		Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	☐	Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY

/12 / 2021

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Ali BOLAT

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırlamış olduğum tez çalışmasının bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynaklarda gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

İmza

25/12/ 2021

Asiye YILDRIM

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Farkındalıkları ve Uygulamaları

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 25/12/2021 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : %12

Tek kaynak oranı : %2 çıkmıştır.

İmza

25/12/2021

Dr. Öğr. Üyesi Murat Bayram YILAR

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ÇOKKÜLTÜRLÜ EĞİTİM FARKINDALIKLARI VE UYGULAMALARI

Asiye YILDIRIM

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı

Yüksek Lisans, Aralık /2021

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Murat Bayram YILAR

Bu çalışma, sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik farkındalıklarının ve çokkültürlü eğitim uygulamalarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada hem nicel hem de nitel araştırmayı barındıran karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma evrenini Ağrı ilinde görev yapan 370 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Nicel verileri toplamak için gönüllü katılım gösteren 280 sosyal bilgiler öğretmenine 5’i demografik, 20 konu alanı ve 2 adet seçenekli olmak üzere toplam 27 sorudan oluşan “Çokkültürlü Eğitim Algı Ölçeği” uygulanmıştır. Nitel verileri toplamak için ise 4 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış form kullanılarak 15 sosyal bilgiler öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Ulaşılan veriler cinsiyet, kıdem, görev yeri, mezun olunan bölüm, eğitim durumu değişkenlerine göre incelenmiştir. Verilerin normal dağılım aralığında olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple verilerin analizinde parametrik tekniklerden t testi, ANOVA testi, Pearson korelasyon analizi ve regresyon analizleri kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim farkındalıkları cinsiyete, görev yerine, mezun olunan bölüme göre farklılıklar gösterdiği ancak öğrenim durumu ve mesleki kıdeme göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Nitel kısım bulgularında sosyal bilgiler öğretmenlerinin, çokkültürlü eğitime bakışlarının genel olarak olumlu olduğu, Türkiye’de çokkültürlü eğitim gerekliliğine inandıkları ve kendilerini çokkültürlü eğitimci olarak nitelendirdikleri görülmüştür. Öğretmenler çokkültürlü eğitime özellikle çok yönlü bakış açısı kazandırması ve evrensel değerleri ön plana çıkarması nedeniyle olumlu yaklaşmaktadırlar. Ancak suistimale açık bir konu olmasını ve dersten önce belli bir hazırlık gerektirmesini ise olumsuz özellikleri olarak değerlendirmektedirler. Öğretmenlerin çokkültürlülükle ilgili konularda en çok yaratıcı drama, altı şapkalı düşünme tekniği, örnek olay ve münazara tekniğini tercih etmeleri araştırmada ortaya konulan bir diğer önemli sonuçtur. Son olarak öğretmenler; öğrencilerin farklılıklara karşı önyargılı olmasını, öğrencilerde yaşantı eksikliğini vesosyal bilgiler ders kitabının bu konudaki beklentiyi tam olarak karşılamaması gibi nedenleri çokkültürlülük eğitiminde karşılaşılan en önemli sorunlarolarak belirtmişlerdir. Bu sorunlara çözüm olarak ise ders saatinin artırılması, müfredatın hafifletilmesi, okul gezileri yapılması, kitap içeriklerinin zenginleştirilmesi gibi öneriler ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çokkültürlülük, çokkültürlü eğitim, sosyal bilgiler

ABSTRACT

MULTICULTURAL EDUCATION AWARENESS AND PRACTICES OF SOCIAL STUDY TEACHERS

Asiye YILDIRIM

Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies

Department of Turkish and Social Sciences Education

Social Studies Education Program

Master, December /2021

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Murat Bayram YILAR

This study aims to assess the awareness of social studies teachers towards multicultural education and their multicultural education practices. The mixed method, which includes both quantitative and qualitative research, was used in the study. The universe of the research consists of 370 social studies teachers working in the province of Ağrı. In order to collect quantitative data, the "Multicultural Education Perception Scale" consisting of 27 questions, 5 of which is demographic, 20 subject areas and 2 options, was applied to 280 social studies teachers who participated voluntarily. In order to collect qualitative data, 15 social studies teachers were interviewed using a semi-structured form consisting of 4 questions. The data obtained were analyzed according to the variables of gender, seniority, place of duty, graduated department, and educational status. It was understood that the data were within the normal distribution range. For this reason, t-test, ANOVA test, Pearson correlation analysis and regression analyzes were used in the analysis of the data. Content analysis method was used in the analysis of qualitative data. According to the results of the research, it was seen that the awareness of multicultural education of social studies teachers differed according to gender, place of duty, graduated department, but did not differ significantly according to educational status and professional seniority. In the qualitative part findings, it was seen that the social studies teachers' perspectives on multicultural education were generally positive, they believed in the necessity of multicultural education in Turkey and described themselves as multicultural educators. Teachers approach multicultural education positively, especially because it brings a multi-faceted perspective and emphasizes universal values. However, they consider that it is a subject open to abuse and requires a certain preparation before the lesson as its negative features. Another important result of the research is that teachers mostly prefer creative drama, six hats thinking technique, case study and debate techniques on multicultural issues. Finally, teachers; They stated the reasons such as students' prejudice against differences, lack of experience in students and the fact that the social studies textbook does not fully meet the expectations on this subject as the most important problems encountered in multicultural education. As a solution to these problems, suggestions such as increasing the course hours, reducing the curriculum, making school trips, and enriching the contents of the books have emerged.

Keywords: Multiculturalism, multicultural education, social studies

TEŞEKKÜR

Tez alıőmamın her aşamasında olumlu tavrıyla beni cesaretlendiren ve tecrübelerinden faydalandığım değerli bilim insanı danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Murat Bayram YILAR'a teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
TABLolar	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	1
1.2. Problem Durumu	3
1.3. Problem Cümlesi	4
1.3.1 Alt Problemler	4
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	5
1.6. Araştırmanın Varsayımları	6
1.7. Tanımlar	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Kültür.....	9
2.2. Çokkültürlülük (Multiculturality).....	10
2.3. Çokkültürlülük ve Türkiye	14
2.4. Dünyada Çokkültürlülük	15
2.5. Çokkültürcülük (Multiculturalism)	16
2.6. Küreselleşme (Globalization).....	17
2.7. Çokkültürlü Eğitim (Multicultural Education).....	18
2.8. Çokkültürlülüğe Karşı Eleştiriler	21
2.9. Çokkültürlü Eğitime Karşı Eleştiriler.....	21
2.10. Çokkültürlü Eğitim ve Sosyal Bilgiler Dersi.....	22
2.11. İlgili Araştırmalar	26
2.11.1. Tezler	26
2.11.2. Makaleler	31
2.11.3. Kitaplar	35
3. YÖNTEM	37
3.1. Araştırmanın Modeli	37
3.2. Çalışma Grubu.....	37

3.3. Veri Toplama Aracı.....	40
3.4. Verilerin Toplanması.....	41
3.5. Verilerin Analizi.....	42
4. BULGULAR.....	43
4.1. Nicel Bulgular.....	43
4.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Nasıldır?	44
4.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Cinsiyete Göre Değişmekte Midir?.....	46
4.1.3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Eğitim Durumuna Göre Değişmekte Midir?	47
4.1.4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Bölüme Göre Değişmekte Midir?	48
4.1.5 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Mesleki Kıdeme Göre Değişmekte Midir?	48
4.1.6 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Görev Yerine Göre Değişmekte Midir?.....	49
4.1.7 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Değişkenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerine Anlamlı Etkisi Var Mıdır?.....	50
4.1.8 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarının Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Görüşleri Nedir?	51
4.2. Nitel Bulgular.....	51
4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri Nasıldır?.....	52
4.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İçin Çokkültürlülük Ne İfade Ediyor?	52
4.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Türkiye’de Çokkültürlü Eğitimin Gerekliği Hakkında Görüşleri Nelerdir?.....	55
4.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitime Dair Yaptığı Uygulamalar Nelerdir?.....	59
4.2.5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim uygulamalarında karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri nelerdir?	64
5. TARTIŞMA ve SONUÇ.....	70
5.1. Tartışma.....	70
5.2. Sonuç.....	76
5.3. Öneriler.....	78
5.3.1. Araştırmaya Yönelik Öneriler	78
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	80
KAYNAKLAR	82
EKLER	90
EK 1: Çokkültürlü Eğitim Algı Ölçeği.....	90
EK 2: Çokkültürlü Eğitim Uygulamaları Görüşme Formu.....	93

EK 3: Etik Kurul Kararı.....	94
EK 4: Araştırma Uygulama İzni.....	95
ÖZ GEÇMİŞ.....	96

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
TDK	: Türk Dil Kurumu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
UNESCO	:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

TABLolar

Tablo 2.1. 2018 SBDÖP’de Sınıflara Göre (4-7. Sınıf) Çokkültürlülikle Doğrudan ve Dolaylı İlişkili Olan Kazanımlar	24
Tablo 3.1. Nicel Çalışma Grubunu Oluşturan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları	38
Tablo 3.2. Ağrı İl Merkezi ve Merkeze Bağlı 7 İlçesinde 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılında Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Toplam Sayısı	39
Tablo 3.3. Nitel Çalışma Grubunu Oluşturan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine İlişkin Bazı Demografik Bilgiler	39
Tablo 4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Ölçeğinden Aldıkları Puanların Normallik Dağılımları	43
Tablo 4.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri	44
Tablo 4.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerine İlişkin Maddelere Verdikleri Yanıtlar	44
Tablo 4.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerinin Cinsiyete Göre t Testi İle Karşılaştırılması	47
Tablo 4.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre t Testi İle Karşılaştırılması	47
Tablo 4.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerinin Bölüme Göre t Testi İle Karşılaştırılması	48
Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerinin Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Testi İle Karşılaştırılması	49
Tablo 4.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerinin Görev Yerine Göre ANOVA Testi İle Karşılaştırılması	49
Tablo 4.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Değişkenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerine Anlamlı Etkisine İlişkin Regresyon Analizi	50
Tablo 4.10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarının Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Görüş Dağılımları	51
Tablo 4.11. Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	52
Tablo 4.12. “Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İçin Çokkültürlülük Ne İfade Ediyor?” Sorusuna Verilen Yanıtlar	53
Tablo 4.13. “Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İçin Çokkültürlülük Ne İfade Ediyor?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Kodlamalar	54
Tablo 4.14. “Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Türkiye’de Çokkültürlü Eğitimin Gerekliliği Hakkında Görüşleri Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar	55
Tablo 4.15. “Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Türkiye’de Çokkültürlü Eğitimin Gerekliliği Hakkında Görüşleri Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Kodlamalar	58
Tablo 4.16. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitime Dair Yaptığı Uygulamalar Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlar	59
Tablo 4.17. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitime Dair Yaptığı Uygulamalar Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Kodlamalar	63
Tablo 4.18. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarında	

	Karşılaştığı Sorunlar ve Bu Sorunlara Çözüm Önerileri Nelerdir” Sorusuna Verilen Yanıtlar	64
Tablo 4.19.	“Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarında Karşılaştığı Sorunlar ve Bu Sorunlara Çözüm Önerileri Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Kodlamalar	67

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, problem cümlesi, araştırmanın varsayımları ve araştırma ile ilgili temel kavramların tanımlamalarına yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim farkındalıklarını tespit etmek ve çokkültürlü eğitim uygulamalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Sosyal bilgiler dersi için çokkültürlülük kavramı önemli bir yere sahiptir. Çünkü farklılıklara saygı, hoşgörü, sabır, sorumluluk, birlikte yaşama becerisi, yardımlaşma ve dayanışma gibi birçok değer kazandırılması sosyal bilgiler dersinin amaçlarından bazılarıdır ve bu amacın gerçekleştirilmesinde sosyal bilgiler öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Öncelikle öğretmenlerin çokkültürlülükle ilgili olumlu tutumlara sahip olmaları ve nasıl daha iyi bir çokkültürlü eğitimin yapılabileceğini bilmeleri gerekir. Buradan hareketle bu araştırmada sosyal bilgiler dersi uygulayıcısı öğretmenlerin çokkültürlülük algısının ne düzeyde olduğu ve çokkültürlü eğitim uygulamalarının nasıl olduğu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Okul ortamlarında öğrencilerin farklı kültürlere sahip olması öğrenci çeşitliliği olarak ifade edilmektedir (Castro, Field, Bauml ve Morowski, 2012). Bu öğrencilerin farklı kültürel özelliklere sahip olarak sınıfta eğitim öğretim görmesiyle çokkültürlü bir ortam oluşmaktadır. Bahsedilen kültürel öğeler dil, din, etnik farklılık, eğitim ve aile yapısı olarak sıralanabilir (Güvenç, 1994). Çokkültürlü eğitimin okul ortalarında öğretmen, öğretim programı, öğrenci, veli ve sosyal çevre ile etkileşim halinde verilmesi önemlidir (Dilworth, 2004; Karadağ ve Özdemir Özden, 2020). Ayrıca farklı kültürlerden öğrencilerin bulunduğu sınıf ortamlarında eğitim veren öğretmenlerin de öğrencilere ait kültürel çeşitlilik hakkında bilgi sahibi olması eğitim öğretim açısından kritik öneme sahiptir (Demirdağ, 2020; Wills, 2001).

Öğretmenlerin çeşitli kültürlere hazır ve duyarlı bir şekilde eğitim verebilmeleri, öncelikle öğretmenlerin içinde yetiştikleri kültürle ve öğretmenlik eğitimi sürecinde kazanılan becerilerle yakından ilişkilidir (Ortloff, 2011). Öğretmenin farklı kültürel değerlere sahip olması, farklı sınıflarda öğrenim gören, bir sınıf içerisinde farklı özelliklere sahip olan, farklı gelişim düzeylerine sahip olan

öğrencilere yönelik tutum ve davranışlar çokkültürlülüğün varlığına ilişkin önemli göstergelerdir (Taylor, 2012). Öğretmenlerin bu becerilere sahip olmaları, farklı kültürel değerlere sahip olan bireylerden meydana gelen toplumun farklı kesimleri tarafından saygı ve kabul görmelerini sağlayabilir. Bir eğitimci olarak öğretmenin bu beklentilerinin gerçekleşmesi, çokkültürlü uygulamaların gerekliliği konusunda çalışmaları ortaya çıkarmıştır (Ortloff, 2011).

Çokkültürlü eğitim, cinsiyet, yaş, ırk, kültür, sosyal sınıf, etnik grup farkı gözetmeden eşit ve hoşgörülü olarak bütün öğrencilerin eğitim alabilmesidir (Banks, 2013). Bu farkındalığın olmadığı ya da çokkültürlülüğe vurgu yapan uygulamaların bulunmadığı eğitim ortamlarında, çokkültürlülüğün önemsenmediği söylenebilir. Çokkültürlülüğün tarihi süreçteki uygulamaları çok eskilere uzansa da kavramsal olarak ortaya çıkması, kültürel hareketliliklerin yoğun yaşandığı son yüzyılda gündeme gelmiştir (Gay, 2002).

Dünyada ilk örneklerde çokkültürlülük kavramı olarak ilk kez 1957 yılında İsviçre’de kullanıldı. Daha sonra 1960’lı yılların sonlarında genel kabul gören anlamıyla kullanıldığı ülke Kanada olmuştur. Bu kavram, dili İngilizce olan ülkelere hızlı bir şekilde yayılma imkânı bulmasıyla artık yeni bir tartışma konusu olarak gündeme geldi (Sengstock, 2009).

Türkiye, Asya ile Avrupa kıtası arasında köprü konumunda olması ve konumu gereği göç yolları üzerinde oluşu, ayrıca yaşama elverişli iklim şartları nedeniyle göç alan ve göç hareketliliği olan bir ülkedir (Karadağ ve Özden, 2020). Tarihsel zorlayıcı sebepler de bu hareketliliğe eklendiğinde kültürel etkileşimin hızlı ve beklenmeden ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Örneğin özellikle Suriye’deki iç savaş sebebiyle 2011 yılından başlayarak ülkemize göç etmiş 3 milyondan fazla Suriyeli vatandaşın bulunması bu yargıyı desteklemektedir (Çoltu ve Öztürk, 2018).

Türkiye’nin sahip olduğu sosyo kültürel unsurların zenginliği, eğitim öğretim programlarında çokkültürlü eğitimin önemsenmesini zorunlu hale getirmektedir (Karadağ, Kesten ve Özdemir Özden, 2021). Bu bağlamda özellikle kültürel unsurların daha yoğun yer aldığı sosyal bilgiler öğretim programlarında çokkültürlülük vurgusuna yer verilebilmektedir (Castro vd., 2012). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (SBDÖP) yer alan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında kültürel etkileşime ve kazanılması beklenen becerilere yer verildiği görülmektedir. “İnsanlar, Yerler ve

Çevreler” öğrenme alanı, insan çevre etkileşimini anlamak ve bu etkileşimin sebep ve sonuçlarını kavrayarak geleceğe dönük ortak toplumsal görüşler kazandırmayı hedeflemektedir. Bu alanda etkileşim çok çeşitliyen bir de günümüz teknolojik yeniliklerin eklenmesiyle artık insanlar dünyanın her noktasına kolayca ulaşip etkileşime geçerek etkilenmekte ve etki oluşturmaktadırlar (MEB, [Milli Eğitim Bakanlığı] 2018).

Sosyal bilgiler “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında ise kazanılması beklenen beceriler şu şekilde anlatılmaktadır: Bakıldığında günümüzde bütün dünyada insanlar, kültür, bilgi, düşünceler, teknolojik gelişmeler ve inanç sistemleri buldukları ülke içinde değil tüm dünyayla etkileşim halindedir. Bunun sonucu olarak eğitimle bu ilişkileri öğrencilere kavratmak ve bilinçlenmelerini sağlamak gerekmektedir. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile dünya gündeminden haberdar, aktif, problem çözebilen, sorumluluk sahibi Türk vatandaşları yetiştirmenin amaçlandığı görülmektedir (MEB, 2018). Sosyal bilgiler dersinde yer alan bu öğrenme alanlarının amaçlarına bakıldığında çokkültürlü eğitim uygulamalarıyla doğrudan ya da dolaylı ilişkili olduğu görülmektedir.

1.2. Problem Durumu

Çokkültürlülük; farklı dili konuşan, farklı inançlara sahip, farklı kültürel değerlere bağlı ve farklı ırka mensup insanların bir arada çatışmasız bulunabilmesi ya da hayatını sürdürebilmesi olarak ifade edilebilir. Başka kültürler vardır; bizler de hem dünya ölçeğinde, hem de tek tek her toplumun içinde bu kültürlerle karışmış olarak yaşamak zorundayız (Taylor, 2010). Çokkültürlülüğün sonucu olarak farklılıklara saygıyla karşılayan, empati kurabilen, hoşgörülü, sabırlı, adaletli ve birlikte yaşama becerisini kazanmış bireyler olarak toplumun bir parçası olmak gerekmektedir. Bu becerilerin 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (SBDÖP) yoğun olarak yer aldığı görülmektedir. Hedeflenen kazanımlara ulaşabilmek için programın içeriği ve niteliği kadar sosyal bilgiler öğretmen niteliği de önem taşımaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlülük algıları ve çokkültürlü eğitim uygulamalarının değerlendirilmesi bu bağlamda önemlidir.

Günümüzde teknolojinin gelişme hızıyla beraber uzak mesafe kavramı geride kalmaya başlamıştır. Daha kolay, rahat ve hızlı seyahatler sayesinde veya sosyal medya uygulamaları vasıtasıyla farklı kültürlere mensup insanlar yoğun bir şekilde bir araya gelmektedir. Bu gelişmeler de bulunduğumuz çağın gereği olarak

çokkültürlülük kavramının eğitim programlarında yer almasında gerekçe olmuştur. Çokkültürlü eğitim kapsamında farklılıklara saygı, hoşgörü ve duyarlılık gibi temel değerlerin öğrenciye kazandırılması ilköğretim kademesinde yer alan sosyal bilgiler dersinin en önemli misyonlarından biridir (Keskin, 2008).

1.3. Problem Cümlesi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim farkındalıkları ne düzeydedir ve çokkültürlü eğitim uygulamaları nasıldır?

1.3.1. Alt Problemler

Araştırmanın ana problemleri çerçevesinde belirlenen alt problemler aşağıda verilmiştir;

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri nedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri cinsiyete göre değişmekte midir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri mesleki kıdeme göre değişmekte midir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri görev yerine göre değişmekte midir?
5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri eğitim durumuna göre değişmekte midir?
6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik değişkenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeylerine anlamlı etkisi var mıdır?
7. Sosyal bilgiler öğretmenleri için çokkültürlülük ne ifade ediyor?
8. Sosyal bilgiler öğretmenleri Türkiye’de çokkültürlü eğitimin gerekliliği hakkında görüşleri nelerdir?
9. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime dair yaptığı uygulamalar nelerdir?
10. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim uygulamalarında karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Çokkültürlü Eğitim: Cinsiyet, yaş, ırk, kültür, sosyal sınıf, etnik grup farkı gözetmeden eşit ve hoşgörülü olarak bütün öğrencilere eğitim alma hakkının sağlanabilmesidir (Banks, 2013). Çokkültürlü anlayış genel olarak çatışmasız ve farklılıklara saygılı olarak bir arada yaşamaktır. Özellikle son yıllarda farklı kültür kimliklerine sahip insanlar kısa süreli ya da kalıcı olarak yoğun bir şekilde bir araya gelmektedir. Bu hızlı değişimde artık kültür ve kültüre ait öğeler ve yaşantılar sadece ülke sınırları içinde kalmamaktadır. Ulaşım ağı ve teknolojik gelişmeler de bu etkileşimde büyük paya sahiptir. Bu anlamda dünya giderek küçülmektedir. Bu gelişmelerin sonucu olarak farklılıklara saygı ve hoşgörü değerleri ile empati gibi becerilerin önemi daha fazla ortaya çıkmaktadır. İlköğretim kademesinde bu becerileri öğrenciye kazandırılacak kapsamda olan dersin sosyal bilgiler olduğu görülmektedir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algısı, farkındalığı ve bunu eğitim ortamlarına nasıl yansıttıkları ayrı bir önem taşımaktadır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar taranmıştır. Sonuç olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algıları ve çokkültürlü eğitim uygulamalarına yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte daha önce yapılan araştırmalarda veri elde etmek için daha çok sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla çalışıldığı görülmektedir. Bu çalışma ise çalışma grubu ve ele aldığı konu açısından görevde olan sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapıldığı, ayrıca sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algılarını ve çokkültürlü eğitim uygulamalarına yönelik olduğu için bu alandaki boşluğu gidermeye katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte eğitim uygulamalarında kullanılan yöntemler, karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri de ortaya konularak bu alanda literatüre derinlemesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada ulaşılan bulgular ileride müfredatta yapılacak olası düzenlemelere yönelik fikir oluşturacak nitelikte olması yönüyle de önem taşımaktadır.

1.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu araştırmadan elde edilen bulgular:

- Araştırma 2019-2020 yılında ortaokulda görev yapan 280 sosyal bilgiler öğretmenini kapsamaktadır.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 22 maddeden oluşan Çokkültürlü Eğitim

Algı Ölçeği ve 4 sorudan oluşan görüşme formuna verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

- Araştırma, 280 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanan anket ve 15 sosyal bilgiler öğretmeniyle yapılan görüşme verileri ve bulguları ile sınırlıdır.

1.6.Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada uygulama ve değerlendirmelerle ilgili temel varsayımlar şu şekildedir:

- Görüşme ve anket formu uygulanan sosyal bilgiler öğretmen sayılarının evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
- Katılımcıların görüşme ve anket sorularını samimi cevapladıkları varsayılmıştır.
- Görüşme yapılırken, anket uygulanırken ve bulgular değerlendirilirken bilimsel araştırma etiğine uygun hareket edilmiştir.
- Araştırmada kullanılan görüşme ve anket formu araştırma amacına hizmet eder niteliktedir.

1.7. Tanımlar

Kültür: En geniş anlamıyla kültür, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgudur (UNESCO, 1982).

Dil: İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir (Ergin, 2019).

Toplumların varlıklarının birincil göstergesi olan kültürün inşa edilmesinde en kuvvetli araç dildir. Dil, kültürler arasındaki en belirgin farklılık olarak gösterilmektedir. Toplumların kültürel değer ve özellikleri hakkında bilgi veren dil; bireylerin birbirlerini anlamalarına ve geçmişi düşünerek gelecek için yorum yapmalarına olanak tanıyan bir semboller sistemi olarak kabul edilmektedir. Sosyal

gruplar arasında iletişim ve etkileşimi sağlayan dil; aynı zamanda yeni kültürlerin oluşmasına da katkıda bulunmaktadır. Toplumsal kültürün yaşatılması ve sahip olunan kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarılması yine dil sayesinde gerçekleşmektedir (Doğan, 2002).

Din: Toplumsal kurallara ve insan davranışlarına etki eden hatta bazen yön veren din kavramının çok yönlü tanımları olduğu bilinmektedir. TDK Türkçe Sözlük'te (2019), din kavramının üç farklı tanımı şu şekilde verilmiştir:

1. Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet

2. Bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen

3. İnanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya ülkü, kült.

Din ile sosyal ve kültürel değerler arasında karşılıklı ilişkiler vardır. Öyle ki bireylerin meslek, evlilik anlayışı, ekonomik olarak, siyasi olarak belli bir tutum içinde olmasında din belirleyicidir. Bu yönüyle toplumsal hayata yön veren bir işlevi vardır (Günay, 1998).

Eğitim: Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1998). Eğitim ile kültür arasındaki ilişkinin kültürleme şeklinde nasıl ortaya çıktığı “istedik” ve “kasıt” kelimeleriyle şu şekilde ifade edilmektedir:

Bu tanımdaki *istedik* kelimesi söz konusu değişimin önceden tasarlandığını göstermek, *kasıt* kelimesi de önceden tasarlanmış bir değişikliği sadece bir tesadüf eseri olarak yaratan ve belki farkında bile olunmayan durumları dışarıda tutmak; böylece de kültürleme ve eğitim arasındaki ayrımı göz önünde bulundurmak için kullanılmıştır. Bu vesile ile bir kere daha ortaya çıkıyor ki kültürlemenin belli bir çeşidi olduğunu söyleyebildiğimiz eğitim, yani kasıtlı kültürlenme ile kasıtsız kültürlenme bir arada ve birbirini etkileyerek vuku bulmaktadır. Planlı eğitim de plansız eğitim ve kasıtsızca kültürlenme ile etkileşim içinde olma durumundadır. Planlı eğitimin etkili ve başarılı olma şansı, demek ki, etkileşim halinde bulunduğu diğer kültürleme çeşitlerinin etkisinden bağımsız değildir. Öyleyse, bireyin etkileşimde bulunduğu çevre şartlarını daha geniş ve büyük ölçüde kontrol altına alabildiğimiz oranda istediğimiz insanı yaratma şansımız artacak demektir (Ertürk, 1998: 13).

İyi bir eğitim, öğrencilerin empati yoluyla diğer kültürleri tanınmasına imkan sağlamalıdır. Böylece kendini başkasının yerine koyan kişiler karşısındakinin hislerini daha iyi anlayabilecektir (Parekh, 2002). Eğitim, insanı bütün yönleriyle geliştirmeye olanak sağlayan ve ileriye götürmeyi hedefleyen insani faaliyet olarak

tanımlanmaktadır. Geleneksel yaklaşımla eğitim ise toplumun sahip olduğu ortak değerler etrafında insanların birlikteliğini sağlamak ve böylece istenilen niteliklerde bir toplum oluşturmak olarak da tanımlanır (De Schutter, 2021). Günümüz eğitim sistemleri kültürel, sosyal, ekonomik, politik gibi ulusal yönleri ve işlevleri olduğu gibi uluslararası yönleri ve işlevleri de olan bir sistem olarak kabul edilmektedir. Eğitim sistemleri planlanırken ve uygulanırken bu boyutlara dikkat edilerek bütünsel olarak hareket edilmesi gerekli görülmektedir (Şişman, 2010).

Çokkültürlülük (Multiculturality): Çokkültürlülük, ırk, etnik yapı, dil, cinsiyet, yaş, engelli olma, sosyal sınıf, eğitim, dinsel yönelim ve diğer kültürel boyutların farkına varılmasıdır (American Psychology Association [APA], 2003). Bir ülkede çeşitliliği kabul edip, farklı kültürel grupların ve farklı etnik grupların uyumlu bir toplum oluşturma çabası olarak ifade edilir (Aydın, 2013).

Çokkültürcülük (Multiculturalism): Çokkültürcülük, modern olarak nitelendirilen demokrasilerin, kurumlarını yeniden biçimlendirerek, kişilere farklılıklarını geliştirme ve aktarma fırsatı vererek, farklı kültürlerin tanınması gerektiği düşüncesini temel alan tarihsel bir siyasi program aynı zamanda entelektüel tartışma ve pratik deneyimler bütünü olarak tanımlanabilir (Doytcheva, 2009).

Çokkültürlü Eğitim (Multicultural Education): Eğitim öğretim ortamlarında, öğretim programlarında ve uygulamalarda eğitim alan bireyler arasında dil, din, ırk ve diğer özellikler açısından herhangi bir ayırım yapılmaksızın, her bireyin eğitim imkanlarından eşit düzeyde yararlanmasını sağlayan eğitim faaliyetleridir (Banks & Banks, 2019; Demirdağ, 2020; Sleeter, 2018).

Sosyal Bilgiler: Sosyal Bilgiler; ilk ve ortaokul düzeyindeki öğrencilere temel vatandaşlık hak ve sorumluluklarının kavratıldığı, çeşitli sosyal yeterliklerin kazandırıldığı ve sosyal bilimlerden süzülen bilgilerin öğretildiği bir derstir (Yılar ve Tomal, 2021).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kültür

Kültür, günümüzde bir topluma bir ulusa ait olma ve o sınırlar içinde kalma durumundan uzaklaşmıştır. Hızla değişen ve gelişen günümüz şartlarında küreselleşme kavramı hayatımıza girmiştir (Gutmann, 2009). Bunun sonucunda toplumlar arasında alış-veriş sadece ekonomik anlamda değil aynı zamanda yoğun bir şekilde kültürel anlamda da yaşanmaktadır. Kültür kavramının farklı yönleriyle ve çok sayıda tanımının yapıldığı bilinmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK) Türkçe Sözlük (2019), Fransızca “culture”den gelen “kültür” kavramını altı farklı anlamda şu şekilde tanımlamıştır:

1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.

2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü

3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi

4. Bireyin kazandığı bilgi

5. Tarım.

6. Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme (TDK, 2019).

Kültürler birbirlerini etkilediği gibi zamanla yaşanan olaylardan da olumlu veya olumsuz şekilde etkilenir (Scotti, 2017). Yaşanılan coğrafya kültürün oluşmasında ve şekillenmesinde etkilidir. Aynı toplum içinde yaşayan insan toplulukları ortak geçmişleri, yaşadıkları bölge, ekonomik uğraş alanları ve sosyo-ekonomik statülerine göre farklı kültürler geliştirirler (Cırık, 2008).

Prof. Dr. Ayşe Afet İNAN, Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler isimli eserinde Atatürk’ün kültür kavramına ilişkin sözlerini şu şekilde aktarmaktadır:

Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kültürdür. Bu sözü burada ayrıca izaha lüzum görmüyorum. Çünkü bu, Türkiye Cumhuriyeti’nin okullarında birçok vesilelerle eser halinde tespit edilmiştir.

Kültür, okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden mana çıkarmak, uyanık

davranmak, düşünmek, zekâyı terbiye etmektir. Türkiye Cumhuriyeti çocukları, kültürel insanlardır. Yani hem kendileri kültür sahibidirler hem de bu özelliği muhitlerine ve bütün Türk milletine yaymakta olduklarına kanidirler (İnan, 1936).

Kültür, insanların sadece diğer kültür mensubu olanlara değil kendine de bakışıdır. İnsanda gördüğümüz her davranış ortaya koyduğu her şey kültürün yansımasıdır. Uygur (2018) insanda görülen her şeyin kültür ve kültürün yansıması olduğunu belirtmekte ve ayrıca kültür kavramı hakkında şunları ifade etmektedir:

Kuşbakışı bir yaklaşımla, “kültür”: insanın ortaya koyduğu, içinde insanın var olduğu tüm gerçeklik demektir. Öyleyse “kültür” deyiimiyle insan dünyasını taşıyan, yani insan varlığını gördüğümüz her şey anlaşılabilir. Kültür, doğanın insanlaştırılma biçimi, bu insanlaştırmaya özgü süreç ve verimdir. Kültür, insanın kendini kendi evinde duymasını sağlayacak bir dünya ortaya koymasındır. Buna göre kültür, böylesi bir dünyanın anlam varlığına ilişkin tüm düşünülebilirlikleri içerir: insan varoluşunun nasıl ve ne olduğudur kültür. İnsanın nasıl düşündüğü, duyduğu, yaptığı, istediği; insanın kendisine nasıl baktığı, özünü nasıl gördüğü; değerlerini, ülkülerini, isteklerini nasıl düzenlediği, bütün bunlar hep kültürün öğeleridir. İnsanın ne tür yaşama biçemi, ne tür bir var olma programı, ne tür bir eylem kalıbı benimsediği kültürdür hep. Teknik, ekonomi, hukuk, estetik, bilim, devlet, yöntem insanın meydana getirdiği her şey kültüre girer. Örgütler, dernekler, kurumlar, okullar, tüm kendilerine ilişkin şeylerle birlikte kültürden sayılırlar. İnsanlar arasındaki çeşit karşılıklı etkileşmelere, her türlü yapıp yaratma alışkanlıklarına, bütün “manevi” ve “maddesel” yapıp ve ürünlere kültür denir (Uygur, 2018: 17).

2.2. Çokkültürlülük (Multiculturality)

Çokkültürlülük kavramı yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmış olsa da çokkültürlülük olayı oldukça eski bir gerçekliktir. Çeşitlilik, sayıca çokluk anlamına gelen çokkültürlülük kültür yönünden çokluk demektir. Anlamca kökene inildiğinde çokkültürlülük, çeşitli kültürlerin aynı zamanda yan yana birlikte var olduklarını ifade etmek için kullanılmaktadır (Uygur, 2013).

Toplumlarda çokkültürlülük toplum içerisinde bulunan farklı kimliklerin ve kültürel yapıların farkında olmayı gerektirmektedir. Bu bağlamda çokkültürlülük tarihin ilk dönemlerinden itibaren var olan bir olgudur (Novossyolova, Iost, Tsvetkova & Alekseev, 2021). Ancak 18. yüzyıldan itibaren meydana gelen sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmeler, toplumsal hareketliliklerin hızlı bir şekilde meydana gelmesine neden olmuştur. Bu hareketlilikler bireylerin yakın ya da uzak bölgelere bireysel veya toplu halde göç etmeleri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu gelişmelerin dışında uluslararası boyutta yaşanan büyük savaşların etkisi nedeniyle de birçok insan buldukları bölgeyi terk ederek, kendi sosyal kültürel özelliklerinin dışında yeni yaşam alanlarında varlıklarını sürdürmeye devam

etmişlerdir. Bu süreçte hem göç eden hem de ev sahibi konumunda olan bireyler için farklı kültürlerle karşılaşma gibi bir durum ortaya çıkmıştır (Scotti, 2017). Bireysel ya da nispeten küçük ölçekli hareketliliklerde, farklılıklar daha az ortaya çıkmakta iken hareketliliğin toplu olduğu durumlarda kültürel farklılıklar belirginleşmektedir. Dolayısıyla birden fazla kültürel özelliğe sahip bireylerin ya da grupların aynı yaşam alanlarında bulunmaları ve her topluluğun sahip olduğu sosyal kültürel özellikleri sürdürme çabası gibi durumlar kültürel çatışmaları meydana getirmektedir (Thompson, 2018). Kültürel çatışmalar ise farklı sosyal kültürel özelliklere sahip bütün bireyleri olumsuz etkilemekte, içinde bulunduğu kültürel değerlere sorgulamaya neden olabilmektedir. Bu bağlamda bireylerin birlikte yaşaması ve kültürel çatışmaların önlenmesi, her bireyin diğer bireylerde bulunan özelliklerin farkında olarak bu özellikleri kabul ederek saygı göstermesi önemli görülmektedir. Dolayısıyla toplumlarda meydana gelen hareketlilikler sonucunda çok kültürlü bir yapı ortaya çıkmaktadır (Arrese Igor, 2019; Gutmann, 2009).

Çokkültürlülük, bireyin başkalarının varlıklarını dikkate alarak ve haklarına saygı göstererek yaşamını sürdürmesi anlamına gelmektedir. Toplum içerisinde azınlık durumunda olan, farklı düşünen, farklı siyasi ya da sosyal kimliklere sahip olan bireylerin birbirine saygı göstermesi ve birbirini kabullenmesi çokkültürlülüğün göstergelerinden biridir (Gianni, 2020). Bu bakımdan çokkültürlülük bireylerin sahip olduğu sosyal, kültürel ve ahlaki değerlerle de ilişkilidir. Saygı, hoşgörü, sabır, adalet, sorumluluk, dürüstlük, birliktelik, yardımlaşma ve dayanışma gibi birçok değer çokkültürlü bir ortamda ortaya çıkma fırsatı elde etmektedir. Bu değerlerin bulunmaması ya da değerlerde yaşanan sorunlar çokkültürlülük algısını olumsuz etkileyebilmekte ve insanların ya da sosyal grupların bir arada yaşamalarına ilişkin algılara zarar verebilmektedir (Turebayeva, Seitenova, Yessengulova, Togaibayeva & Turebayeva, 2020).

Çokkültürlülük, kültürlerin, ırkların ve etnik kökenlerin, özellikle azınlık gruplarına ait olanların, baskın bir siyasi kültür içindeki farklılıklarının özel olarak kabul edilmesini gerektirmektedir (Göksel, 2018). Bu kabul, bir bütün olarak siyasi topluluğun kültürel yaşamına yapılan katkıların tanınması, belirli kültürel gruplar için yasa kapsamında özel koruma talebi veya belirli kültürler için özerk yönetim hakları şeklinde olabilir (Kastoryano, 2018).

Çokkültürlülük, hem modern demokrasilerdeki kültürel çoğulculuk gerçeğine

bir yanıt hem de kültürel grupları geçmişteki dışlama, ayrımcılık ve baskı için telafi etmenin bir yoludur (Kim & Lee, 2017). Çoğu modern demokrasi, farklı kültürel bakış açılarına, uygulamalara ve katkılara sahip üyelerden oluşur. Geçmişte ve günümüzde birçok azınlık grubu varlıklarının ve kimliklerinin dışlanması veya aşağılanması gibi durumlar yaşamıştır. Çokkültürlülük, toplumun farklı üyelerinin görüş ve katkılarının dâhil edilmesini, farklılıklarına saygı gösterilmesini ve egemen kültürün asimilasyon taleplerinin engellenmesini amaçlar (Gianni, 2020).

Çokkültürlülük, demokrasilerde, “vatandaş”ın ortak kimliğini, toplumun gerçek üyelerinin gerçek sosyal, kültürel, politik ve ekonomik konumlarından ve kimliklerinden soyutlayarak, tüm vatandaşlara hukuk önünde eşit davranılmasını gerektirir (Gutmann, 2009). Bu gereklilik herkesin katıldığı ortak bir siyasi kültür varsayma eğilimine yol açar. Bu görüş, vatandaş kategorisini aşarak siyasi öznelerin kimliklerinin ırk, din gibi siyasi açıdan göze çarpan diğer özelliklerinin görmezden gelinmesini ve herkese eşit değer verilmesini sağlamaktadır (Scotti, 2017).

Çokkültürlülük, kimlik politikalarıyla veya oluşumlarının temeli ve siyasi eylemlerinin odak noktası olarak grup kimliğine sahip siyasi ve sosyal hareketlerle yakından ilişkilidir. Bu hareketler, grup üyelerinin çıkarlarını ilerletmeye ve grup üyeleri için önemli olan konuları kamusal alana taşımaya çalışır (Nbeta, 2020).

Çokkültürlülük, birçok kültürü ve kültürel kimliği alenen tanımaya ve saygı duymaya kendini adanmış bir sosyal bakış açısıdır. Kimlik siyaseti, bir toplumun üyelerinin kendi kültürlerinin ve kültürel kimliklerinin kamuoyu tarafından tanınması için çaba göstermelerinin bir yoludur (Ashcroft & Bevir, 2019). Çokkültürlülük anlayışı, insanların öncelikle etnik köken, ırk, cinsiyet, din veya cinsel yönelim tarafından tanımlanan grupların üyeleri olarak tanımlanmalarını amaçlar. Toplumlar uzun zamandır çok kültürlü olmalarına rağmen, çokkültürlülüğün sosyal ve politik söylemde bir terim olarak kullanımı nispeten yenidir. Aynı toplumda bir arada var olan üç tür çokkültürlülük tanımından söz edilebilir. Bunlar etnik, dilsel ve ulusal çokkültürlülük şeklindedir (Gutmann, 2009).

Kültürel çoğulculuk veya çokkültürlülük, etnisite ve göç ile ilgili konular birçok ülkede hararetli bir şekilde tartışılmaktadır (Kolçak, 2020). Bu konular siyasi, yasal, sosyal ve ekonomik olarak birçok soruyu da tartışma konusu olarak gündeme getirmektedir. Çokkültürlülük, toplumdaki sosyal grupların ya da bireylerin belirli bir kimliği öne çıkarmasını, diğer kültürleri ya da bireyleri yok saymasını, herkesin

kendi sosyo kültürel özelliklerine sahip olmasını beklemek gibi durumların önlenmesini sağlamaktadır (Kivisto & Rezaev, 2018). Çok kültürlü ideolojiler ve politikalar, bir toplumdaki çeşitli kültürlere eşit saygı gösterilmesinin savunulmasından, kültürel çeşitliliğin korunmasını teşvik etme politikasına, çeşitli etnik ve dini gruplardan insanlara hitap eden politikalara kadar geniş bir yelpazede çeşitlilik gösterir. Çoklu kültürlerin farklılığını korumayı destekleyen çokkültürlülük, genellikle sosyal entegrasyon, kültürel asimilasyon ve ırk ayrımı gibi diğer kavram ve uygulamalara karşı bir yaklaşım sergilemektedir (De Schutter, 2021).

Günümüzde ve yakın geçmişte yaşanan toplumsal ve küresel hareketlilikler nedeniyle, çokkültürlü toplumların oluşumuna katkıda bulunan birçok faktör vardır. Çok kültürlü toplumların oluşmasındaki en önemli etkenlerden biri kuşkusuz topluluklar arası göçtür (Nbeta, 2020). Bu göçün nedenleri ekonomik, sosyal veya politik olabilir. Ancak göç, aynı zamanda göçlerin ve göç eden toplumların kültürlerinin de etkilenmesine neden olmaktadır. Özellikle göçmen ve göçmen toplumların kültürlerinde bir etkileşim olduğu ve bu etkileşimin çok kültürlülüğe ilişkin bir dizi sorunu beraberinde getirmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır (Kim & Lee, 2017).

Genel anlamda çokkültürlülük, toplumda farklı etnik, dini, politik özelliklere sahip unsurların varlığını ifade etmektedir. Bazılarına göre çokkültürlülük kavramı, hâkim toplumlarca dışlanan etnik özelliğe sahip olmayıp çeşitlilik gösteren sosyal grupları da barındıran genel anlamda kullanılmaktadır. Özellikle ABD’de yaygın olarak kullanılan çokkültürlülük kavramı, dışlanan gruplardan engelliler, kadınlar, ateistler, işçiler gibi grupların varlıklarını kabul ettirme çabasını ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır (Kymlicka, 2020). Vatandaş (2002) çokkültürlülük politikalarının ilk ortaya çıktığı ABD, Kanada, Avustralya gibi ülkelerin yaşadığı tarihsel süreçleri şu şekilde ifade etmiştir:

Birkaç yüzyıllık bir kesit dikkate alındığında, bazı ülkelerin sürekli göç aldığı ve nüfuslarının neredeyse tamamına yakınının göçmenler tarafından oluşturulduğu görülür. Amerika ve Avustralya kıtasındaki tüm ülkeler bu kategoriye girerler. Asya, Afrika ve Avrupa ise bir kısmıyla bu kategoriye dâhildir. Fakat çokkültürlülük politikalarına giden tarihsel süreci incelerken, çokkültürlülüğün resmi anlamda ilk uygulamaya aktarıldığı ülkeler olmaları nedeniyle başta Kanada olmak üzere, benzer politikaları devreye sokan ABD ve Avustralya... Zira bu ülkelerin tarihleri, hoşgörüsüzlük, önyargı ve baskıdan paylarını fazlasıyla almakla birlikte, farklılığa yer vermenin yeni ve yaratıcı mekanizmalarını bulmanın çok sayıdaki girişimine sahne olmuştur. Çokkültürlülük ise bugün itibarıyla varılan son aşamadır (Vatandaş, 2002: 22-23).

Çokkültürlü anlayışta, insanların içinde olduğu kültürün alt boyutta çeşitlilik göstermesi etkileşimin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak yine de insana ve insan varoluşuna ait olan tüm özellikleri ve zenginlikleri bünyesine alamadığı görülmektedir. Çokkültürlü bakış sayesinde bu eksikliğin fark edilmesi sağlanacaktır (Parekh, 2002).

Çokkültürlü toplum olmanın gereği sadece sürdürülen şekliyle yaşantı, gelenek-görenek, farklılığı değildir. Bununla birlikte kendilerini ait hissettikleri, inanılan, bağlılık duyulan ahlaki değerler de vardır. Bu değerlere uymakla sorumlu olduklarını kabul ederler. Dolayısıyla farklı kültürlere mensup toplumların adalet anlayışı ve adalet beklentisinin de farklı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır (Balı, 2001). Bu farklılıkların sonucu oluşan beklentiler baskın ulus kimliklerin altında sesi kısılan alt kültürlerin varlıklarını gösterme çabasını, varlıklarını kabul ettirme ve kimliğine göre yaşama beklentilerini ortaya çıkarmıştır. Yaşanan bu gelişmeler bazılarına göre ulusal kimliğin erozyona maruz kalma süreci olarak nitelendirilmektedir. Bazı çevrelere göre ise ulus devletlerin baskısı altında varlık gösteremeyen alt kültürlerin kimliklerinin öne çıkmasına, güç kazanmasına yol açacak bir süreci ifade etmektedir (Vatandaş, 2002).

2.3. Çokkültürlülük ve Türkiye

Türkiye, jeopolitik konumu ve uygun iklim şartları gereği tarihin hemen her döneminde farklı kültürlere ev sahipliği yapmış ve farklı etnik grupların yaşadığı bir coğrafya olmuştur. Bu nedenle çokkültürlülüğün günümüze tarihsel bir miras olarak taşındığını söylemek mümkündür (Aydın, 2013). Çokkültürlülüğü tarihsel olarak değerlendirmek büyük önem taşımaktadır. Çünkü çokkültürlülük insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Çokkültürlülük olgusu Osmanlı İmparatorluğu gibi pek çok imparatorluk için alışılmış bir durumdu. Farklı kültürel değerlere sahip milletler her zaman birlikte yaşamının yolunu bulmuştur (Kymlicka, 2020). Osmanlı “Millet” anlayışı, etnik farklılığa göre değil tamamen din ve mezhep temeline göre oluşturulmuştur. “Bu nedenle Osmanlı halkı Türk, Rum, Bulgar, Arap değil, Müslüman, Ortodoks, Katolik ve Yahudi olarak adlandırılmış ve bu grupların her birine Fatih’ten itibaren Arapça din veya mezhep anlamına gelen “Millet” adı verilmiştir” (Bozkurt, 1993: 50). Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu’nun kültürel anlamda mozaik özelliği taşıdığı ve onun aynı zamanda kültürel mirasçısı olan Türkiye Cumhuriyeti’nin bu özelliği büyük ölçüde devraldığı söylenebilir. Kültürel

çeşitliliği bünyesinde barındıran Türkiye’de bu yapısından dolayı eğitim ve eğitim ihtiyaçlarının tartışılması gereken bir konu olarak beklediği görülmektedir (Aydın, 2013).

Türkiye’de özellikle yakın yıllarda çokkültürlülük kavramı tartışma konusudur. Bir kesim çokkültürlü uygulamaların zaten var olduğunu ve bunun bir sakınca oluşturmadığını belirtmektedir. Bununla birlikte Türkiye’yi çokkültürlü olarak nitelendirenler olduğu gibi buna karşı çıkarak çokkültürlü nitelemesinin ülke bütünlüğüne karşı tehdit oluşturacağı görüşünü benimseyenler de vardır. Çokkültürlülüğü ülke için tehdit görenler, Çekoslovakya ve Yugoslavya gibi üniter yapısı zarar gören bölünmüş ülkeleri örnek göstermektedir. Emperyalist sistemin elindeki koz olduğunu savundukları gibi çokkültürlülüğün kabul edilmesi durumunda farklılıklara saygı duyulmasını, farklılıkların benimsenmesini sağlamak bir yana, toplumsal birlikteliğin bozulmasına hatta toplumsal çatışmaların artmasına neden olacağını savunurlar (Çelik, 2008).

2.4. Dünyada Çokkültürlülük

Çokkültürlülük kavramının dünyada ilk olarak ABD’de ortaya çıkmasında 15. yüzyılda sistemli bir şekilde başlayan coğrafi keşiflerin rolü büyüktür. Bu gelişme farklı bölgelerden, farklı kültürlerden insanların ABD’de bir araya gelmesine neden olmuştur. Buna ayrıca yapılan göçler de eklenince çokkültürlü bir toplum yapısı ortaya çıkmıştır. 1960’lara gelindiğinde toplumdaki çeşitliliğin giderek çoğalmasıyla etnik, cinsiyetçi baskının sonucunda insan hakları talepleri, eşitlikçi beklentiler ortaya çıkmıştır. Yaşanan bu gelişmeler 1970’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde çokkültürlülük ve çeşitlilik kavramlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Başbay ve Bektaş, 2009). Yaşanan göçler sonucunda ABD’ye gelen göçmenlerin demokratik yaşama uyumu ve nasıl vatandaş olması gerektiği konusunda eksiklikler olduğu endişelerinin olması, onlara nasıl vatandaş olması gerektiği konusunda eğitim verilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bunun eğitimin verilmesi için en uygun yerler okullardı. Bu gereklilik sonucunda sosyal bilgilerin içerik olarak bu amaca hizmet eder nitelikte olması istenmiştir. Sosyal bilgiler, çeşitlilik gösteren toplumda vatandaşlık bilinci oluşturabilmek amacıyla eğitime dair ihtiyaçları bir araya getirmiştir (Mindes, 2006). Çokkültürlülüğün ortaya çıkışı farklı ülkeler için kültürel çeşitliliğe bağlı oluşan toplumsal beklentiye dayalı zorlayıcı sebepler olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda 1970’li yıllardan başlayarak ilk

olarak Kanada sonrasında Amerika ve Avustralya gibi ülkeler çokkültürlü politikaları benimsemiştir. Çokkültürlülüğün ilk olarak Kanada’da bir politika olarak benimsenmesinde eyaletler arasında yaşanan çekişmenin tetikleyici olduğu söylenebilir. Doytcheva (2009) Kanada’da yaşanan süreç hakkında şunları söylemektedir:

Kanada’da, İngiliz Kanadalıların Fransız Kanadalılardan daha etkin olmaları üzerine 1960’lı yıllardan itibaren Fransız Kanadalılar arasında özerklik söylemleri yükselmeye başlamıştır. Bu söylemlere kayıtsız kalamayan Kanada Federal Hükümeti tarafından önce, 1969 yılında Fransızların işe alınmasını kolaylaştıran bir uygulama olarak iki dillilik ilan edilmiştir. Ancak bu adıma rağmen ülke içindeki milliyetçilik talepleri dinmemiştir. Bu taleplere bir cevap olarak federal hükümet 1971’de çokkültürlülük politikasını uygulamaya koymuştur. Bu çokkültürlülük siyaseti ile hedef, aynı statüde bireylerden oluşan yeni bir Kanadalı kimliği oluşturmayı teşvik etmektir (Doytcheva, 2009: 37-38).

2.5. Çokkültürcülük (Multiculturalism)

Bazı kaynaklarda çokkültürlülük (multiculturality) ve çokkültürcülük (multiculturalism) kavramlarının karıştırıldığı ve bu kavramların birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Çokkültürcülük kavramı Batı toplumlarında ortaya çıkmış olup, çokkültürlülük kavramının ideolojisini ifade etmektedir. Kavramın kapsamı Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa bölgelerinde yaşayan göçmenlerin kültürel farklılıklarının korunmasında uygulanan politikalara dayanmaktadır (Terzi, 2019; Thompson, 2018). Çokkültürcülük, Kanada hükümetinin göçmenleri asimile etme politikası yerine 1970’ler sonrasında çok etnikli yapıyı ilerletmek politikası için kullandığı kavramdır (Kymlicka, 2020).

Çokkültürlülük kavramı ulus devletlerin diğer devletlerle etkileşim içerisinde bulunarak homojenleşmesi ile gelişmekte olup, çevre ülkelerden gelen farklı kültürlere sahip azınlıklar çokkültürcü bir anlayışı da beraberinde getirmektedir (Ardelean, 2018). Bu kavram özellikle dışarıdan çok fazla göç alan Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya Kanada ve Batı Avrupa gibi bölgelerde farklılıkların tanınmasını ve göçmenlerin haklarının korunmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda çokkültürcülük kavramı göçmenlerin ya da farklı etnik grupların kim olduklarından daha çok kendilerinin nasıl tanımlandığı ile ilgili bir yaklaşım sunmaktadır. Yine bu kavramın ortaya çıkmasındaki en önemli faktörlerden birisi tekkültürcülük anlayışıdır (Adebanwi, 2018). Tekkültürcülük (monoculturalism) bir toplulukta yaşayan bireylerin tek bir hakim kültüre ait olmasını ve farklı kültürlerin dışlanmasının kabul edilmemesini ifade etmektedir. Dolayısıyla bu kavramın

benimsenmesi ve uygulanması farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin ya da azınlık gruplarının yaşam hakkı bulunmamasına yol açmaktadır. Sonuç olarak farklı kültüre sahip bireyler öteki olarak algılanmakta ve yok edilmeye çalışılmaktadır. Bu noktada çokkültürcülük kavramı önem kazanmakta olup, tekkültürcü bir anlayışa karşı farklılıkların hakkının savunulmasına katkı sağlamaktadır (Karaca, 2018). Bu anlamda çokkültürcülük, sosyolojik gerçekliği resmetmenin, ötesinde toplumun belirli bir proje ve bir takım normatif önermeler etrafında ideolojik olarak inşasını ifade eder. Sonuç olarak çokkültürcülük toplumdaki sosyolojik durumu betimlemekten daha öte ideolojik olarak devlet politikası ve bir siyasi programdır. (Bilgin, 2005).

2.6. Küreselleşme (Globalization)

Küreselleşme (globalization) kavramının ilk ortaya çıkışı 1960'lı yıllarda başladığı, 1980'li yıllarda daha çok kuramsal olarak gündeme geldiği görülmüştür (Walsham, 2017). Aradan geçen kısa zamanda 1990'lara gelindiğinde ise artık bilim insanları tarafından küreselleşme anahtar bir kavram olarak varlığı kabul edilmiş bir kavram haline gelmiştir (Erdem, 2012). Bu kavramın birçok farklı tanımı yapılmıştır. Bunlardan biri de Şentürk'e (2008) aittir. Buna göre:

Küreselleşme; ulusları farklı yönden etkileyen, kendi tarihleri, gelenekleri, kültürleri içinde, teknolojinin, ekonominin, bilginin, insanların, değerlerin sınırlar ötesi akışını ifade ederken uluslararasılaşma, sosyal deneyim ve öğrenme süreçlerini, dünyayı algılayış biçimini değiştiren, dünyayı bütün olarak algılamaya yönelten "dünya sisteminin" belirli bileşenleri şeklinde tanımlanmaktadır (Şentürk, 2008: 196).

Günümüzde, dünyanın neresinde olursa olsun ortaya çıkan ve insanları etkileyen gelişme ya da değişimler ortaya çıktığı bölgeyle sınırlı kalmamaktadır. Kısa zamanda dünyanın birçok bölgesine yayılma imkânı bulmaktadır. Bu somut gelişmelerden yola çıkarak köklü bir değişimden geçtiğimiz söylenebilir (Giddens, 2000).

Kültürel anlamda küreselleşme, ekonomik olarak küreselleşmeden sonra öne çıkan küreselleşme alanları arasındadır. Küreselleşme, kültürün zamanla ortaya çıkan ürünüdür. Bununla birlikte kültürün küresel kültürden etkilenerek değişime uğradığı görülmektedir. Bu karşılıklı belirleyicilik kültür ile küreselleşme arasında iki yönlü bir ilişkinin varlığını kanıtlar niteliktedir (Talas, 2004).

Küreselleşme olgusu bireyler, toplumlar ve ülkeler arasındaki sınırların büyük

ölçüde kaldırılması ve farklı kültürlere sahip olan bireyler arasında sosyal kültürel etkileşimlerin meydana gelmesini ifade etmektedir (Farber, 2020; Petras, 1999). Bu bakımdan küreselleşmenin çokkültürlülük kavramı ile yakın ilişkili olduğu söylenebilir. Küreselleşmenin getirdiği iletişim ve ulaşım gibi önemli özellikler sayesinde, kültürel özellikler arasında etkileşimler gerçekleşmekte ve bireyler farklı özellikteki bireylerle sosyal ilişkiler getirebilmektedir (Kastoryano, 2018). Bu bakımdan küreselleşmenin kültürler arası etkileşimi artırdığı ve dolayısıyla da çokkültürlülüğün gelişmesine katkı sağladığı söylenebilir.

2.7. Çokkültürlü Eğitim (Multicultural Education)

Çokkültürlü eğitim, aynı toplum içinde farklı kültürel değerlere sahip olsa da bütün bireylerin eğitim imkanlara eşit bir şekilde sahip olabilmesi şartını savunmaktadır. Çokkültürlü eğitim anlayışında, ırk, sosyal sınıf, cinsiyet ve kültür farkına bakılmaksızın bütün bireyler eşit bir şekilde eğitim alma hakkı vardır ve bu imkan sağlanmalıdır (Aydın, 2013). Çokkültürlü eğitim anlayışında, öğrencilerde ortaya çıkması beklenen, hedeflenen önemli kilit kazanımlar vardır. Bunlar, farklılıklara saygı duymak, empati kurarak olaylara ve durumlara yaklaşabilmek, hoşgörü anlayışını davranış olarak kazanmış olmak şeklinde sıralanabilir (Altaş, 2003). Çokkültürlülüğün eğitim yönünü bir reform olarak açıklamak mümkündür. Reformdan kasıt; öğrenciler arasında dil, inanç, soy, sosyal farklılıklar, gelir düzeyi, cinsiyet gibi çeşitliliklerin bireylerin eğitimden faydalanmasına engel olmayacak şekilde eğitimde bu yönde dönüşümün sağlanmasıdır (Banks, 2013). Tanımlamaların ortak noktalarına dikkat edilirse, birçok yönden çeşitliliğe sahip olan öğrencilerin eğitim fırsatlarından ve eğitim ortamlarından çokkültürlü eğitim anlayışına göre eşit bir şekilde faydalanmasını sağlamaktır. Eğitime dair diğer unsurların da bu anlayışı destekler nitelikte olması beklenmektedir. Böylece öğrencilerde empati, farklılıklara saygı ve hoşgörü anlayışını geliştirerek çatışmasız yaşama becerilerini kazandırmak hedeflenmektedir.

Çokkültürlü eğitimle ilgili yapılan tanımlar ve açıklamalar değerlendirildiğinde, bu kavramın sosyal bilgiler dersiyle yakından ilgili olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler, öğrencilerin kendini tanıması, kendi kültürüyle birlikte farklı kültürleri tanıması, çevresini tanıyıp gözlem yapabilmesi, ülkesini ve hızla değişen dünyayı tanıması, güncel olaylarla bağlantılı her türlü sorunlara karşı duyarlı olması aynı zamanda bu sorunlara çözüm üretebilmesini amaçlayan derstir.

“Çokkültürlü eğitim ile ilgili tanımlamalara bakıldığında, insan haklarına saygı, kültürel farklılıkları ve kültürel çeşitliliği yansıtıcı eğitim ortamları düzenleme, farklı bakış açıları yaratma ve fikirleri analiz etme öğelerinin ortak paydaşları arasında yer aldığı görülmektedir” (Cırık, 2008: 28).

Çokkültürlü eğitim anlayışında uygulanan müfredatın, oluşturulan öğrenme ortamlarının ve öğrenme öğretme yöntem teknikleriyle farklı kültürlere karşı öğrencilerde araştırma, merak, sorgulama, fikir ve çözüm üretme isteği oluşturacak bir eğitim niteliğinde olması beklenmelidir (Parekh, 2002).

Çokkültürlü eğitimin yapıcı birçok amacı vardır. Bunlar; akademik başarıyı artırmak, ön yargıları azaltmak hatta yok etmek, farklı gruplar arası iletişimi geliştirmek, bireylerin değerlerini dile getirmelerine fırsat vererek saygı ve hoşgörüyü artırmak, kültürel farkındalık yaratmak, okulda eleştirel düşünce ortamı oluşturmak, okulda eşitliği sağlamak ve ön yargılarla, ayrımcılıklarla mücadele bilinci geliştirmek şeklinde özetlenebilir (Kılıç ve Polat, 2013).

Banks ve diğerleri (2001), Bennett (2001) ve Gay (1994) çokkültürlü eğitimde öğrenme ve öğretmenin temel ilkelerini şu şekilde belirtmişlerdir (Akt. Cırık, 2008: 31):

- Irkçılık, ön yargı, cinsiyet ayrımı ve diğer ayrımcılıkların son bulması
- Öğrenme ortamında farklı kültürel unsurlara yer verilmesi
- Farklı kültürlerin miraslarının, deneyimlerinin, bakış açılarının birleştirilmesi; kültürel olarak farklı öğrenciler için okulda öğrenilenler ile gerçek yaşam deneyimleri arasında bağlantılar kurulması
- Tüm bireyler için eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması
- Farklı kültürlerin birleşimi için bilimsel çalışmalar yapılması
- Farklı kültürleri anlamak ve değer vermek için ön yargısız ve insancıl girişimlerde bulunulması
- İçerik ve sürecin, yapı ve özün, eylem ve yansıtmanın, bilgi ve değerlerin, felsefe ve metodolojinin, eğitimsel anlamlar ve sonucun, birlikte ele alınması
- Sistematik değişimin, gelişimsel bir süreç olduğunun kabul edilmesi

- Farklılıkların eğitim zenginlik olduğunun farkında olunması
- Düzenlenen programların öğretmenlerin, etnik grupların özelliklerinin, öğrencilerin davranışlarını nasıl etkilediğini anlamalarına hizmet eder nitelikte olması
- Öğrencilerin, bilginin sosyal olarak yapılandırıldığını anlamalarına yardım eden eğitim programları geliştirilmesi
- Öğrencilerin, akademik başarılarını ve birbirleri ile ilişkilerini etkileyen bilgi, yetenek ve tutum gelişimine katkı sağlayan gizil programlara katılmalarının desteklenmesi
- Öğrencilerin, ırk ve etnik ilişkiler üzerindeki ön yargıları öğrenmelerinin sağlanması
- Öğrencilerin, ortak insani değerleri öğrenmelerinin sağlanması
- Eğitim yöneticilerinin, okulları ekonomik olarak eşit imkânlarla desteklenmesinin sağlanması
- Öğretmenlerin karmaşık bilişsel ve sosyal becerileri değerlendirmek için çok yönlü, kültürel duyarlılığa sahip olan yöntem teknik ve ölçme değerlendirme uygulamalarını kullanmalarının sağlanması olarak ifade edilmektedir.

Günümüzde birçok ülkenin çokkültürlü eğitim sistemini benimseyip uyguladığı görülmektedir. Bununla birlikte çeşitli gerekçelerle tekkültürlü eğitim sistemine katı şekilde bağlı olan ülkeler de mevcuttur. Tekkültürlü eğitim sistemleri kendi kültürel değerleri dışında her nevi anlayışı reddederler (Parekh, 2002). Ülkemizde çokkültürlü eğitim kavramı tartışılmakta ve bazı kaygılar duyulduğu gözlenmektedir. Çokkültürlü eğitime yer verilmesinin ülkemizin üniter devlet yapısını bozarak ülkenin bölünmesine neden olabileceği bu nedenle bu tür uygulamalara yer verilmemesi gerektiği öne sürülmektedir. Bu kaygıların yersiz olduğunu ve ancak siyasi, ekonomik, sosyal dengeleri tam anlamıyla oturmamış ülkeler için geçerli olabileceğini savunanlar da vardır. Bununla birlikte ülkemiz yönüyle bakıldığında çokkültürlü eğitim uygulamalarıyla devlet yapısının bozulup ülkenin bölünebileceğini düşünmek bütün dengeleri oturmuş güçlü devlet yapısını görmezden gelmek anlamına gelmektedir (Cırık, 2008).

2.8. Çokkültürlülüğe Karşı Eleştiriler

Çokkültürlülüğün birçok yönden olumlu kazanımlar ortaya çıkaracağını savunan araştırmacılar olduğu gibi bu durumun olumsuz sonuçlar ortaya çıkaracağını öne süren araştırmacılar da vardır. Çokkültürlülükte homojen bir yapının olmadığından dolayı ve farklı dil, din, ırk gibi çeşitlilikleri içermesi sebebiyle toplumda çatışma ortamına yaratma riski vardır (Fay, 2001). Bu yönüyle çokkültürlülüğün aslında toplumda birlikteliği sağlamak bir yana toplumun parçalanmasına neden olacak unsur olduğu görülmektedir (Yalçın, 2002). Bu yaklaşıma benzer bir şekilde çokkültürlülüğün üniter devlet yapıları için tehdit unsuru olduğunu savunan araştırmacılar da mevcuttur. Çokkültürlülüğü ülke için tehdit görenler Çekoslovakya ve Yugoslavya gibi üniter yapısı zarar gören bölünmüş ülkeleri örnek göstermektedir. Çokkültürlülüğün emperyalist sistemin elindeki koz olduğunu savundukları gibi devlet politikası olarak kabul edilmesi durumunda farklılıklara saygı duyulmasını, farklıların benimsenmesini sağlamak bir yana birlikteliğin bozulmasına toplumsal çatışmaların artmasına neden olacağını savunurlar (Çelik, 2008).

2.9. Çokkültürlü Eğitime Karşı Eleştiriler

Çokkültürlü eğitim uygulamaları, eğitim olanaklarının bütün bireyleri için eşit sunumunu gerektirmektedir. Bu bakımdan çokkültürlü eğitimi uygulama sürecinde bazı zorluklar meydana gelebilmektedir (Verma, 2017). Bu zorluklar nedeniyle çokkültürlülüğe yönelik olumsuz tutum ve yaklaşımlar ortaya çıkmaktadır. Çokkültürlü eğitim, öğrenme ortamlarında farklı kültürel özelliklerdeki bireylerin özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun eğitim plânlamalarının yapılmasını, etkinliklerin zenginleştirilmesini, daha fazla çaba ve zaman harcamayı gerektirmektedir (Jay, 2003). Çokkültürlü eğitim aynı zamanda öğretmenlerin yetiştirilmesi sürecinin yeniden plânlanmasını, farklı kültürel özellikte olan ve aynı eğitim ortamında bulunan öğrencilerin birbirilerine karşı olumlu tutum geliştirmelerini de zorunlu hale getirmektedir (Alanay ve Aydın, 2016). Ayrıca baskın kültüre sahip olan bireylerin, diğer kültürel özellikteki bireylerle eşit muamele görmeleri, hatta azınlık olarak kabul edilen bu grupların haklarını korumak için ekstra çabaların bulunmasına tepkiler geliştirebilmektedirler. Bu bakımdan bazen öğretmenler ve eğitim planlayıcıları her ne kadar çokkültürlülüğü savunsa da uygulama noktasında tepkili ve isteksiz davranışlar gösterebilirler. Bu durumlar

sonucunda da çokkültürlü eğitime yönelik eleştirel yaklaşımların ortaya çıktığı görülmektedir. Eğitimde çok kültürlülük diğer kültürleri tanımayı, farklı kültürlerdeki öğrencilerin özelliklerinin farkında olmayı, bazen farklı diller öğrenmeyi, eğitim içeriklerinin özel olarak planlanmasını ve uygulanmasını gerektirmektedir (Holm ve Mansikka, 2013). Bu süreçler eğitimin, normal süresinden daha uzun sürmesine neden olmakta ve istenen bütün kazanımların belirlenmiş sürelerde öğrencilere kazandırılmasını imkansız hale getirebilmektedir (Banks, 1993). Dolayısıyla ortalama bir yaklaşımla bütün öğrencilere uygun genel bir eğitim anlayışı ortaya çıkmaktadır. Bu durumda eğitimin özel amaçlarının yeterince uygulanamamasına bağlı olarak, öğrencilerin derinlemesine eğitim almaları imkansız olabilmektedir (Dewilde ve Skrefsrud, 2021; Ukpokodu, 2003).

2.10. Çokkültürlü Eğitim ve Sosyal Bilgiler Dersi

1992 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'nin yaptığı tanıma göre sosyal bilgiler programı; sosyal ve beşeri bilimlerle birlikte bireylerin vatandaş olma yeterliklerini daha iyi düzeye getirmeyi amaçlamaktadır. Sosyal bilgiler programı, sosyal ve beşeri bilimlerden (coğrafya, tarih, psikoloji, ekonomi, antropoloji, arkeoloji, hukuk) faydalanarak planlı, sistematik ve disiplinler arası çalışma olanağı sağlar. Sosyal bilgiler, öncelikli olarak kültürel çeşitlilik gösteren demokratik değerlere sahip toplumun bireyelerine bilgiye dayalı hareket edebilme, mantık çerçevesinde karar verme ve sorun çözme yeteneğini geliştirebilmelidir (Ateş, 2017). Sosyal bilgilerin amacı her yönüyle hızla değişen gerek ülke gerek dünya şartlarında sorgulayabilen, problemlere çözüm sunabilen aktif, katılımcı, etkin vatandaş yetiştirmektir. Bu amaçla hem sosyal hem de beşeri bilimlerden faydalanarak bu bilimleri kaynaştırarak oluşturulmuş içeriğe sahip öğretim programıdır (Öztürk, 2012). Sosyal bilgiler öğretiminde ortak amaç, bireyler farklı kültürler değerlere sahip olsa da temelde demokratik toplum üyesi olmanın gereği olarak kamuya faydalı, mantıklı kararlar alma becerisini geliştirmesine katkıda bulunmaktır (NCSS, 1994).

Türkiye'de 1962 yılında ilkokul programında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliğe göre: 4. ve 5. sınıflarda okutulmakta olan "Tarih", "Coğrafya", "Yurttaşlık Bilgisi" dersleri artık ayrı ayrı değil disiplinlerarası anlayışa göre şekillendirilerek "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adıyla tek bir derste birleştirilmiştir. 1968 yılında hazırlanan programda ise okutulan dersin adında düzenlemeye

gidilmiştir. Bu düzenleme sonucunda “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersinin adı “Sosyal Bilgiler” olarak değiştirilmiştir (Coşkun-Keskin ve Keskin, 2009). 1985 yılında ise sosyal bilgiler dersi kaldırılarak yerine “Milli Tarih” ve “Milli Coğrafya” dersleri getirilmiştir. Bu durum 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim uygulamasının başladığı 1997 yılına kadar devam etmiştir. 1998 yılında “Milli Tarih” ve “Milli Coğrafya” dersleri kaldırılarak yerine 4.- 7. sınıflara okutulmak üzere sosyal bilgiler dersi öğretim programına dahil edilmiştir (Bilgili 2019). 2005 yılında ise programın içeriğinde ve temel yapısında değişikliğe gidilerek öğrenci merkezli tasarlanan program 2005-2006 yılında uygulanmaya başlanmıştır (Aktepe, 2016).

İlköğretim kademesinde, toplumun bir ferdi olarak bireyini toplumsallaştırmak amacıyla gerekli bilgiyi değerli davranış olarak kazandırmada sosyal bilgiler dersinin önemi büyüktür (Er ve Şahin, 2012). Sosyal bilgiler eğitimi çağdaş ve güncel bir anlayışla gerçekleştirildiğinden dolayı Türkiye’de ve dünyada meydana gelen olaylar sınıf ortamına taşınmaktadır. Bunun amacı olaylara çok yönlü bakış açısının geliştirilmesidir. Aynı şekilde farklılıklara saygı, empati, hoşgörü, sabır, adalet, sorumluluk, birlikte yaşama becerisi, yardımlaşma ve dayanışma gibi birçok değer sosyal bilgiler öğretim programlarında geniş bir şekilde yer almaktadır. Bu kavramların aynı zamanda çokkültürlülüğü iç içe olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte öğretim programları hazırlanırken, hem toplumsal değerlere hem de çağın koşullarına göre bireyi donatmak ve yaşama hazırlamak gibi temel amaçların olduğu bilinmektedir. Sosyal bilgilerde müfredatı kazanım yönüyle incelendiğinde: 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (SBDÖP) sınıflara göre (4-7. Sınıf) çokkültürlülükle doğrudan ve dolaylı ilişkili 20 kazanım olduğu görülmektedir (Bknz. Tablo 2.1).

Parekh (2002) Çokkültürlü eğitim ve müfredat ilişkisini şu şekilde açıklamaktadır:

Çokkültürlü eğitimin en yakından ilişkili olduğu alanın müfredat olduğu açıktır. Çokkültürlü bir müfredatın gerçekleştirilmesi için iki koşulu karşılaması gerekir. Bunlardan ilki fazla dar olmaması gerektiğidir. Hiçbir müfredat her şeyi kapsamaz. Bu şekilde yol izlenirse yüzeysellik kaçınılmaz olacak ve önemli olaylar öne çıkamayacaktır. Sonuç olarak eğitim amacına hizmet etmeyecektir. İdeal olan, öğrencilere söz konusu dersin temel temsil biçimleri tanıtılmalı, bazıları üzerinde odaklanılmalı geri kalanını ise kendi başlarına inceleme imkânları sağlanmalıdır. Bir diğer koşul ise, öğretilme biçimiyle ilgilidir. Müfredatı genişleterek farklı dinleri, kültürleri dâhil etmek yeterli değildir. Ayrıca bunlar arasında verimli bir iletişim geliştirilmesi gerekir. Yaşanılan her olayın aktarılmasında farklı görüşler ve yargılar vardır. Kişinin bu konular üzerinde dengeli bir karara varabilmesinin tek yolu farklı bakış açıları

içerisindeki iletişimdir. Eğitimin temel hedeflerinden biri de öğrenciyi bahsedilen yorumların çeşitliliğini kavrayacak şekilde donatmaktır (s.290-292).

Çokkültürlü eğitim programlarının birleştirici, bütünleştirici nitelikte olması aynı zamanda toplumun bir parçası olma anlayışına hizmet etmesi beklenmektedir. Ötekileştirme, cinsiyet eşitsizliği, etnik veya renk her türden ayrımcılığı azaltmakla beraber içinde bulunduğu toplumda da ait olma duygusunu ortaya çıkarmalıdır (Aydın, 2013).

2017 yılında taslak program olarak hazırlanan ve uygulamaya konulan 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) incelendiğinde (4-7.sınıf) toplamda 131 kazanım olduğu görülmektedir. Bu kazanımlar incelendiğinde ilkökul ortaokul (4-7.sınıf) düzeyinde toplam 131 kazanımın 20'sinin çokkültürlülük kavramıyla doğrudan ve dolaylı ilişkili olduğu görülmektedir. Bunlar ilkökul 4. sınıf düzeyinde 5 kazanım, ortaokul 5.6.7. sınıflar düzeyinde ise 15 kazanım olarak dağılım göstermektedir. Kazanımların sınıf düzeylerine, öğrenme alanlarına göre dağılımı ise Tablo 2.1'de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. 2018 SBDÖP'de Sınıflara Göre (4-7. Sınıf) Çokkültürlülükle Doğrudan ve Dolaylı İlişkili Olan Kazanımlar

ÖĞRENME ALANLARI	KAZANIMLAR
4.SINIF BİREY VE TOPLUM	SB.4.1.4. Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar. SB.4.1.5. Diğer bireylerin farklı özelliklerini saygı ile karşılar.
KÜLTÜR VE MİRAS	SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.
KÜRESEL BAĞLANTILAR	SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır. SB.4.7.4. Farklı kültürlerle saygı gösterir.
5.SINIF KÜLTÜR VE MİRAS	SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler. SB.5.2.4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder. SB.5.2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.
KÜRESEL BAĞLANTILAR	SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.

6. SINIF BİRET VE TOPLUM	SB.6.1.2. Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder. SB.6.1.3. Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular.
ETKİN VATANDAŞLIK	SB.6.6.6. Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.
KÜRESEL BAĞLANTILAR	SB.6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder. SB.6.7.3. Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder. SB.6.7.4. Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.
7. SINIF BİREY VE TOPLUM	SB.7.1.3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır
KÜLTÜR VE MİRAS	SB.7.2.4. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.
KÜRESEL BAĞLANTILAR	SB.7.7.3. Çeşitli kültürlere yönelik kalıp yargıları sorgular. SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.

Tablo 2.1'e göre, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (SBDÖP) yer alan kazanımların ifade ettiği çokkültürlülük özellikleri incelendiğinde 4. sınıf düzeyinde bireyin farklı kültürlerin özelliklerine saygı göstermesi ve kendini farklı bireylerin yerine koyarak empati yapması, farklı ülkelerdeki kültürel özelliklerle kendi kültürünü karşılaştırma şeklinde içeriklere yer verilmiştir. 5. sınıf düzeyinde ise kendi çevresindeki kültürel özellikler ile ülkenin farklı bölgelerindeki kültürel özelliklerinin karşılaştırılması, insanların bir arada yaşamasında etkili olan kültürel özelliklerin farkında olması, kültürel özelliklerin nasıl geliştiği ve kültürel özellikleri yansıtan ortak miras özelliklerini tanıması amaçlanmıştır. 6. sınıf düzeyinde toplumlarda birlikteliğin sağlanmasında sosyal, kültürel özelliklerin farkında olma, bireyin kendisinin farklılıklara ilişkin algılarını değerlendirebilme, tarihten yola çıkarak toplumsal yapıda kadına verilen toplumsal değer, kültürel değerlerin farkında olma, ülkenin sahip olduğu sosyal, kültürel, tarihi ve uluslararası özellikleri analiz edebilme, dünya genelinde yaygın olan popüler kültürün kendi kültürel özellikleri üzerindeki etkisini sorgulama gibi becerilere yer verilmiştir. 7. sınıf düzeyinde ise

kültürel özellikler ile medya arasındaki ilişkilerin farkında olma, toplumsal olarak son yüzyıllarda meydana gelen kültürel değişimlere ilişkin çıkarımlarda bulunma, farklı kültürlerle ilişkin yargıları değerlendirme ve arkadaşları ile birlikte kültürel sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yapabilme becerileri ön plana çıkarılmıştır.

Tablo 2.1'e bakıldığında, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda çokkültürlülükle ilgili 20 kazanımın olduğu görülmektedir. Ancak sosyal bilgiler öğretmen adaylarına lisans eğitimi sürecinde çokkültürlülük adı altında bir ders okutulmadığı öğretmenlerin de çokkültürlülükle ilgili kazanımlarda bunun eksikliğini yaşadıkları tespit edilmiştir. Son dönemlerde bazı yüksek lisans ve doktora programlarında çokkültürlülük dersine yer verildiği bilinmektedir. Ancak bu programlardan verilen mezun sayısı az olduğundan dolayı alandaki eksikliğini gidermek için yeterli olmadığı görülmektedir. Bu eksikliğini gidermek için eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarına çokkültürlülükle ilgili ders türlerinin eklenmesinin yararlı olacağı ve alandaki eksikliğini gidereceği söylenebilir.

2.11. İlgili Araştırmalar

2.11.1. Tezler

Koçak (2020) yüksek lisans tez çalışmasında "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Eğitim Tutumları İle Kültürel Zekâları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı bir çalışma yürütmüştür. Çalışma grubunu Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinde 2019-2020 eğitim öğretim yılında sosyal bilgiler eğitimi bölümünde okuyan 140 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler S. Yazıcı, G. Başol ve G. Toprak tarafından Türkçeye çevrilen "Öğretmenlerin Çokkültürlü Eğitim Tutum Ölçeği" ve M. İlhan ile B. Çetin'in Türkçeye çevirdiği 'Kültürel Zekâ Ölçeği' kullanılarak toplanmıştır. Sonuç olarak cinsiyet değişkeninde çokkültürlü eğitim tutumu olarak anlamlı fark bulunmazken, kültürel zekâ düzeyinde cinsiyete göre kadınların erkeklere oranla anlamlı fark gösterdiği görülmüştür. Gelir düzeyi ve anne babaların meslekleri değişkenleri ve kültürel zekâ, çokkültürlü eğitim tutumları arasında anlamlı bir tespit edilmemiştir. Çalışma sonucunda istatistiksel olarak kültürel zekâ ve çok kültürlü eğitim tutumları arasında anlam farklılığı olduğu belirlenmiştir.

Başar (2019) yüksek lisans tezinde "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin

Çokkültürlü Eğitime Yönelik Eğilimleri”ni incelemiştir. Çalışma grubu 2018-2019 eğitim- öğretim yılında İstanbul'un Bahçelievler, Bakırköy ve Küçükçekmece ilçelerinin devlet ortaokullarında görev yapan 341 sosyal bilgiler öğretmenleridir. Çalışmaya 262 öğretmen katılım göstermiştir. Veri toplama aracı olarak "Öğretmenler İçin Çokkültürlü Eğitime Yönelik Eğilim Anketi" kullanılmıştır. Veriler SPSS 21.00 programında analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre sosyal bilgiler öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik eğilimlerinde genel olarak öğretmenlerin cinsiyetine, yaşına, öğrenim durumlarına ve görev yaptıkları ilçelere göre anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Kadın öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik eğilimleri erkek öğretmenlere göre yüksek çıkmıştır. 31- 40 yaş arası değişkeninde eğilimlerin daha yüksek çıktığı, yüksek lisans mezunu katılımcıların lisans mezunu katılımcılara göre eğilimleri yüksek çıktığı ve Küçükçekmece ilçesinde görev yapanların, Bahçelievler, Bakırköy ilçelerinde görev yapanlara göre eğilimlerini yüksek çıktığı görülmüştür.

Karadağ (2019) “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Yeterliklerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez araştırmasında nicel yöntemin tarama modelini kullanmıştır. Toplamda 591 sosyal bilgiler öğretmen adayına “Çokkültürlü Yeterlilik Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlü deneyimleri ile çokkültürlü eğitime yönelik öz yeterliklerinin “orta düzeyde”, çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının ise “yüksek düzeyde” olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların çokkültürlü deneyimlerinin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı ve aile ile birlikte yaşanan yerin özelliği değişkenlerine göre; çokkültürlü eğitime yönelik öz yeterliklerinin ise kardeş sayısı ve aile ile birlikte yaşanan coğrafi bölge etkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Avval (2018) yüksek lisans tez çalışmasında “Sosyal Bilgiler Eğitimcilerinin Ve Sosyal Bilimcilerin Çokkültürlülük Ve Çokkültürlü Eğitime Bakış Açıları” konusunda araştırma yapmıştır. Çalışma grubu İstanbul ilinde bulunan farklı üniversitelerde görev yapan akademisyenlerdir. Veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Katılımcılar çokkültürlülük kavramının "çeşitlilik, zenginlik, eşitlik, kültürel değerler, yeni kültürler zemini, kültürleri yargılamama, modernizm, medeniyet, etkileşim, süreklilik, hoşgörü, saygı, tahammül ve dinamizm" gibi kavramları çağrıştırdığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük kısmı çokkültürlü eğitime dair olumlu görüş

belirmiştir. Toplumda bazı ön yargılar olduğunu, akademik olarak konuyla ilgili çalışmaların yetersiz olduğu sonuçları çıkmıştır.

Ateş (2017) yüksek lisans tez çalışmasında “Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Ve Ortaokul Öğrencilerinin Çokkültürlülük Ve Çokkültürlü Eğitime Yönelik Algı Ve Farkındalıkları (Kocaeli İli Örneği)”nı incelemiştir. Çalışmanın örneklemini Kocaeli ilinde 6, 7 ve 8. sınıflarda eğitim gören toplam 1222 ortaokul öğrencisi ve bu ilde görev yapan 355 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada nicel yöntemlerden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak öğrencilerde "Çokkültürlü Vatandaşlık Algı ve Farkındalıkları" ölçeği; sosyal bilgiler öğretmenlerinde ise "Çokkültürlü Eğitim Algı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre katılımcı öğrencilerin çokkültürlülük algılarının yüksek olduğu ayrıca cinsiyet, sınıf düzeyi, anne baba eğitim durumu, ailenin aylık geliri ve farklı kültürden bireylerle arkadaşlık kurma değişkenleri yönüyle anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin yüksek derecede olumlu olduğu ve cinsiyet, yaş, mezun olunan bölüm, eğitim durumu, kıdem ve yaşamını geçirdiği bölge değişkenleri açısından anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür.

Akçaoğlu (2017) doktora tezinde, “Çokkültürlü Eğitim Uygulamasının Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Eğitim İle Sınıf Yönetimi Tutum Ve Yeterliliklerine Etkisi”ni incelenmiştir. Çalışma grubunu eğitim fakültesinde 3. sınıfa giden 52 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Yarı deneysel desen kullanmıştır. Katılımcılardan 26 öğretmen adayı deney diğer 26’sı ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Karma yöntem kullanılmıştır. Nicel veriler, çokkültürlü yeterlilik ölçeği, nitel veriler ise açık uslu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma deney grubundaki öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim tutum ve yeterliliklerinde anlamlı artış tespit edilmiştir. Sonuç olarak içerik birleştirme yöntemiyle yapılan çok kültürlü eğitim uygulamasının 3. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitim tutum ve yeterlilikleri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Nitel bölümde ise öğretmen adaylarının görüşlerine göre çok kültürlü eğitimine en çok katkı sağlayan dersin sınıf yönetimi ders olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmen yetiştirme programı kapsamına çok kültürlü eğitimle ilgili içeriğin yanı sıra; gezi, gözlem ve farklı bölgelere okul ziyaretleri yapılması önerileri ortaya çıkmıştır.

Bahadır (2016) yüksek lisans tezinde “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlülük Ve Çokkültürlü Eğitim Algılarının Değerlendirilmesi” konusuna yönelik çalışma yapmıştır. Çalışma grubunu Kocaeli ilinde 2014-2015 eğitim öğretim yılında görev yapan 50 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Cevapların analizinde belirlenen kategoriler üzerinden (çokkültürlülük, çokkültürlü eğitim algısı, anadilde eğitim, çokkültürlü eğitim uygulamaları, çokkültürlü eğitim ile ilgili öğretmenlere düşen sorumluluklar) içerik değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin %90’ının çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitime dair algılarının olumlu yönde olduğu ancak sadece % 50’si çokkültürlü eğitimin uygulanmasının gerektiği, % 68’inin ise ortak bir devlet dilinin olması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çokkültürlü eğitim uygulamalarından haberdar olmadığı ancak çokkültürlü eğitime dair sorumluluk algılarının olumlu olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 88’i hoşgörü, farklılıklara saygı, empati gibi evrensel değerleri öğrencilere kazandırmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Çiftçi (2015) doktora tez çalışmasında, “Çokkültürlü Eğitim Bağlamında Öğretmenlerin Kültürel Yeterliklerine İlişkin Algıları”nı incelemiştir. Araştırmacının geliştirdiği “Çokkültürlü Eğitim Kültürel Yeterlik Ölçeği” veri toplamak için kullanmıştır. Ölçek, İstanbul’da görev yapan toplam 736 okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde görev yapan öğretmene uygulanmıştır. Veriler, frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma olarak analiz edilmiştir. Öğretmenlerin kültürel yeterlilik algısının yaş, anadil, cinsiyet, etnik köken, okul türü, eğitim kademesi, branş, mezun olunan bölüm değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür.

Arslan (2014) doktora tezinde “Çokkültürlü Toplumlarda Vatandaşlık Eğitimine Yönelik Öğretmen Ve Öğrenci Düşüncelerinin İncelenmesi” konusunda çalışma yapmıştır. Karma yöntemle yapılan araştırmada nicel veriler 41 maddeden oluşan algı ve farkındalık ölçeğiyle toplanmıştır. Nicel veriler 8. Sınıf 818 ilköğretim ikincisi kademe öğrencisinden elde edilmiştir. Nitel veriler ise 32 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Nicel veriler bilgisayar programında analiz edilmiştir. Nicel veriler ise kavramlar altında kategorize edilerek 6 temaya ayrıldı. Sonuç olarak öğrenci grubunda aileden kaynaklı

olarak çok kültürlü vatandaşlık algı ve farkındalıkları yüksek düzeyde çıkmıştır. Her iki grupta da çok kültürlülük yönünden vatandaşlık eğitiminin yeterli olmadığı görülmüştür. Buna rağmen toplumsal öğretiler sayesinde farklılıkların bir arada uyum içinde yaşayabildiği belirlenmiştir.

Yazıcı (2013) doktora tezinde “Çokkültürlülük Ve Yurtseverlik Açısından Azınlık Okullarında Tarih Dersleri” konusunda çalışmıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Çalışma grubu ise İstanbul’da bulunan azınlık okullarında eğitim gören 199 öğrenci ve aynı aynı okullarda görevli 13 tarih öğretmeninden oluşmaktadır. Nitel veriler Çokkültürlülük Tutum Ölçeği, Yurtseverlik Ölçeği nitel verileri ise açık uçlu sorulardan oluşan form kullanılarak toplanmıştır. Nitel verilerde içerik ve betimsel analiz, nicel verilerin çözümlenmesinde standart sapma, aritmetik ortalama, t testinden yararlanılmıştır. Sonuç olarak öğrenciler mevcut tarih derslerinde kendi kültürel özelliklerini bulamadığı ve bu sebeple yurtseverlik duygusu oluşturma özelliğine sahip olmadığı anlaşılmıştır. Tarih öğretmenlerine göre de benzer şekilde, öğrencilerinin derse bakışının sadece ders geçme amacı taşıdığı ve tarih derslerinin azınlık okullarında başarıdan uzak olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır.

Kaya (2013) yüksek lisans tez çalışmasında “Öğretmenlerin Çokkültürlülük Ve Çokkültürlü Eğitim Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi”ne yönelik araştırma yapmıştır. Örneklem grubu Diyarbakır ilinde görev yapan sınıf, sosyal bilgiler ve Türkçe öğretmenleridir. Veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Toplam 426 öğretmene ulaşılmıştır. Verilerle faktör analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çokkültürlü eğitim konusunda olumlu görüşe sahip oldukları ve cinsiyet, yaş, etnik köken gibi değişkenler arasında anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Demirsoy (2013) yüksek lisans tez çalışmasında Marmara Bölgesindeki bir üniversitede 4. sosyal bilgiler öğrencilerine yönelik, “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülüğe İlişkin Görüşlerini Ve Çokkültürlü Eğitim Yaklaşımları”nı incelemiştir. 12 katılımcıya yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulamıştır. Görüşmeler önce yazıya dökülmüş ardından betimsel analiz uygulanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların çokkültürlülüğü birden fazla kültürün, kültürel unsurların, farklı kültürden insanların birlikteliği olarak gördükleri anlaşılmıştır. Çokkültürlü eğitimi de farklı kültürün ve kültürel grupların unsurların

müfredatta yer almasıdır.

2.11.2. Makaleler

Mangkhang (2021) yenilikçi çokkültürlü eğitim ile ilgili Tayland'da gerçekleştirdiği araştırmada karma yöntem kullanılmış, 236 öğretmenle anket yapılmış, 45 öğretmenle de görüşmeler yapılmıştır. Araştırma, sosyal bilgiler öğretmenleri arasında genel olarak yenilikçi çokkültürlü eğitim öğretimin, sosyal bilgiler öğretmenlik mesleği için düşük düzeyde olduğunu göstermiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun çokkültürlülüğe ilişkin ders dışı etkinliklerin düzenlenmesi, medya ve öğrenme kaynaklarının geliştirilmesi, ölçme ve değerlendirme gibi eğitim yönetimi unsurlarına uygun bir öğretmenlik becerilerine sahip olmadıkları belirlenmiştir.

Kim & Connelly (2019) “Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Öğretim Yeterliklerini Ve Çokkültürlü Tutumları Ve Kültürlerarası Duyarlılıkları İle İlişkisi”ni inceledikleri araştırmaya Kuzeydoğu ABD'de bir devlet üniversitesinde öğretmenlik eğitim programına kayıtlı toplam 90 öğretmen adayı dâhil edilmiştir. Araştırmada öğretmen adaylarının çokkültürlü tutumunun ve kültürlerarası duyarlılığın genel kültürel duyarlılığı içeren beş alt yapısının hepsinin çokkültürlü öğretim yeterliliği ile pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca sonuçlar öğretmen adaylarının tutum ve inançlarının çokkültürlü öğretim yeterliklerinde önemli faktörler olduğunu göstermiştir. Raporlara göre 2025 yılında okullarda beyaz olmayan öğrenci oranının %50'den fazla olacağı ve çeşitli etnik gruplara mensup öğrencilerin %30 oranında olacağı belirtilmiştir. Bu bakımdan eğitimde çokkültürlülüğün önemli ve gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Aybek (2018) makalesinde “Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri İle Çokkültürlü Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki”yi incelemiştir. Çalışma evreni Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan öğretmen adaylarıdır. Araştırmanın örneklemini ise rastlantısal seçilmiş 451 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcılara Eleştirel Düşünme Eğitimi Ölçeği ve Çokkültürlü Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Çalışma sonucunda katılımcıların cinsiyet ile eleştirel düşünme eğilimleri anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı katılımcıların bölüm ve sınıf etkenleri anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Çokkültürlü eğitime karşı tutumda cinsiyet ve eğitim görülen bölüm yönüyle anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır.

Keskin (2018) makalesinde “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Çok Kültürlü Bir Ortamda Sorunlar Ve Çözüm Yolları” konusunu ele almıştır. Nitel araştırma yöntemini kullanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu 110 sosyal bilgiler öğretmen adayına uygulanmıştır. Görüşmelerin belli kavramlar temalar altında kodlanmasıyla katılımcılar çokkültürlülüğü farklı dil, din, ırk, çeşitli kültürel değerler ve nüfusun farklı uluslardan oluşması olarak anlamlandırdığı görülmüştür. Ortaya çıkan problemleri kısıtlama, sosyal olarak farklılığın ortaya çıkması, iletişimsel sıkıntılar, asimilasyon, kültür yozlaşması şeklinde belirttikleri görüldü. Bahsedilen sorunlara çözüm olarak çokkültürlü anlayışta eğitim verilmesi, farklılıkların zenginlik olarak görülmesi önerilmiştir.

Aragona-Young & Sawyer (2018) “İlkokul Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri”ni inceledikleri araştırmada öğretmenlerin kültürü nasıl tanımladıkları ve hangi uygulamaları yaptıkları araştırılmıştır. Üç farklı ilkokulda 45 öğretmenle yapılan görüşmeler sonucunda kültürü geniş bir şekilde tanımladıklarını ancak önerilen çok kültürlü uygulamaları güçlü bir şekilde desteklemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin kültür tanımları ve çalıştıkları okul, öğretmenlerin uygulamalarla ilgili inançlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Nash (2018) “Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Eğitime İlişkin Öğretmen Algıları”ni incelemiştir. Araştırmada, öğretmen adaylarının çokkültürlülüğe ilişkin tanımlamalarında ırkçı ayrımların yapılmış olmasının, çokkültürlü eğitim algısının yeterince gelişmediği anlaşılmaktadır. Bu algının geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Alazzi (2017) Ürdün ortaokul ve liselerinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime ilişkin algıları incelenmiştir. Araştırmada 15 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile katılımcıların belirlendiği araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretim yönergeleri ve ders kitabı öğretmen kılavuzları dâhil olmak üzere niteliksel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Ürdünlü sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitimin tanımına ve öğretim stratejilerine çok aşina olmadıkları belirlenmiştir. Mevcut Ürdün sosyal bilgiler müfredatının çok kültürlü eğitim açısından eksik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik algılarının ve çokkültürlü eğitime yönelik farkındalık düzeylerinin zayıf olduğu belirlenmiştir.

Berg (2017) “Alberta Öğretmenlerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde

Çokkültürlülüğe İlişkin Bakış Açıları”nı incelediği araştırmada Aborijin, Frankofon ve göçmen nüfuslarındaki mevcut artışların birleşimi, Alberta sınıflarında her zamankinden daha fazla kültürel çeşitliliğe yol açtığı belirtilmiştir. Pedagojik stratejiler, sosyal bilgilerde birden çok bakış açısını özgün bir şekilde dâhil etmek için kullanılmış olsa da, bunların etkili bir şekilde uygulanmasını engelleyen zaman, finansman, kaynak ve teknoloji eksikliği, önyargılar, ırkçılık ve öğretmen isteksizliği gibi çeşitli engellerden bahsedilmiştir. Kanada, Alberta'da küçük bir şehirden 3. ve 7. sınıf öğretmenleri ile iki grup görüşme ve bir odak grup çalışması yapılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin çokkültürlülüğe anlayışla yaklaştıkları, öğretmenlerin kişisel ve mesleki deneyimleri onların çokkültürlülüğe ilişkin anlayışlarını şekillendirdiği, öğretmenlerin birden fazla bakış açısını dâhil etmek için çeşitli stratejiler kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin kişisel ve mesleki deneyimlerine dayalı olarak çoklu bakış açılarını dâhil etme yaklaşımlarında bir çeşitlilik sergilediklerini göstermektedir. Öğretmenler tarafından birden fazla bakış açısını dâhil etmek için kullanılan etkinlik örnekleri yer almaktadır. Öğrencilerin demografik özellikleri, geliştirilen politikalar ve müfredatın tasarımı gibi durumların öğretmenlerin çokkültürlülüğe yaklaşımlarını etkilemektedir. Bu bakımdan çokkültürlülüğün özgün bir şekilde sosyal bilgiler müfredatına dâhil edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Alismail (2016) “Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Eğitime İlişkin Algıları”nı incelediği araştırmada çokkültürlü pedagoji ve müfredata ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda kapsamlı ve kültürel farklılıklar dikkate alınarak hazırlanan derslerin, öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin artmasına katkı sağladığı, öğrencilerine eşit düzeyde eğitim vermeye yönelik becerileri desteklediği belirlenmiştir.

Castro, Field, Bauml ve Morowski, (2012) sosyal bilgiler öğretmenlerini kültürel olarak farklı sınıflara hazırlama ile ilgili yaptıkları araştırmada, iki farklı öğretmen grubuyla okul çağındaki çocukların ihtiyaçlarına göre tasarlanmış kent temelli bir öğretmen eğitimi programı uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin farklı yaklaşımlar sundukları ve özellikle eğitim alan gruptaki öğretmenlerin çokkültürlülük algıları, öğrenme ve öğretmen durumlarının daha yüksek düzeyde gerçekleştiği belirlenmiştir.

Ortloff (2011) “Alman Sosyal Bilimler Sınıfında Çok Kültürlülük Ve Küresel

Vatandaşlık” ile ilgili yaptığı araştırmada, beş farklı eyaletten 43 öğretmenle görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda dört ana temanın varlığını ortaya koymaktadır: "Barışçıl Avrupa" ve "Avrupalılaşmanın Reddi", "Bizim gibi Hıristiyanlar" ve "Çok Kültürlü = Avrupalı". Bir bütün olarak ele alındığında, bu kategoriler öğretmenlerin hem çok kültürlü hem de küresel vatandaşlık fikirleriyle meşgul olduklarını, ancak bunu her iki kavram üzerinde de sınır yaratacak şekilde yaptıklarını göstermektedir.

Dilworth (2004) “Çok Kültürlü Vatandaşlık Eğitimi”ne ilişkin yaptığı araştırmada, iki öğretmenin çok kültürlü içeriği uygulanan sosyal bilgiler müfredatına entegre etme çabaları araştırılmıştır. Her iki öğretmenin çeşitli yaşanmış deneyimleri onları çokkültürlü içeriği sosyal bilgiler derslerine entegre etmeye yatkın hale getirir de, bu çalışmanın bulguları uygulanan programda yer alan çokkültürlü içeriğin sınırlı olduğunu ve çoğunlukla ders kitabına bağlı kalındığı ve kitabın dışına çıkılmadığı belirlenmiştir. Bu eğitimlerin verilebilmesi için sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik mesleki gelişim programlarının geliştirilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Gay (2002) “Kültürel Olarak Duyarlı Öğretime Hazırlanma”ya ilişkin yaptığı araştırmada, öğrencilerin ve öğretmenlerin öğretim sürecine getirdiği tutumları, değerleri ve davranışları güçlü bir şekilde etkilediğinden, aynı şekilde, başarısızlık problemlerinin nasıl çözüldüğünün de temel bir belirleyicisi olarak kültüre vurgu yapılmıştır. Kültürel açıdan duyarlı öğretmenler, bir öğretim aracı olarak müfredatın gücünün bilincindedir ve onu etnik ve kültürel çeşitlilik hakkında önemli bilgileri, değerleri ve eylemleri aktarmaya yardımcı olmak için kullanmaktadırlar. Bu bağlamda özellikle sosyal bilgiler öğretim programları ve öğretmenlerine önemli sorumluluklar düştüğü belirtilmiştir.

Wills (2001) “Çeşitlilik, Anlatı ve Eleştirel Çokkültürlü Sosyal Bilgiler Eğitimi”ne ilişkin yaptığı araştırmada, kullanımda olan müfredatla ilgili iki nitel vaka çalışmasının bir analistine dayanarak, ABD tarihinde farklı gruplar ve beyazlar arasındaki etkileşimleri temsil etmedeki başarısızlıkları nedeniyle, çeşitliliği somutlaştıran anlatılar yaratma çabalarının sorunlu olduğu belirtilmiştir. Farklı gruplar arası etkileşimlerin yetersiz olduğunu ve okullarda çokkültürlülük eğitimlerinin sorunlu ve yetersiz olduğu belirtilmiştir.

2.11.3. Kitaplar

Seyithan Demirdağ'ın (2020) "Öğrenci Çeşitliliği ve Çokkültürlü Eğitim" isimli araştırma kitabı özelliği taşıyan çalışmasında konu dört bölümde ele alınmıştır. İlk bölümde Türkiye özellikle göçler sonucu oluşan çeşitliliği ve mülteci çocukların eğitimi konularını ele almıştır. İkinci bölümde Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Avusturya, Kanada, Güney Afrika, Çin, Singapur, Malezya, Avustralya'nın demografik özelliklerini ve çeşitliliklerini konu edinmiştir. Üçüncü bölümde nedenleriyle beraber çokkültürlü eğitim çokkültürlü eğitimin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ise öğretmenlere, okul idarecilerine, lisansüstü öğrencilere konuyla ilgili fikir oluşturabilecek bir çalışma yer almaktadır. Bu bölümde, 2017-2018 eğitim öğretim yılında eğitim fakültelerinin lisansüstü öğrenim gören 509 eğitimci ve okul idarecisiyle karma araştırma yöntemi kullanılarak veri toplanmıştır. Katılımcıların, öğrenci çeşitliliği ile ilgili görüşlerinin ortaya konduğu bilimsel bir çalışma niteliği taşıyan bölümdür.

Will Kymlicka (2020) "Çokkültürlü Yurttaşlık" ana başlıklı ve "Azınlık Haklarının Liberal Teorisi" alt başlıklı kitabında giderek artan küreselleşme olgusu ve hız kazanan göçlerle birlikte artık ülkelerin görmezden gelemeyeceği ve eskiye dönülemeyecek yönetsel süreçlerle karşı karşıya kaldığını belirtmektedir. Kymlicka, çok etnikli ve çokuluslu farkına dikkat çekerek beklentilerin bu farka göre karşılanmasının önemini nedenleriyle birlikte açıklamaktadır. Aynı zamanda dinsel, dinsel, kültürel, cinsel ve etnik farklılıkların bir arada nasıl yaşayacağı ve özgürlüklerinin nasıl sağlanıp korunacağı sorularına da cevaplar aramaktadır. Konu on bölüm halinde ele alınmıştır. Bunlar: Giriş, çokkültürcülük politikaları, bireysel haklar ve kolektif haklar, liberal geleneği yeniden düşünmek, özgürlük ve kültür, adalet ve azınlık hakları, azınlıklara seslerini duyurabilme güvencesi, hoşgörü ve sınırları, bir arada tutan bağlar ve sonuç bölümleridir.

Hasan Aydın (2013) "Dünyada ve Türkiye'de Çokkültürlü Eğitim Tartışmaları ve Uygulamaları" adlı kitabında, çokkültürlü eğitim kavramı çeşitli yönleriyle açıklamış ve çok dilli eğitim kavramına değinilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Büyük Britanya, Avustralya, Hindistan, İsviçre, İsveç, Belçika, Almanya, Avusturya, İspanya, Finlandiya, Fransa, Romanya, Meksika, Bolivya Afganistan, Azerbaycan, Çin, Rusya olmak üzere 20 ülkenin eğitim programları hakkında yapılan araştırma sonuçları yer almaktadır. Türkiye'de çokkültürlü ve çokdillilik

bağlamında araştırma sonuçları ve kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

Celalettin Yanık (2003) “Dünyada ve Türkiye’de Çokkültürlülük” isimli kitabının ilk bölümünde kültür, etnisite ve çokkültürlülük kavramlar ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Kanada, Hollanda, İngiltere, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya gibi demografik çeşitliliği yoğun olan dünya ülkeleri ele alınarak bu ülkelerde çokkültürlülüğün ortaya çıkışını, çokkültürlü uygulamalar ve bu uygulamaların genel değerlendirmesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde de Türkiye’de çokkültürlülük tartışmalarını ülkenin özgün yapısını dikkate alarak çokkültürlülüğün düşünsel ve toplumsal arka planı ele alınmıştır.

Bhikhu Parekh (2002) “Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek” isimli kitapta konuyu on bir bölümde ele almıştır. Konunun merkezine kültürel uzlaşma, adalet ile ortak insanlık yaklaşımını koyarak yeni bir anlayış geliştirmiştir. Aynı zamanda konuya yönelik kapsamlı bir açışı sunmuştur. On bir bölümden oluşan kitapta ahlaki monizm, çoğulculuk biçimleri, çeşitliliğe çağdaş liberal tepkiler, insanoğlunu kavramsallaştırmak, kültürü anlamak, çağdaş devleti yeniden kurmak, çokkültürlü toplumun politik yapısı, çokkültürlü bir toplumda eşitlik, kültürlerarası değerlendirme mantığı, politika din ve ifade özgürlüğü konuları kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. On birinci bölümde ise sonuç ve notlara yer verilmektedir.

İlgili literatürde tezler, makaleler ve kitaplar incelendiğinde çokkültürlülük, çokkültürlülük algısı ve çokkültürlü eğitim uygulamaları ile ilgili çalışmaların giderek ilgi gördüğü belirlenmiştir. Konuyla ilgili yurt içi kitap çalışmalarının da son yıllarda arttığı görülmüştür.

3. YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Çalışmada, hem nicel hem de nitel yöntemi barındıran karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde aynı çalışmada nicel ve nitel yöntemle veri toplama işlemi, toplanan verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması olarak gerçekleşmektedir (Leech ve Onwuegbuzie, 2009). Karma araştırma yönteminde problemi daha net anlayabilmek amacıyla nitel (açık uçlu) ve nicel (kapalı uçlu) yöntemleri ayrı ayrı kullanmak yerine bir arada kullanılmaktadır. Bu sayede nicel olarak daha geniş nitel olarak ise derinlemesine verileri aynı çalışmada elde etme imkânı sağlanmış olur. Bu sebeple karma yöntem çalışmayı bütünleştirir ve eksikliği ortaya çıkabilecek durumları oluşturmamak adına en avantajlı yöntemdir denilebilir. Kısaca karma yöntem araştırmalarının, nitel ve nicel yöntemi birleştirdiği söylenebilir (Creswell, 2003).

Creswell 'in (2003) karma yöntem tasarımlarından olan ve en sık kullanılanlar arasında olduğunu belirttiği eş zamanlı üçgenleme tasarımını şu şekilde özetlenebilir: Bu tasarımda öncelik iki veri toplama türü için de eşit şekildedir. Nicel ve nitel verilerin toplanması ve analiz edilmesi eş zamanlı gerçekleşmektedir. Verilerin analizi çoğunlukla ayrı ayrı yapılarak veri yorumlama aşamasında birleştirilir. Bunun sonucunda araştırma bulgularını doğrulayabilmek geçerliliğini kontrol edebilmek için yararlı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın nicel kısmında 5'i demografik özellikler ve konu alanı ile ilgili 22 maddeden oluşan ölçek kullanılmıştır. Nitel bölümde ise derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla veri toplama aracı olarak 4 sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır.

3.2.Çalışma Grubu

Çalışmanın evrenini Ağrı ilinde görev yapan 370 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün insan kaynakları biriminden alınan bilgiye göre 2019-2020 eğitim öğretim yılında Ağrı'da 370 sosyal bilgiler öğretmenin görev yaptığı tespit edilmiştir. Çalışmaya rastgele seçilmiş ve gönüllü olarak toplam 292 sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Ancak bu katılımcılardan 12'si ölçeği eksik ya da hatalı doldurduğundan dolayı değerlendirmeye dâhil edilmemiştir. Bunun sonucunda değerlendirmeye dahil edilecek katılımcı sayısı 280

olarak belirlenmiştir. Nitel bölümün çalışma grubu ise gönüllü katılım gösteren 15 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır.

Nicel bölümde araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görev yaptığı ilçe, cinsiyeti, eğitim durumu, mezuniyet bölümü, görev yılı, görev yeri gibi demografik bilgileri frekans ve yüzde olarak Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Nicel Çalışma Grubunu Oluşturan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları

Değişkenler		Frekans (N)	Yüzde (%)
Görev Yapılan İlçe	Merkez	66	23,6
	Patnos	64	22,9
	Doğubayazıt	81	28,9
	Diyadin	12	4,3
	Eleşkirt	17	6,1
	Tutak	14	5,0
	Taşlıçay	13	4,6
	Hamur	13	4,6
	Cinsiyet	Kadın	133
	Erkek	147	52,5
Eğitim Durumu	Lisans	257	91,8
	Yüksek Lisans	23	8,2
Bölüm	Sosyal bilgiler öğretmenliği	250	89,3
	Diğer belirtiniz	30	10,7
Görev Yılı	0-4 yıl	197	70,4
	5-9	62	22,1
	10-14	11	3,9
	20+	10	3,6
Görev yeri	İl merkezi	55	19,6
	İlçe merkezi	120	42,9
	Köy	105	37,5
	Toplam	280	100,0

Tablo 3.1’de araştırmanın nicel verileri toplandığı 280 sosyal bilgiler öğretmenin demografik özelliklere göre dağılımları verilmiştir. Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik özellikleri görev yapılan ilçe, cinsiyet, eğitim durumu, bölüm, görev yılı ve görev yeri değişkenleri bakımından incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin %23,6’sı merkez, %22,9’u Patnos, %28,9’u Doğubayazıt, %4,3’ü Diyadin, %6,1’i Eleşkirt, %5’i Tutak, %4,6’sı Taşlıçay, %4,6’sı Hamur ilçelerinde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %47,5’i kadın, %52,5’i erkektir. Eğitim durumu bakmadan öğretmenlerin %91,8’i lisans, %8,2’si yüksek lisans mezuniyetine sahiptir. Öğretmenlerin %89,3’ü sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu olup, %10,7’si diğer bölümlerden mezundur. Öğretmenlerin %70,4’ü 0-4 yıl, %22,1’i

5-9 yıl, %3,9'u 10-14 yıl, %3,6'sı 20 ve üzeri yıl görev yılına sahiptir. Görev yeri bakımından öğretmenlerin %19,6'sı il merkezi, %42,9'u ilçe merkezi, %37,5'i ise köylerde görev yapmaktadır.

Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün insan kaynakları biriminden alınan bilgiye göre 2019-2020 eğitim öğretim yılında Ağrı'da görev yapan toplam 370 sosyal bilgiler öğretmenin görev yaptığı ilçelere göre dağılımı Tablo 3.2'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Ağrı İl Merkezi ve Merkeze Bağlı 7 İlçesinde 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılında Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Toplam Sayısı

Sıra	İlçe	Öğretmen Sayısı
1.	İl Merkezi	88
2.	Patnos	81
3.	Doğubayazıt	78
4.	Eleşkirt	32
5.	Diyadin	28
6.	Tutak	28
7.	Taşlıçay	18
8.	Hamur	17
Toplam		370

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenin bulunduğu evrende yer alan öğretmen sayıları incelendiğinde, 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılında il merkezinde, 88, Patnos'ta 81, Doğubeyazıt'ta 78, Eleşkirt'te 32, Diyadin'de 28, Tutak'ta 28, Taşlıçay'da 18 ve Hamur ilçesinde 17 sosyal bilgiler öğretmenin görev yaptığı belirlenmiştir.

Nitel çalışma grubunu oluşturan 15 sosyal bilgiler öğretmenin cinsiyet, görev yılı, okulunun bulunduğu yerleşim yeri, memleketi gibi demografik değişkenleri ve mesleki altyapılarına ait bilgiler tablolaştırılarak aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Nitel Çalışma Grubunu Oluşturan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine İlişkin Bazı Demografik Bilgiler

Öğretmen	Cinsiyet	Kıdem	Okul	Memleket
Öğretmen 1	Kadın	4	Köy Okulu	Tokat
Öğretmen 2	Erkek	3	Köy Okulu	Van
Öğretmen 3	Erkek	6	Köy Okulu	Diyarbakır
Öğretmen 4	Kadın	1	İlçe Merkezi	Bursa
Öğretmen 5	Erkek	3	İlçe Merkezi	Ağrı

Öğretmen 6	Kadın	3	Köy Okulu	Bursa
Öğretmen 7	Kadın	3	İlçe Merkezi	Afyonkarahisar
Öğretmen 8	Erkek	7	İlçe Merkezi	Van
Öğretmen 9	Kadın	2	Köy Okulu	Afyonkarahisar
Öğretmen 10	Erkek	7	İlçe Merkezi	Iğdır
Öğretmen 11	Erkek	1	İlçe Merkezi	İzmir
Öğretmen 12	Erkek	2	Köy Okulu	Ağrı
Öğretmen 13	Kadın	1	İlçe Merkezi	İzmir
Öğretmen 14	Erkek	2	Köy Öğretmeni	Ağrı
Öğretmen 15	Erkek	6	İlçe Merkezi	Tunceli

Araştırmanın nitel verilerinin elde edildiği öğretmenlerin demografik ve mesleki altyapıları Tablo 3.3'te verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin 6'sının kadın, 9'unun erkek olduğu, mesleki kıdem bakımından 7 yıl ve altında görev yaptıkları belirlenmiştir. Ayrıca görev yapılan okul bakımından 7'sinin köy okullarında, 8'inin ilçe merkezlerinde görev yaptığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin 3 tanesinin memleketinin Ağrı ili olduğu, 12 tanesinin ise diğer illerden geldikleri belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, nicel veri toplama araçlarından anket, nitel veri toplama araçlarında ise yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak toplanmıştır. Öncelikle araştırma konusu ile ilgili ölçekler taranarak incelenmiştir. Daha önce uygulanan ölçekler arasında Gülsüm Marangoz'un (2014) geliştirdiği Çokkültürlü Eğitim Algı Ölçeği'nin araştırmanın amacı için en uygun ölçek olduğu görülmüştür. Çalışmada kullanılacak bu form iki bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde 5 demografik, ikinci bölümünde 20 konu alanı ve 2 adet seçenekli olmak üzere toplam 27 ifadeden oluşmaktadır. Ölçek maddelerine verilen yanıtlar "1 hiç katılmıyorum-5 tamamen katılıyorum" aralığında olup, puanın yüksek olması öğretmenlerin çokkültürlü eğitim farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20 iken, en yüksek puan 100 olarak belirlenmiştir.

Araştırma problemini derinlemesine açıklayabilmek amacıyla 4 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Bu teknikte katılımcılar kendilerini doğrudan ifade edebilmekte iken, aynı zamanda araştırmacı da katılımcıları duygu, düşünce, bakış açısı olarak daha derinlemesine tanıma ve anlama imkânı elde edebilmektedir (McCracken, 1988).

Toplamda 4 sorudan oluşan görüşme formu, pilot uygulama olarak dört öğretmene uygulandıktan sonra iki sosyal bilgiler alan uzmanının önerileri de dikkate alınarak yeni soru ekleme veya çıkarma yoluna gidilmemiş ancak soru ifadelerinde bazı düzenlemeler yapılarak formun nihai şekli oluşturulmuştur. Görüşme sorularının açık ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir.

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama bölümünde öncelikle Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nden etik kurul onayı alınmıştır. Bu aşamadan sonra Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden il geneli çalışma yapabilmek için "Sayı: 78971437-605.01-E.16964902" sayılı araştırma uygulama izni alınmıştır. Aynı zamanda Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından görüşme ve anket izni Ağrı il merkezi ve ilçelerdeki tüm ortaokullara yazılı olarak gönderilmiştir. Bu aşamalardan sonra anket çalışması uygulanmıştır. Katılımcıların anket sorularını cevaplaması yaklaşık 10 - 15 dk. sürmüştür.

Nitel bölüm için 15 sosyal bilgiler öğretmeniyle yüz yüze olarak görüşme yapıldı. Bu katılımcılara kartopu tekniğiyle ulaşıldı. Temas kurulan ilk katılımcıdan ikinci katılımcıya devamında üçüncü katılımcıya ulaşılacak şekilde kartopu tekniği uygulanmaya devam edildi. Kartopu örneklemede araştırılan ya da incelenen konu ile ilgili evrende en yetkin kişiye görüşmeye kiminle başlanması gerektiğini sorular (Flick, 2014). Araştırmacı, anahtar kişinin tavsiye ettiği şekilde ilgili kişilere ulaşarak doğal bir şekilde zinciri başlatacak ve yeni kaynaklara ulaşacaktır (Kothari, 2004). Bu kuraldan hareketle ilk olarak Doğubayazıt sosyal bilgiler zümre başkanıyla görüşme yapılmış ve daha sonra veri doyum noktasına ulaşana kadar halka genişletilerek görüşmelere devam edildi. Nitel bölümde görüşme öncesinde tüm katılımcılara çalışmanın amacı hakkında açıklayıcı kısa bilgilendirme yapılmıştır. Görüşme sırasında ses kaydının alınacağı bilgisi verilen katılımcıların tamamı araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Görüşmeler öğretmenler odası, okul idaresi, sınıf, okul bahçesi vb. yerlerde gerçekleşmiştir. Katılımcıların mülakat süresince rahat olduğu, kadın katılımcılarla görüşme süresinin erkek katılımcılara göre daha uzun olduğu görülmüştür. Buna karşın erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha açık ifadeler kullandığı belirlenmiştir. Mülakat esnasında anlaşılmayan ifadeler yönlendirici olmayacak şekilde teyit amaçlı tekrar edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeniyle yapılan mülakatlar 15-25 dk. aralığında sürmüştür. Bu araştırmada veri

toplama süreci yaklaşık olarak 6 ay sürmüştür.

3.5.Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde nicel ve nitel veri analiz yöntemleri kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime ilişkin algılarının incelenmesinde SPSS 24 veri analiz programı ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Verilerin normallik dağılımları Kolmogorov Simirnov ve Shapiro Wilk testleri ile incelenmiş, verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre nicel verilerin analizinde parametrik istatistiksel tekniklerden t testi, ANOVA ve regresyon analizleri kullanılmıştır. Öğretmenlerin ölçek maddelerine verdikleri yanıtların puanlaması 1-5 aralığında olması nedeniyle, ölçek maddelerinin değerlendirilmesinde kullanılan puanlama aralıkları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

- 1-1,8 kesinlikle katılmıyorum
- 1,8-2,6 katılmıyorum
- 2,6-3,4 kararsızım
- 3,4-4,2 katılıyorum
- 4,2-5 kesinlikle katılıyorum

Araştırmada nitel verilerin analizinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi için önceden belirlenmiş tema ve kodlamalar bulunmamakta olup, görüşme soruları ayrı ayrı değerlendirilmiştir. İçerik analizi verilerin temalara göre gruplandırılması ilkesine dayanmaktadır (Yıldırım, 2013). Bulgular kısmında öğretmenlerin görüşleri aktarılırken Ö1 (Öğretmen 1), Ö2, Ö3, Ö4 şeklinde kodlamalardan yararlanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın ana problemi ve alt problemleri çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik farkındalıkları ve çokkültürlü eğitim uygulamalarına ait bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular oluşturulan başlıklar altında kategorize edilerek sunulmuştur.

4.1. Nicel Bulgular

Çalışmanın nicel bulguları Çokkültürlü Eğitim Algı Ölçeği'nin katılımcılara uygulanması ve analizi sonucunda elde edilmiştir. Bu bölümde 280 katılımcıdan elde edilen bulgular yer almaktadır.

Araştırmanın nicel bölümünde sosyal bilgiler öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Ölçeği'nden aldıkları puanların normallik dağılımı incelenmiş ve ilgili veriler Tablo 4.1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Ölçeğinden Aldıkları Puanların Normallik Dağılımları

	Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk		Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
	Statistic	df	Statistic	df		
Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Ölçeği Toplam Puanı	,068	280,004	,989	280,027	-,197	-,333

Çokkültürlü Eğitim Algı Ölçeği'nden alınan puanların normallik dağılımları Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda test sonuçlarına göre puanların normal dağılım göstermediği belirlenmiştir ($p \leq 0,05$). Ancak çarpıklık ve basıklık katsayıları ile birlikte değerlendirildiğinde, değerlerin -1,96 ve +1,96 aralığında yer aldığı ve verilerin normal dağılım aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle verilerin analizinde parametrik tekniklerden t testi, ANOVA testi, Pearson korelasyon Analizi ve regresyon analizleri kullanılmıştır.

4.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Nasıldır?

Araştırmanın alt problemi çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algılarının ne düzeyde olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen bulgular aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değer verileri Tablo 4.2’te gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri

	N	Minimum	Maksimum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Toplam	280	18,00	93,00	79,7857	6,51360

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri incelendiğinde ölçekten alınan puanların ortalamasının 79,78 olduğu belirlenmiştir. 20 maddelik ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 100 olduğu dikkate alındığında öğretmenlerin çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin yüksek düzeye yakın olduğu söylenebilir.

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Ölçeği maddelerine verdikleri yanıtların aritmetik ortalama ve standart sapma puanları incelenmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar maddeler halinde analiz edilmiştir. Aritmetik ortalaması en yüksek değere sahip maddeden başlanarak sıralanmış ve Tablo 4.3’te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerine İlişkin Maddelere Verdikleri Yanıtlar

Maddeler	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
10-Etkili bir öğretmen olmak için sınıf içinde var olan kültürel farklılığın bilincinde olmak gerekir.	280	4,56	,545
6-Okul yöneticilerinin çokkültürlülük konusunda eğitim almaları gereklidir.	280	4,48	,598
17-Üniversitelerde, çokkültürlü eğitim ile ilgili derslerin verilmesi gerektiğini düşünüyorum.	280	4,48	,604
19-Kitle iletişim araçlarının (gazete, TV, radyo vb.) gelişmesi ve yaygın kullanılması kültürlerin birbirlerini yakından tanımasını sağlar.	280	4,47	,621
18-Kültürlerarası iletişimin ilerlemesinde, sosyal medyanın önemi büyüktür.	280	4,44	,664

4-Öğretmenlerin çokkültürlülük konusunda eğitim almaları gereklidir.	280	4,41	,627
9- Çokkültürlü eğitim ile sınıfta bulunan farklı etnik köklerdeki öğrenciler arasında empati yeteneğinin gelişeceğini düşünüyorum.	280	4,41	,586
11-Çokkültürlü eğitim ile farklı kültürlerle karşı ön yargıların ortadan kalkacağını düşünüyorum.	280	4,39	,618
5-Okullarda uygulanan eğitim-öğretim faaliyetleri, kültürel olarak farklı öğrenci gruplarının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlanmalıdır.	280	4,32	,819
1-Çokkültürlü eğitimin gerekliliğine inanıyorum.	280	4,31	,953
20-Okullarda uygulanan öğretim teknolojilerinin tasarımlarında kültürel olarak farklı öğrencilerin ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır.	280	4,28	,749
12-Sınıf içinde kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlara çözüm üretebilirim.	280	4,21	,570
8- Farklı kültürlerle sahip öğrencilerin yaşadıkları sorunları, çokkültürlü eğitim çerçevesinde çözülebileceğini düşünüyorum.	280	4,14	,745
3-Bir öğretmen olarak kendimi çokkültürlü eğitimci olarak görüyorum	280	3,93	,846
2-Türkiye’deki çokkültürlü eğitim çalışmalarını yeterli bulmuyorum.	280	3,67	1,009
15-Ülkemizde anadilde eğitim yapılması gerektiğine inanıyorum.	280	3,67	1,287
16-Ülkemizde kadın eğitimi, erkeklere oranla daha düşük bir düzeyde kalmıştır.	280	3,51	1,161
13-Ülkemizde farklı kültürlerle saygı duyulduğunu düşünüyorum.	280	3,04	1,087
7- Sınıf içindeki öğrencilerin farklı kültürlerle sahip olmasının öğretmenlerin işini zorlaştıracağını düşünüyorum.	280	2,48	1,200
14-Birden fazla kültürün hâkim olduğu sınıflarda çatışma olacağını düşünüyorum.	280	2,41	1,030

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Ölçeği maddelerine verdikleri yanıtların aritmetik ortalama puanları tabloda verilmiştir. Ölçek maddelerinden alınan puanlar 1-5 aralığında olması nedeniyle, maddelere verilen yanıtlar incelendiğinde; sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Etkili bir öğretmen olmak için sınıf içinde var olan kültürel farklılığın bilincinde olmak gerekir.” “Okul yöneticilerinin çokkültürlülük konusunda eğitim almaları gereklidir.”, “Üniversitelerde, çokkültürlü eğitim ile ilgili derslerin verilmesi gerektiğini düşünüyorum.”, “Kitle iletişim araçlarının (TV, gazete, radyo vb.) gelişmesi ve yaygın kullanılması kültürlerin birbirlerini yakından tanımasını sağlar.”,

“Kültürlerarası iletişimin ilerlemesinde, sosyal medyanın önemi büyüktür.”, “Öğretmenlerin çokkültürlülük konusunda eğitim almaları gereklidir.”, “Çokkültürlü eğitim ile sınıfta bulunan farklı etnik köklerdeki öğrenciler arasında empati yeteneğinin gelişeceğini düşünüyorum.”, “Çokkültürlü eğitim ile farklı kültürlerle karşı ön yargıların ortadan kalkacağını düşünüyorum.”, “Okullarda uygulanan eğitim-öğretim faaliyetleri, kültürel olarak farklı öğrenci gruplarının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlanmalıdır.”, “Çokkültürlü eğitimin gerekliliğine inanıyorum.”, “okullarda uygulanan öğretim teknolojilerinin tasarımlarında kültürel olarak farklı öğrencilerin ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır.”, “Sınıf içinde kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlara çözüm üretebilirim.” maddelerine verdikleri yanıtların kesinlikle katılıyorum şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Farklı kültürlerle sahip öğrencilerin yaşadıkları sorunları, çokkültürlü eğitim çerçevesinde çözülebileceğini düşünüyorum.”, “Bir öğretmen olarak kendimi çokkültürlü eğitimci olarak görüyorum.”, “Türkiye’deki çokkültürlü eğitim çalışmalarını yeterli bulmuyorum.”, “Ülkemizde anadilde eğitim yapılması gerektiğine inanıyorum.”, “Ülkemizde kadın eğitimi, erkeklere oranla daha düşük bir düzeyde kalmıştır.” maddelerine verdikleri yanıtların katılıyorum şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Ülkemizde farklı kültürlerle saygı duyulduğunu düşünüyorum.” maddesine verdikleri yanıtların kararsızım şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sınıf içindeki öğrencilerin farklı kültürlerle sahip olmasının öğretmenlerin işini zorlaştıracağını düşünüyorum.”, “Birden fazla kültürün hâkim olduğu sınıflarda çatışma olacağını düşünüyorum.” maddelerine verdikleri yanıtların katılmıyorum şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin çokkültürlülük ölçeği maddelerine verdikleri yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde, ifadelerin önemli bir kısmının kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şeklinde olduğu, dolayısıyla çokkültürlülük algılarının orta düzeyin üzerinde olduğu söylenebilir.

4.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Cinsiyete Göre Değişmekte Midir?

Çalışmanın bu bölümünde sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim

algı düzeylerinin cinsiyete göre durumu incelenmiştir. Yapılan analizler ve ulaşılan bulgular doğrultusunda, cinsiyete göre aritmetik ortalama değerleri ve t testi sonuçları Tablo 4.4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerinin Cinsiyete Göre t Testi İle Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	Sd	P
Kadın	133	80,5940	7,566	1,985	278	,048
Erkek	147	79,0544	5,308			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri cinsiyete göre bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık meydana geldiği tespit edilmiştir ($p \leq 0,05$). Meydana gelen anlamlı farklılığa ilişkin aritmetik ortalama puanları incelendiğinde kadınların puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre kadın öğretmenlerin çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Eğitim Durumuna Göre Değişmekte Midir?

Araştırmanın bu alt probleminde “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri eğitim durumuna göre değişmekte midir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Eğitim durumları bağımsız örnekleme t testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre t Testi İle Karşılaştırılması

Eğitim Durumu	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	Sd	p
Lisans	257	79,8638	6,622	,670	278	,503
Yüksek Lisans	23	78,9130	5,177			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin eğitim durumuna göre bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık meydana gelmediği tespit edilmiştir ($p>,05$). Buna göre lisans ve yüksek lisan eğitim düzeyindeki öğretmenlerin çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

4.1.4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Bölüme Göre Değişmekte Midir?

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin mezun olunan bölümlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem t testi analizi yapılmıştır. Çalışmaya ait analiz sonuçları Tablo 4.6'da gösterilmiştir.

Tablo 4.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerinin Bölüme Göre t Testi İle Karşılaştırılması

Eğitim Durumu	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	sd	p
Sosyal bilgiler öğretmenliği	250	80,1080	6,51229	2,411	278	,017
Diğer belirtiniz	30	77,1000	5,97322			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri mezun oldukları bölüme göre bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık meydana geldiği tespit edilmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen anlamlı farklılığa daha ilişkin aritmetik ortalama puanları incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu olan öğretmenlerin çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin diğer bölümlerden mezun olan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Sosyal bilgiler lisans eğitiminde kültür ve kültüre dair derslerin diğer öğretmenlik bölümlerine göre daha fazla olduğu ve bu sebeple çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin diğer bölümlere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.5 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Mesleki Kıdeme Göre Değişmekte Midir?

Araştırmanın bu alt probleminde çokkültürlü eğitim algı düzeyinin mesleki görev yılına göre farklılık ortaya çıkıyor mu? Sorusuna yanıt aranmıştır. Mesleki kıdem (0-4, 5-9, 10-14, 20+) yıl aralıklarında gösterilmiştir. Çalışma grubuna ait

analiz sonuçları Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerinin Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Testi İle Karşılaştırılması

Mesleki kıdem	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	F	sd	P
0-4 yıl	197	79,5279	6,84936	1,529	3	,207
5-9	62	79,8387	5,28280			
10-14	11	80,2727	7,63008			
20+	10	84,0000	4,26875			
Toplam	280	79,7857	6,51360			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri mesleki kıdeme göre ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık meydana gelmediği tespit edilmiştir ($p>,05$). Buna göre mesleki kıdem değişkeni bakımından öğretmenlerin çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Bununla birlikte öğretmenlerin mesleki kidemlere göre aritmetik ortalama puanları incelendiğinde mesleki kıdemin artması ile birlikte puanlarda artış meydana geldiği, ancak bu artışın anlamlı olmadığı görülmektedir.

4.1.6 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeyleri Görev Yerine Göre Değişmekte Midir?

Katılımcıların 105’i köy, 120’si ilçe merkezi, 55’i il merkezinde görev yapmaktadır. Bu bölümde katılımcıların çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin görev yerine göre değişimi incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerinin Görev Yerine Göre ANOVA Testi İle Karşılaştırılması

Görev Yeri	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	F	Sd	P
İl merkezi	55	82,0545	5,97965	6,122	2	,003
İlçe merkezi	120	79,9917	7,95628			
Köy	105	78,3619	4,24292			
Toplam	280	79,7857	6,51360			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri görev yerine göre ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık meydana geldiği tespit edilmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen anlamlı

farklılığa ilişkin Tukey testi sonuçları incelendiğinde il merkezinde görev yapan öğretmenler ile köyde görev yapan öğretmenler arasında anlamlı farklılık meydana geldiği, aritmetik ortalama puanları dikkate alındığında ise bu farklılığın il merkezinde görev yapan öğretmenler lehine gerçekleştiği belirlenmiştir. Buna göre il merkezinde görev yapan öğretmenlerin köyde görev yapan öğretmenlere göre çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu farklılığın ortaya çıkmasında şehir merkezlerinde kırsal yerlere göre kültürel çeşitlilikle karşılaşma ve kültürel etkileşimin daha yoğun gerçekleşmesinin etkili olduğu düşünülebilir. Bu etkileşimin olumlu tutum geliştirmeye katkı sağladığı söylenebilir. Bu durum öğretmenlerin çokkültürlü eğitim algı düzeylerine yansıdığı sonucuna varılabilir.

4.1.7 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Değişkenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerine Anlamlı Etkisi Var mıdır?

Bu bölümde katılımcıların eğitim durumu ve görev yeri demografik değişkenlerinin çokkültürlü eğitim algısı üzerinde etkisi incelenmiştir. Elde edilen veriler regresyon analizi yöntemiyle tablolaştırılmıştır. Bilgiler Tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Değişkenlerinin Çokkültürlü Eğitim Algı Düzeylerine Anlamlı Etkisine İlişkin Regresyon Analizi

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	p	
	B	Std. Error	Beta				
Sabit	80,821	3,003			26,915	,000	F: 2,185
Eğitim durumu	-1,111	1,414	-,047		-,785	,433	p: ,114 R: ,125
Görev Yılı	,885	,447	,118		1,979	,049	R ² : ,016 Adjusted R ² : ,008

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik değişkenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeylerine etkisi regresyon analizi ile test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda eğitim durumu ve görev yılı bağımsız değişkenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeylerini anlamlı düzeyde etkilemediği tespit edilmiştir (p: ,114>,05; F: 2,185).

4.1.8 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarının Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Görüşleri Nedir?

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerine çokkültürlü eğitim uygulamalarının avantaj ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri soruldu. Alınan cevaplar analiz sonucunda frekans ve yüzde şeklinde gruplanarak Tablo 4.10'da gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarının Avantaj ve Dezavantajlarına İlişkin Görüş Dağılımları

	Frekans (n)	Yüzde (%)	
Dezavantajlar	Uygulaması zordur	69	24,6
	Suistimale açık bir konudur.	105	37,5
	Ülkeye aidiyet hissini azaltır.	16	5,7
	Eğitim öncesi hazırlık daha çok zaman gerektirir.	77	27,5
	Diğer	13	4,6
Avantajlar	Eleştirel düşünme yetisi kazandırır	29	10,4
	Eğitimde eşitliği ön plana çıkarır	35	12,5
	Olayların çok yönlü değerlendirilmesini sağlar	120	42,9
	Evrensel değerleri ön plana çıkarır	90	32,1
	Diğer	9	2,1
Toplam	280	100	

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürlü eğitim uygulamalarının avantaj ve dezavantajlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde dezavantajlar olarak öğretmenlerin %24,6'sının uygulaması zordur, %37,5'inin suistimale açık bir konudur, %5,7'sinin ülkeye aidiyet hissini azaltır, %27,5'inin eğitim öncesi hazırlık daha çok zaman gerektirir, %4,4'sının ise diğer yanıtını verdikleri belirlenmiştir.

Çokkültürlü eğitimin avantajlarına ilişkin öğretmenlerin %10,4'ü eleştirel düşünme yetisi kazandırır, %12,5'inin eğitimde eşitliği ön plana çıkarır, %42,9'unun olayların çok yönlü değerlendirilmesini sağlar, %32,1'inin evrensel değerleri ön plana çıkarır, %2,1'inin ise diğer yanıtını verdikleri belirlenmiştir.

4.2. Nitel Bulgular

Araştırmanın nitel bölümünde elde edilen bulgular, çalışmanın amacına ve görüşme sorularının özelliğine uygun olarak temalara altında gruplanarak

incelenmiştir. Katılımcı sosyal bilgiler öğretmenleri için çokkültürlülüğün ne ifade ettiği, Türkiye’de çokkültürlü eğitimin gerekliliği hakkında görüşleri, öğretmenlerin çokkültürlü eğitime dair yaptığı uygulamalar, çokkültürlü eğitim uygulamalarında karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerilerinin neler olduğu alt problemlerine yanıt aranmıştır.

4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri Nasıldır?

Çokkültürlü eğitim uygulamalarına ilişkin görüşlerin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan görüşmelere katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet, mesleki kıdem, görev yeri gibi demografik özellikleri Tablo 4.11’de frekans ve yüzde olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.11. Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	6	40,0
	Erkek	9	60,0
Mesleki Kıdem	1,00	2	13,3
	2,00	4	26,7
	3,00	5	33,3
	4,00	1	6,7
	6,00	2	13,3
	7,00	1	6,7
Görev Yeri	İlçe Merkezi	9	60,0
	Köy	6	40,0
	Toplam	15	100,0

Tabloda, çokkültürlü eğitim uygulamalarına ilişkin görüşlerin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan görüşmelere katılan 15 sosyal bilgiler öğretmenin demografik özellikleri gösterilmiştir. Buna göre öğretmenlerin %40’ı kadın, %60’ı erkektir. Öğretmenlerin %13,3’ü 1 yıl, %26,7’si 2 yıl, %33,3’ü 3 yıl, %6,7’i 4 yıl, %13,3’ü 6 yıl, %6,7’si ise 7 yıl mesleki kıdeme sahiptir. Görev yeri bakımından öğretmenlerin %60’ı ilçe merkezi, %40’ı köylerde görev yapmaktadır.

4.2. Nitel Alt Problemlere Ait Bulgular

4.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İçin Çokkültürlülük Ne İfade Ediyor?

Araştırmaya katılan 15 sosyal bilgiler öğretmenlerine çokkültürlülüğün

kendileri için ne ifade ettiği sorulmuştur. Bu kapsamda elde edilen cevaplardan oluşan veriler içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Verilerin temalara göre özetlenmesi ve gruplandırılması amacıyla belirlenen ifadeler ayrıca altı çizili olarak Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. “Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İçin Çokkültürlülük Ne İfade Ediyor?” Sorusuna Verilen Yanıtlar

Ö.1.	Çokkültürlülük birçok <i>farklı kültürün bir arada yaşadığı toplumu</i> tanımlayan bir kelimedir. Çokkültürlülükte özellikle coğrafya etkilidir. Eğitimde çokkültürlülüğün olması farklılıklara saygıyı artırır.
Ö.2.	Farklı kültürlerden ortaya <i>çıkan farklı insan yaşantılarının</i> bütünüdür.
Ö.3.	Çokkültürlülük <i>bir alanda birden fazla kimlikte insanın yaşaması</i> anlamına geliyor. Her birey farklı bir görüşte düşüncededir. Tabi genel olarak bakınca farklı ülkedeler oluşan bir kültür birlikteliği de denilebilir. Ancak bana göre farklı görüşteki insanların bir arada yaşamaları da çokkültürlülüktür. Bana çokkültürlülüğün ifade ettiği şey farklı fikirdeki insanların bir arada yaşamalarıdır.
Ö.4.	Çokkültürlülük öğrencinin <i>farklı kültürleri tanıması</i> , anlaması, bunlar arasında benzerlik ve farklılıkları anlaması ve ayırt etmesidir.
Ö.5.	Dünya çapında farklı kültürler bulunmaktadır. Medya ve teknolojinin gelişmesi ile insanlar bu farklı kültürlerle karşılaşılıyor. <i>Dünyanın her yerinden farklı insanlar</i> gelse de insan olduklarından dolayı ortak değerlere sahiptirler. Ben buna ortak genel bir kültür diyorum. Çokkültürlülük olmazsa olmazımızdır. Bir ilçede bile hatta köylerde ve mahallelerde bile kültür farkı bulunmaktadır. Bulunduğu coğrafyadan, geçmişten, tarihten ve büyüklerden gelen yaşantıların devam etmesi kültürdür.
Ö.6.	Çokkültürlülük <i>farklı kültürden, din- mezhepten, etnik yapıda insanların bir arada hoşgörü içinde birbirine saygı duyarak empati kurarak bulunabilmesi</i> eğitim görebilmesidir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin buna aracılık etmesi gerekmektedir.
Ö.7.	Çokkültürlülük <i>farklı kültürlerin bir arada olmasıdır</i> benim için. Kozmopolit bir yaşamdır çokkültürlülük.
Ö.8.	Birden fazla <i>kültürün, Türk, Zaza ve Kürtlerin bir arada yaşamalarını</i> ifade eder.
Ö.9.	Çokkültürlülük <i>farklı dinden, dilden, ırktan kültürden olan insanların uyum içinde yaşamalarıdır</i> . Birbirlerini anlamalara farklılıklara saygı duymalarıdır. Örneğin burada çocuklar evde farklı bir dil konuştukları için okulda eğitim ve okul ortamı konusunda sıkıntılar yaşıyoruz.
Ö.10.	Çokkültürlülük toplumun <i>farklılıklarını zenginlik olarak görmektir</i> . Ülkemiz kozmopolit bir yapıya sahip bu yüzden çokkültürlülük önemlidir. Çünkü toplumun kaynaşması ve ortak bir hedefe ilerleyebilmesi için ve daha huzur dolu toplum oluşturmak için gereklidir.

Ö.11.	Çokkültürlülük, <i>farklı dil ve yaşayıştan insanların bir araya gelmesidir.</i> Bireylerin <i>farklılıklarına saygı duymak, cinsiyet, ırk, dış görünüş hiçbir şekilde</i>
Ö.12.	<i>ayrım yapmadan her bireye eşit olarak yaklaşmaktır.</i> Çokkültürlü ya da çok özellikli olan farklılıklara saygı hoşgörü de diyebilirim. Çokkültürlülük deyince aklıma özellikle Türkiye’de <i>birden fazla milletin</i>
Ö.13.	<i>halkın bir arada yaşaması</i> kendi gelenek ve göreneklerine uygun bir şekilde yaşamlarını sürdürmeleri geliyor. Çokkültürlülük tanımını bu şekilde yapabiliriz. Çokkültürlülük yaşadığımız hayatın gereğidir. Ülkemiz için olmazsa olmazdır.
Ö.14.	Ülkemizde <i>farklı bölgelerde farklı adetler olduğu için</i> her bölgenin kendine has kültürü var diyebiliriz. Yani ülkemizde kültürünün de alt kültürü vardır. Aynı ülke içinde veya aynı toplum içinde <i>farklı kültürlerin bir arada</i>
Ö.15.	<i>yaşamaktadır.</i> Aynı bizim ülkemizde olduğu gibi farklı kültürde insanların bir arada olmasıdır.

Tablo 4.13. “Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İçin Çokkültürlülük Ne İfade Ediyor?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Kodlamalar

Tema	Kodlama	Frekans
Farklılık	Farklı kültürün bir arada yaşadığı	Ö1,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11,Ö13,Ö15 (8)
	Farklı insan yaşantıları	Ö2,Ö3,Ö5,Ö14 (4)
	Zenginlik	Ö10 (1)
Farkındalık	Farklı kültürleri tanınması	Ö4 (1)
	Farklılıklarına saygı duyma	Ö12 (1)

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlülük kavramına ilişkin algıları incelendiğinde farklılık ve farkındalık şeklinde iki farklı temanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temalardan farkındalık teması ve içerisinde "*farklı kültürün bir arada yaşadığı*", "*farklı insan yaşantıları*", "*zenginlik*" şeklinde üç kodlama yapılmış olup, farklı kültürün bir arada yaşadığı kodlama öğretmenler tarafından sıklıkla ifade edilmiştir. Farkındalık teması içerisinde "*farklı kültürleri tanınması*", "*farklılıklarına saygı duyma*" şeklinde iki kodlama yapılmış olup öğretmenler tarafından bu kodlamalar birer kez ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin temalara ilişkin verdikleri ifadeler incelendiğinde "Ö6: Çokkültürlülük farklı kültürden, din –mezhepten, etnik yapıda insanların bir arada hoşgörü içinde birbirine saygı duyarak empati kurarak bulunabilmesi ve eğitim görebilmesidir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin buna aracılık etmesi gerekli" ve "Ö15: Aynı ülke içinde veya aynı toplum içinde farklı kültürlerin bir arada

yaşamadır. Aynı bizim ülkemizde olduğu gibi farklı kültürde insanların olmasıdır." ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

4.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Türkiye’de Çokkültürlü Eğitimin Gerekliliği Hakkında Görüşleri Nelerdir?

Araştırmanın bu kısmında katılımcı sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye’de çokkültürlü eğitimin gerekliliği hakkında görüşlerinin neler olduğu sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplardan oluşan veriler içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Verilerin temalara göre özetlenmesi ve gruplandırılması amacıyla belirlenen ifadeler ayrıca altı çizili olarak Tablo 4.14’te verilmiştir.

Tablo 4.14. “Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Türkiye’de Çokkültürlü Eğitimin Gerekliliği Hakkında Görüşleri Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Ö.1.	Evet <i>gereklidir</i> . Yaşadığımız coğrafyada <i>farklı insanların ve kültürlerin olmasından dolayı</i> öğrencilere ve velilere objektif bir yaklaşım sergilenmektedir. Bireysel farklılıklara saygı kuralını kullanarak eğitime devam edilmektedir.
Ö.2.	Çokkültürlü eğitim <i>gereklidir</i> . Çünkü insanı anlamak yaşadığı kültürü anlamaktan geçiyor. Küreselleşen dünyada eskisinden daha iç içe olup adeta bir köy halkı gibi <i>etkileşim halinde bu sebeple farklı kültürleri tanımak elzemdir</i> .
Ö.3.	Kesinlikle çokkültürlü eğitim <i>olmalıdır</i> . Çünkü farklı anlayışta insanlar bir arada yaşarken birbirine saygı duyarak yaşamaları gerekiyor. <i>Birlikte yaşama becerisinin kazandırılması için gerekli</i> . Bunun sağlayacağı en büyük <i>avantaj farklı bakış açısı geliştirmek ve ön yargıyı azaltmak</i> . Bunun olması için çocukluktan itibaren eğitim verilmeli. Sonrasında birey anne-baba olunca çevresinden ne gördüyse onu uygulayacaktır. Bunu kazandıracak en önemli yer okul yani öğrenci-öğretmen ve eğitim sayesinde olacak. Nedenleri: Okullar çokkültürlülüğün en önemli yeri, ne kadar erken bu beceriyi kazanırsa ilerde yetişkin olduğunda o kadar faydalı olacak. Ne kadar erken eğitime dâhil olursa o kadar iyi olacağını düşünüyorum.
Ö.4.	Zaten sosyal bilgiler dersi öğrenme alanları içerisinde <i>var olan bir kavramlardır</i> . Kültür ve Miras, Küresel Bağlantılar gibi öğrenme alanlarında yer alan bir konudur. Dersimiz içerisinde var olduğu şekliyle çocuklara yansıttığımız çokkültürlü yaşamın nasıl olduğunu, kendi kültürümüz ile farklı kültürlerin de olduğunu fark etmelerini sağlıyoruz. -Türkiye’de çokkültürlü eğitim tabii ki <i>gereklidir</i> . -Çünkü <i>ülkemizde bölgeler arasında bile farklı kültürler vardır</i> . Ayrıca gerek Suriye gerekse başka ülkelerden göç alan bir ülkeyiz. Bu yüzden kültürel karşılaşmalar olduğu için farklı kültürlerin birbirini tanması bu konuyu daha önemli kılıyor.
Ö.5.	Çokkültürlü eğitim <i>gereklidir</i> . Eğitimi kalıba koyarak değil kültürü dikkate alarak planlamalar yapmaktır. Çokkültür ve eğitim olmalı çünkü diğer türlü eğitim tekdüze kalmış oluyor. Kalıba girmiş oluyor. Nedeni Sorarsanız <i>ülke içinde hatta bölgeler içinde bile</i>

farklı kültürler görülmektedir. İnsanın nasıl hafızası varsa toplumlar için kültür de hafızadır ve söküp atılamaz.

Ülkemiz açısından çokkültürlü eğitim gereklidir. Çünkü ülke olarak farklı bölgelerde yaşayan insanların kültürlerini tanımış oluyor ve bu sayede önyargılardan kurtulup ufukumuz gelişiyor. Çevresindeki insanların kültürünü tanıdığı, saygı duyduğu için aradaki çatışma durumu azalmış oluyor. Çocuk, dünya kültürleri ile karşılaşmadan önce çevresinden bölgesinden kültürleri tanıyarak yaşantı kazanmış oluyor.

Eğer örnek üzerinden anlatırsak; nasıl ki bir fabrikadan çıkan ürünlerin hepsi tek düze standart şekilde oluyorsa aslında çokkültürlülük bunun tam tersi tam zıttı yani her bir *öğrenciye özgür bir şekilde içinde bulunduğu kültürün özelliklerini taşıyarak dikkate alarak yaklaşmak gerekir.* Aynı kalıba sokmadan kendi özelliklerini korumasına izin verip aynı zamanda da hepsinin bir arada, ortak saygı alanında yaşamasını sağlanmalıdır.

- Ö.6. Kesinlikle *gereklidir.* İzmir den Ağrı'ya görev gereği gelen bir öğretmen olarak kültür farkını bizzat yaşadım. Derste kullandığım bir örnek amaca uygun olsa da kültür farkından dolayı öğrenciye uygun gelmemişti. Bu durum kültür farkından dolayı ortaya çıksa da (inançları uygulama şekli, farklı söylemler) bazen de özellikle tarihi milli konuları işlerken öğrencide dışlanmış refleksi olarak tepkiler ortaya çıkabiliyor. Bu sebeple bile yaşama yakınlık ilkesine göre öğrencinin kendi çevresinden yola çıkarak ve daha kapsayıcı ifadelerle o konulara değiniyorum. Bu sıkıntıları yaşadığım örnekler çokkültürlü eğitimin gerekliliğini gösteriyor bence.

-
- Ö.7. *Türkiye farklı milletlerin bir arada yaşadığı bir ülke.* Bu yüzden farklı milletler bir arada yaşadığı için insanlar arasında hoşgörü ve saygının da yaygınlaşması için çokkültürlülüğe eğitim sistemimizde *mutlaka yer verilmesi gerekiyor.* Hatta çokkültürlülük eğitimi ileri yaşlarda değil daha küçük yaşlardan itibaren verilmeli. Bizler de bunun eğitimini vermeye başlamalıyız. Ortaokuldan önce ilkokulda başlaması gerektiğini düşünüyorum.

-
- Ö.8. Çokkültürlü eğitime bakış açım olumlu, *gerekli olduğunu düşünüyorum.* Örneğin 5.sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanını anlatırken fark ettiğim şey çocukların sadece kendi yöresine ait halayını bildiği. Bir Ege zeybeğini veya Karadeniz horonunu bilmiyor çocuk. Çokkültürlü eğitim imkanı olduğu zaman bunu çocuklara daha iyi kavratırız.

-
- Ö.9. Çokkültürlü eğitime bakış olarak hem öğretmenin bilinçli ve donanımlı olması için eğitim süreci gerekiyor. Öğrenciler de bilinçlendirmeli. Zaten sosyal bilgilerde her sınıf ve hemen her öğrenme alanında çokkültürlülükle ilgili kazanımlar var. Değerler eğitiminde de yer alıyor Ülkemiz için de zor değil yapılabilir diye düşünüyorum. Türkiye'de çokkültürlü eğitim *gereklidir.* Örneğin *Afyon'dan Ağrı'ya atandığım zaman aradaki kültür farkını fazlaca hissettim.* Bu kültür farkı sonuçta çocukların başarısızlıklarıyla sonuçlanıyor. Bunun düzeltilmesi için neler yapılabilir? Köylerde öğrencilerin kapalı bir dünyası var. Ailede, evde farklı bir dil konuşuluyor. Okulda farklı bir dil konuşuluyor. Bu farklar çocukların eğitime batıdaki öğrencilere göre 2-0 yenik başlamasına sebep oluyor. Tabi bir de ailenin okula ve eğitime bakış açısı katkı olumlu değil. Değişime dirençli kapalı olması da çocukların okula gelene kadar farklı bir dil konuşmasına neden oluyor. Okula gelince de bu durum sıkıntı oluşturuyor. Bu durumdan ortaya çıkan sıkıntının giderilmesi gerekiyor. Bu kendi dillerinde eğitim vermek demek değil farklı şekilde bir çözüm bulunarak sıkıntı giderilmelidir.
-

-
- Ö.10. Çokkültürlü eğitim bence gerekli. Özellikle ülkemiz açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Hatta özellikle ülkemiz için çokkültürlü eğitimin gerekli olduğuna inanıyorum. Dünya ülkelerinde özellikle Amerika ve Amerika toplumu üzerinden örnek verirsek tarihsel süreç içerisinde büyük sorunlar yaşamış bir toplum. Devlet olarak da büyük sorunlar çatışmalar yaşamıştır ama onlar çokkültürlü eğitim sayesinde birçok sorunun üstesinden geldi. Ortak bir vatandaşlık, ortak bir amaç hedef doğrultusunda birleşme kenetlenme sağladılar. Hatta sosyal bilgiler dersinin ilk ortaya çıktığı ülkedir ABD. Bizim eğitim sisteminde de uyum sağlama (çığa, gelişime, yeniliğe) ön plandadır. Yeni nesil sosyal bilgiler dersinde de çokkültürlülük anlayışı iyi oturtulursa önem verilirse bizim de birçok sorunu çözebileceğimizi düşünüyorum. Günümüzde eğitim sistemi dünyayla bütünleşme dünyaya uyum sağlama ön plandadır. Yeni nesil eğitim bu doğrultuda yapılırsa gelecek nesil gençlerin dünyaya uyumu daha kolay olacaktır.
-
- Ö.11. Evet, çokkültürlü eğitimin gerekliliğine inanıyorum. Özellikle farklılıklara saygı ve empati adına çokkültürlü eğitimin gerektiğine inanıyorum. Sadece bulunduğumuz coğrafyada suistimale açık bir konu olduğu için dikkat edilmesi gerektiği kanısındayım.
-
- Ö.12. Gereklidir. Hatta en çok Türkiye’de gereklidir diyebiliriz. Türkiye yapısı itibarıyla mozaiktir. Bir şehrin içinde bile farklı kültürlere rastlayabiliyoruz o yüzden. Türkiye’de çokkültürlü eğitim gereklidir. Bölge bir yana bir mahalle içinde bile farklı kültürleri görebiliyoruz. Bu sebeple gereklidir. Türkiye’de, özellikle küreselleşen dünyayı yakalamak için çokkültürlü eğitimin olması gerekiyor. Artık insanlar arasında mesafe kavramı kalmadı. Etkileşim anlık ve hızlı olabiliyor.
-
- Ö.13. Türkiye’de çokkültürlü eğitimin kesinlikle gerekli olduğuna inanıyorum. Hatta Türkiye deyince akluma kozmopolit bir ülke geliyor. Farklı kültürden insanların bir arada oluşu hatta yüzyıllar boyunca bu şekilde bir arada yaşayış süregelmiştir. Çokkültürlü eğitime ülkemizde gerek duyulmaktadır çünkü bölgeler arası farklılıklar var. Bu sebeple çokkültürlü eğitimi yaygınlaştırmak zorundayız ve gerekliliği vardır. Ülkemiz büyük bir ülke aynı zamanda 7 bölgeden oluşuyor. Her bölgede farklı kültürel motiften insanlar yaşamaktadır. Bunları bir arada tutarak kendi göreneklerini kaybetmeden ve herhangi bir değişime uğratmadan yaşamlarını sürdürebilmeleri lazım. Bu kültürleri yaşattığımız zaman daha da zengin bir ülke oluruz. İnsanlar aynı zamanda daha mutlu ve geleceğe farklı bir şekilde bakabilirler.
-
- Ö.14. Çokkültürlü eğitim kesinlikle gereklidir. Aksi takdirde eğitimde sorunlar yaşayacağız. Öğrencinin içinde bulunduğu kültüre uygun eğitim gereklidir. Ülkemizin genel menfaatleri ve hassasiyetlerine zarar vermediği sürece gereklidir. Ülkemizin temel özellikleri, temel değerleri resmi dil, vatan sevgisi, bayrak, ülkenin çıkarları gibi bunlar zedelenmediği sürece çokkültürlü eğitim hepimizin faydasına olacaktır. Ülkemize faydası katkısı toplum birbirini bu şekilde daha iyi anlamış olur. Birbirinin kültürünü değerlerini hiçe saymamayı, sahiplenmeyi öğrenir böylece toplumda dayanışma ortaya çıkar.
-
- Ö.15. Çokkültürlü eğitime bakış açım olumlu ve gerekli olduğunu düşünüyorum. Ülkemiz, Anadolu toprakları genel itibarıyla çok farklı kültürleri bünyesinde barındırma toplum yapısına sahip o yüzden çokkültürlü eğitimin sistem içinde yer alması gerekiyor. Eğitim kültürle bağlantılı olduğu için, çocuğun kültürünü bilip anlayıp o kültüre göre öğrenciyeye yaklaşım gerekiyor.
-

Tablo 4.15. “Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Türkiye’de Çokkültürlü Eğitimin Gerekliliği Hakkında Görüşleri Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Kodlamalar

Tema	Kodlama	Frekans
Gereklidir	Farklı insanların ve kültürlerin olmasından dolayı	Ö1,Ö4, Ö5, Ö7,Ö8,Ö9,Ö12,Ö13,Ö15 (9)
	Yaşadığı kültürü anlama	Ö2, Ö6, (2)
	Birlikte yaşama becerisinin kazandırılması için	Ö3 (1)
	Gençlerin dünyaya uyumu daha kolay olacaktır	Ö10 (1)
	Saygı ve empati adına çokkültürlü eğitimin gerektiğine inanıyorum	Ö11 (1)
	Sahiplenmeyi öğrenir böylece toplumda dayanışma ortaya çıkar	Ö14 (1)

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye’de çokkültürlü eğitiminin gerekliiği hakkındaki görüşlerine ilişkin yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin tamamının çokkültürlü eğitimin gerekli olduğu yönünde görüş belirttikleri ortaya çıkarılmıştır. Bu bakımdan gerekliidir şekilde yalnızca bir tema belirlenmiş ve bu tema içerisinde öğretmenlerin belirttikleri gerekçeler kodlanmıştır. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda "*farklı insanların ve kültürlerin olmasından dolayı*", "*yaşadığı kültürü anlamak*", "*birlikte yaşama becerisinin kazandırılması için*", "*gençlerin dünyaya uyumu daha kolay olacaktır*", "*saygı ve empati adına çokkültürlü eğitimin gerektiğine inanıyorum*", "*sahiplenmeyi öğrenir böylece toplumda dayanışma ortaya çıkar*" şeklinde 5 kodlama öğretmenler tarafından toplamda 15 kez ifade edilmiştir. Kodlamalar içerisinde çok kötü eğitimin gerekliiği ile ilgili olarak en sık ifade edilen görüş "*farklı insanların ve kültürlerin olmasından dolayı*" şeklinde ortaya çıkmıştır.

Yapılan kodlamalar doğrultusunda farklı insanların ve kültürlerin olmasından dolayı kodlaması ile ilgili olarak "Ö5: ...Çokkültürlü eğitim gerekliidir. Eğitimi kalıba koyarak değil kültürü dikkate alarak yapmaktır.

Çokkültürlü eğitim ülkemizde olmalı çünkü diğeri türlü eğitim tekdüze kalmış oluyor. Kalıba girmiş oluyor. Nedeni sorarsanız ülke içinde hatta bölgeler içinde bile farklı kültürler vardır. İnsanın nasıl hafızası varsa toplumlar için kültür de hafızadır ve söküp atılamaz. Ülkemiz açısından çokkültürlü eğitim gerekliidir. Nedeni ise ülke olarak farklı bölgelerde yaşayan insanların kültürlerini tanımış oluyor ve bu sayede

önyargılardan kurtulup ufkumuz gelişiyor..." ve yaşadığı kùltürü anlama teması ile ilgili olarak "Çokkùltürlü eğitim gereklidir. Çünkü insanı anlamak yaşadığı kùltürü anlamaktan geçiyor. Küreselleşen dünyada eskisinden daha iç içe olup adeta bir köy halkı gibi etkileşim halinde bu sebeple farklı kùltürleri tanımak elzendir." ifadeleri örnek olarak verilebilir.

4.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkùltürlü Eğitime Dair Yaptığı Uygulamalar Nelerdir?

Araştırmanın bu kısmında katılımcı eğitimcilerle çokkùltürlü eğitime dair yaptığı uygulamaların neler olduğu sorusu yöneltilmiştir. Soru çerçevesinde aşağıdaki sorulara da yanıtlar aranmıştır;

- a) Neden bu strateji, yöntem ve tekniği tercih ediyorsunuz?
- b) Hangi materyalleri kullanıyorsunuz?
- c) Neden bu materyali tercih ediyorsunuz?

Buna göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkùltürlü eğitim uygulamalarında kullandıkları strateji, yöntem ve teknik, materyaller tercih ettikleri ve tercih etme gerekçeleri Tablo 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4.16. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkùltürlü Eğitime Dair Yaptığı Uygulamalar Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlar

Ö.1.	Empati ben dili ve <i>farklı yöntem ve teknikler kullanarak</i> çokkùltürlülük kavramı aktarıyorum. Ağırlıklı olarak <i>araştırma ödevi verilip</i> farklı yörelere ait farklı diller, dinler, oyunlar ve farklı ekonomik kaynaklar araştırılarak araştırma dosyası hazırlatıyorum. <i>Sanal geziler ve videolar</i> da kullanılarak etkili olmasına sağlıyorum.
Ö.2.	Strateji: Araştırma <i>inceleme</i> yoluyla öğrenme sağlıyorum. Yöntem: <i>Yaratıcı drama, altı şapkalı düşünme tekniği, münazara.</i> Materyal: Kültürel <i>kıyafetler, yöre oyunları, yöre dilini</i> anlatan şarkı ve ses kaydı kullanıyorum. Belirttiğim strateji, yöntem ve materyaller ile öğrencilerin empati ve farklılıklara saygı gibi becerileri kazandırmayı amaçlıyorum.
Ö.3.	Yöntem teknik olarak, <i>örnek olay, münazara, 6 şapkalı düşünme tekniği, görüş geliştirme</i> , tekniğini kullanmayı tercih ettim. Özellikle fikir üretme ve farklı fikirleri söyleyebilmeye uygun teknikler kullanıyorum. Bu da çocukların ifade becerisi, fikirlerini söyleme, başkasının düşüncesine saygı duyması gerekliliği ve <i>farklı bakış açıları geliştirmeye katkısı olduğu</i> sebepleriyle tercih ediyorum.

Materyal: 6 şapkalı düşünme tekniğinde renkli kartondan yapılan şapkalar. Örnek olay yönteminde kısa film kullanıyorum. Çünkü video birden fazla duyuya hitap edip dikkat çekiyor. Artık çocuklar kâğıt, hikâye, gazete haberi gibi materyallere ilgi göstermiyor, sıkılıyorlar. Teknoloji çağındayız. Materyal tercih sebebinin farklı fikirleri, farklı bakış açılarını kazandırmak, farklı düşünceyi söyletebilmek böylece önyargıyı azaltmak.

Öğrencilerin farklı kültürleri tanıyabilmesi için araştırma inceleme, yapması bu sayede kültürün içinde neler barındırdığını görebilir. Teknik olarak örnek olay, 6 şapkalı düşünme tekniği, münazara tekniği kullanıyorum.Örneğin: 2 grup oluşturulup kültürün özellikleriyle ilgili münazara yaptırıyorum.Aynı zamanda örnek olay, istasyon tekniğiyle farklı kültür özelliklerine dair çalışmanın devamını yapması sağlanabiliyor.

Ö.4. -Bu tekniklerde öğrenci farkındalık ve birliktelik becerisi kazanıyor. Farklı kültürlerin farkına varmasını sağlıyor. Uygulayarak ve yaparak öğreniyor.

Materyal: Kültürel nesnelere, kültürlere ait yöresel kıyafetler, şarkılar, türküler, ulusal kıyafetler.

Tercih sebebim, kalıcı öğrenmeyi sağlamak. Farklılığı görerek daha hızlı ve kalıcı olarak öğrenecektir. Her kültürün kendine has özelliği olduğu anlayışı kazandırmak.

Ö.5. Çokkültürlülük ile ilgili kazanımlarda rol oynama, tiyatro, drama, video izleme, halk oyunları izleme gibi teknikleri kullanıyorum. Örneğin 23 Nisan gösterilerinde farklı bölgelerin yöresel kıyafetleri ile yapılan gösterileri çocuklar ilgiyle izliyor. Bu şenlikler çocuklar için akılda kalıcı ve ilgi çekici şekilde kültürel farklılıkları öğrenmelerini sağlıyor. Böylece kültür farklılığıyla ilgili yeni bilgiler edinerek farkındalık kazanabiliyorlar.

Materyal: Özellikle yöresel kıyafetler ve rol oynamada tekniğinde dönemsel kıyafetler kullanıyorum. Kıyafetler çok önemlidir. Çünkü çocuklar için dikkat çekici ilgi toplayıcı ve merak uyandırıcı oluyor. Böylece öğrenci sorguluyor anlamaya çalışıyor. Bunun sonucunda kalıcı öğrenmeler ortaya çıkıyor.

Bu yıl daha çok uzaktan eğitim uygulamaları yaptığımız için yöntem teknik konusunda sıkıntılar yaşadık. Normal süreçte tartışma, problem çözme örnek olay, beyin fırtınası, altı şapkalı düşünme tekniği, altı ayakkabı tekniği, rol oynama yöntem tekniklerini kullanıyorum.

Ö.6. 3-a Sosyal toplumsal problemlere farklı bakış açısı ve çözüm yolları olduğunu kazandırmayı amaçlıyoruz. Belli bir kalıba sokmadan farkındalık kazandırmayı amaçlıyorum.

3-b Yüz yüze ders yapamadığımız süreçlerde uzaktan eğitim durumu bizi sınırlandırdı. Olabildiğince görsel ve videolar, akıllı tahta aracılığıyla EBA aracılığıyla fazla duyuya hitap edebilmek.

Ö.7. Kazanımlarda yeri geldikçe öğrencilerle proje çalışmaları yapıyorum. Film izleme ve etkinlikler yapıyoruz. (Soru açılarak yinelenildi). Altı şapkalı düşünme tekniğine çok fazla yer veriyorum çokkültürlülükle ilgili kazanımlarda, konularında istasyon tekniğine yer veriyorum.

-
- Bu yöntem tekniklerle öğrencinin bilgiyi daha çok içselleştirdiğini ve bilginin daha çok kalıcı hale geldiğini düşünüyorum. Çocuklar için bir bilgi değil bir yaşantı haline getiriyor. Bunu hayatlarında da uyguluyorlar. Daha kalıcı hale getirdiği için bu yöntemleri tercih ediyorum.
- Materyal: Farklı kültürlerle ilgili çeşitli fotoğraflar getiriyorum sınıfa. Farklı kültürlerle ilgili videoları uygun buluyorum, izletiyorum. Eğitici videoları hepsini bir arada sunduğu için daha çok duyuya hitap ettiği için tercih ediyorum
-
- Örneğin 5. Sınıf 2. Ünite de halk oyunları konusunda okulumuzda Karadenizli öğretmenden horon oyununu gösterip yaptırması şeklinde uygulamalar yapıldı. Bu farklılık öğrenci için çok ilgi çekici oldu.
- Ö.8. 3.a. Drama, gösterip yaptırma tekniği. Yapararak ve yaşayarak daha iyi öğrenecekleri için tercih ediyorum.
- 3.b Materyal konusunda, köy okulu olduğumuz için imkânlarımız kısıtlı. Akıllı tahta, resimler, görseller, farklı kültürlere dair yiyeceklerle ilgili videolar. İmkânlar dâhilinde en verimli olabilecek materyal olduğu için tercih ediyorum.
-
- Kazanımlara en uygun 6 şapkalı düşünme tekniği, drama, canlandırma yöntemlerini kullanıyorum. Bu tekniklerden beklentim empati, farklılıklara saygı, görüşlere saygı ve karşısındakini anlamasını sağlamak.
- Ö.9. Materyal: Tekniklere uygun materyaller kullanıyorum. 6 şapkalı düşünme tekniğinde kartonlar, diyalog ve dramada dönemsel kıyafetler uyarlamaya çalışıyoruz. İmkânlarımız kısıtlı. Materyalleri olabildiğince imkanlar dahilinde ve amaca uygun olacak şekilde tercih ediyorum. Örneğin pamuktan dönemsel canlandırmada sakal yapıyoruz.
-
- Derslerde özellikle 6 şapkalı düşünme tekniğini, drama, yaratıcı drama, gösteri ve örnek videolar çokkültürlülük ve kültürle ilgili kazanımlarda kullanıyorum. Bu yöntem teknikleri tercih sebebim bir fikir bir bakış açısına sahip olması farklı bakış açılarını fark etmesini sağlamak açısından faydalı olacağını düşünmemdir. Farklı bakış açıları üzerinde düşünme imkanı
- Ö.10. sağladığı için tercih ediyorum. Materyal: Sosyal bilgiler dersinin zaten önemli kavramlarından biri tanesi de kültürdür. Kültürü tanıtmak fark ettirmek için dönemsel videolar, yöresel kıyafetler, ulusal ya da yöresel halk oyunları kıyafeti, akıllı tahta aracılığıyla birden fazla duyuya hitap etmeyi, kalıcı öğrenmeler sağlamayı amaçlıyorum. İlgi çekici akılda kalıcı oluyor ve bu şekilde çocuğun dikkatini topluyor kalıcı öğrenme sağlıyorum.
-
- Sosyal bilgiler dersinde çokkültürlülükle ilgili kazanımlarda; altı şapkalı düşünme tekniği, drama, münazara, sanal gezi, örnek olay yöntemlerini tercih ediyorum.
- Ö.11. Örnek videolar, yöresel ya da ülkelere ait ulusal kıyafetler, yiyecekler, görsel çalışma kağıtları.
- Kullanma gerekçem öğrencinin farklılıkları algılaması, saygı göstermesi, önyargısız yaklaşmasını sağlamak.
-
- Ö.12. Çokkültürlülükle ilgili eğitimimizin eksik olduğundan dolayı yöntem
-

uyguluyorum diyemem. Monoton gerçekleşiyor. Aslında öğretmenin anlayışına kalmış. (Soru açılarak yineleni). Genel olarak eğitimin sıkıntısıdır. Hayatımıza giren teknoloji sayesinde öğrenciye birçok bilgi sunuyoruz ama bunu belli bir yöntem çerçevesinde yapamıyoruz. Tekdüze monoton geliyor diyebilirim.

Materyal: Materyal olarak etkileşimli tahtayı kullanıyorum. Video, görseller öğrencide iz bıraktığı için tercih ediyorum. Öğrencinin çevresinden daha uzağı tanıması geniş ufuk yaratması için tercih ediyorum.

Çokkültürlü eğitimle ilgili 4-5-6-7. Sınıflarda özellikle “Kültür ve Miras” öğrenme alanında 8. sınıflarda ise T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde de “Milli Mücadele Döneminde Türk Halkı” konu ve kazanımlarında yaşadığımız yerin şartları gereği daha çok sanal geziler yapmaya çalışıyorum. Öğrenci; çevresinden, komşusundan, akrabasından çokkültürlülüğü zaten fark ediyor. Tartışma tekniğini kullanıyorum. Ülkemizin konumunu nüfus yapısı her kültürün farkını zaten çocuklar görüyor. Özellikle ülkemize son yıllarda yapılan göçlerden sonra bunu inceleyebiliyorlar. Gezi fırsatımız imkansızlıklardan dolayı olmuyor. Bu yüzden akıllı tahtalardan sanal geziler yapıyorum. Aynı zamanda tarihi İshakpaşa Sarayı var en yakınımızda olabildiğince yaşantı kazanmasını hedefliyorum.

Ö.13. Altı şapkalı düşünme tekniğini, kartopu tekniği, soru cevap tekniği, tartışma, anlatım, yapboz.

Amacım öğrencilere bu tekniklerle ön yaşantı kazandırmak, farkındalık duygusu, merak duygusu oluşturmak.

Materyal: Dönemin ekonomik, sosyal yaşayışını gösteren maketler oluşturuyor ve kendi tasarladığım materyalleri tercih ediyorum. Farklı seçenek ve renkler sunarak çocuğun kendi görselini oluşturmasını istiyorum.

Birebir gezi yapma yaşantı kazanma şansımız olmadığı için onun yerine etkili olabileceğini düşündüğüm öğrenme yöntemi olarak tasarlama ve oluşturma yolunu seçiyorum. Örneğin kil topraktan peri bacası maketleri oluşturduk. Merakla ilgiyle kendisi yaparak öğrendi.

Özellikle buluş yöntemini tercih ediyorum. Geneli ve özeli temsil eden örneklendirmeler yapıyorum. Amacım önyargıyı kırmak kültürlere karşı farkındalık kazandırmak. Aileden de gelen önyargı, kalıp yargıları kırmak. Kendisi gibi düşünmeyen insanların var olabileceğini bunun normal olduğunu kavratmayı amaçlıyorum.

Ö.14. Materyal: Özellikle yöresel kıyafetler, yöresel veya ulusal halkoyunları tercih ediyorum. Amacım birden çok duyuya hitap edip daha kalıcı öğrenmeler sağlamak farklılıkları çocuğun yaşantısına katmış oluyoruz.

Öğrenciyi derse çekmek için kendinden bir şeyler bulması gerekir. Onun hayatına dair, yakından uzağa ilkesi gereği önce kendi kültürünü göstermek gerekir. Çocuğun içinde bulunduğu kültürü bilip yakalamak ve bu kültüre göre yaklaşım gerekiyor.

3.a.Özellikle halk oyunu gösterisi, görsel ve yazılı kaynaklar hatta halk oyunu

öğretmek, uygulama yaptırmak.

3.b. Öğrencinin gelişimine, seviyesine uygun teknik ve yöntemler kullanıyorum.

3.c. Materyal olarak; gazete, dergi, bu konuda yazılmış kitaplar, resimler fotoğraf ve oyun kartlarını derslerde tercih ediyorum. Derslerde hem pratik hem de öğrenci seviyesine ve kazanımlara uygun olduğu için tercih bu materyalleri tercih ediyorum.

Tablo 4.17. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitime Dair Yaptığı Uygulamalar Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Kodlamalar

Temalar	Kodlamalar	Frekans
Uygulamalar	Yaratıcı drama, altı şapkalı düşünme tekniği, örnek olay, münazara vb. teknikleri kullanma	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13 (10)
	Araştırma inceleme yöntemi	Ö1, Ö2, Ö7, Ö13 (4)
	Kültürel oyunlar	Ö2, Ö5, Ö14, Ö15 (4)
	Akıllı tahta, sanal gezi	Ö13 (1)
	Uygulama yapmıyorum	Ö12 (1)
Materyaller	Video/filmler	Ö1, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12 (8)
	Yöresel kıyafetler	Ö2, Ö4, Ö5, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14 (7)
	Fotoğraflar	Ö7, Ö8, Ö11, Ö15 (4)
	Nesneler	Ö4, Ö9, Ö13 (3)
	Gazete, dergi, kitap	Ö15 (1)
Kullanma nedeni	Bakış açısı geliştirme	Ö3, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13 (5)
	Kalıcı öğrenmeyi sağlama	Ö4, Ö7, Ö10, Ö12, Ö14 (5)
	Farklılıkları tanıma	Ö1, Ö11, Ö13, Ö14 (4)
	Saygı geliştirme	Ö2, Ö11 (2)
	İlgi çekici olma	Ö5, Ö10 (2)
	Farklı duyulara hitap etme	Ö6, Ö14 (2)
	Verimli olması	Ö8, Ö9 (2)
Pratik olması	Ö15 (1)	

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim uygulamalarına ilişkin yaptıkları uygulamalar ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda uygulamalar, materyaller ve kullanma nedeni şeklinde 3 tema ortaya çıkmıştır. Uygulamalar teması içerisinde "yaratıcı drama, altı şapkalı düşünme tekniği, örnek olay, münazara vb. teknikleri kullanma", "araştırma inceleme yöntemi", "kültürel oyunlar", "akıllı tahta, sanal gezi", "uygulama yapmıyorum" şeklinde 5 kodlama yapılmış olup bu kodlamalar öğretmenler tarafından toplamda 20

kez ifade edilmiştir. En sık yapılan kodlamalar "yaratıcı drama, altı şapkalı düşünme tekniği, örnek olay, münazara vb. teknikleri kullanma" şeklindedir. Öğretmenlerin materyaller teması içerisinde "video/filmler", "yöresel kıyafetler", "fotoğraflar", "nesnelere", "gazete, dergi, kitap" 5 kodlama öğretmenler tarafından toplamda 23 kez ifade edilmiştir. En sık ifade edilen kodlamalar video/filmler ve yöresel kıyafetler şeklindedir. Öğretmenlerin kullanma nedeni teması içerisinde "Bakış açısı geliştirme", "Kalıcı öğrenmeyi sağlama", "Farklılıkları tanıma", "Saygı geliştirme", "İlgi çekici olma", "Farklı duyulara hitap etme", "Verimli olması", "Pratik olması" şeklinde 8 kodlama öğretmenler tarafından toplamda 23 kez ifade edilmiştir. Öğretmenlerin sıklıkla ifade ettikleri kodlamalar bakış açısı geliştirme, kalıcı öğrenmeyi sağlama ve farklılıkları tanıma şeklindedir.

Öğretmenlerin kodlamalara ilişkin verdikleri ifadeler "Ö11: ...Sosyal bilgiler dersinde çokkültürlülikle ilgili kazanımlarda; altı şapkalı teknik, drama, münazara, sanal gezi ve örnek olay yöntemlerini tercih ediyorum. Örnek videolar, yöresel kıyafetler ya da ülkelere ait ulusal kıyafetler, yiyecekler, görsel çalışma kâğıtları..." ve "Çokkültürlülikle ilgili kazanımlarda rol oynama, tiyatro, drama, video izleme, halk oyunları izleme gibi teknikleri kullanıyorum. Örneğin 23 Nisan gösterilerinde farklı bölgelerin yöresel kıyafetleri ile yapılan gösterileri çocuklar ilgiyle izliyor. Bu şenlikler çocuklar için akılda kalıcı ve ilgi çekici şekilde kültürel farklılıkları öğrenmelerini sağlıyor...." ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

4.2.5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim uygulamalarında karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri nelerdir?

Çalışmanın son alt probleminin bulgularını bu bölümde verilmiştir. Bu bölümde 15 sosyal bilgiler öğretmenine çokkültürlü eğitim uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerilerinin neler olduğu sorulmuştur. Yanıtlar içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Verilerin temalara göre özetlenmesi ve gruplandırılması amacıyla belirlenen ifadeler ayrıca altı çizili olarak Tablo 4.18'de verilmiştir

Tablo 4.18. "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarında Karşılaştığı Sorunlar ve Bu Sorunlara Çözüm Önerileri Nelerdir" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Ö.1. Karşılaşılan en büyük sorunu iki şekilde ele alabiliriz. Birinci sorunumuz daha

-
- çok öğrencilerin farklı toplumlara önyargılı ve kalıp yargılarla yaklaşım olumsuz bakmalarıdır. İkinci sorunumuz ise konuyu aktarmada yaşanan ders saatinin yeterli olmayışı sorunu okul imkânlarının yoksunluğu vb.
- Çözüm olarak okul imkânları iyileştirilebilir. Müfredat hafifletilebilir. Ders saati artırılabilir.
-
- Sorunların sebebi ailesel ve etnik kaynaklı sabit fikirler ve farklılıklara yeterince açık olmamalarıdır.
- Ö.2. Çözüm önerisi: Okullarda seçmeli ders olarak okutulması, küçük yaşta dini eğitim verilirken de özellikle farklılıkları, farklılıklara sahip insanları hor ve hakir görmeden yaklaşmanın önemi gerekliliği üzerinde durulursa birbirini destekleyici olacağını düşünüyorum.
-
- Öğrenciden kaynaklı sorunlar, teknik uygularken yaşanan zorluklar, çocuklarda aileden gelen bir baskı var. Bu sebeple kendini ifade etme sıkıntısı yaşıyorlar. Yaşantı eksikliği diyebiliriz.
- Ö.3. Çözüm: Kesinlikle çocuklar için çevreyi tanıma, geziler olmalı bunun eksikliğini sıkıntısını yaşıyoruz. Yaşantı eksikliği giderilirse daha verimli iyi olur. Ailenin de desteği bu konuda olmalıdır.
-
- Çocukların farklı kültürlerin varlığına karşı olumsuz tutum içinde, farklılıkları kabullenmekte, bağdaştırmakta sorunlar yaşıyor.
- Ö.4. Ders kitapları; görseller, gazete haberleri ve inceleme yazılarıyla zenginleştirilebilir. Ders kitabı konu içeriği olarak da zenginleştirilebilir. Görseller artırılabilir. İlgi çekici metinler, gerçek haber ve örnek olaylar eklenebilir. Çokkültürlülüğe dair içerik artırılabilir.
-
- Okul imkânlarının kısıtlı oluşu, materyal bulmakta öğretmen de öğrenciler de sıkıntı yaşamaktadır. İmkanları kısıtlı bölgelerde aile ve öğrencilere materyale yapılan harcamalar maddi külfet olmaktadır. Ders kitabına ilave kaynaklar kullanmak gerekiyor. Ders kitapları yeterli konular için değil, farklı materyalleri mutlaka kullanmak gerekiyor. Sosyal bilgilerde ders saatleri de müfredat için yeterli değildir.
- Ö.5. Sosyal bilgiler içeriği itibariyle hayatın kendisidir içeriği önemlidir. Ders saatleri etkinlikler ve teknikler için yeterli değildir. Dünya kültürlerini tanımak için farklı konularda eklenmelidir.
-
- Sorun olarak ders kitapları yetersiz ve içerik olarak zengin değil. Daha fazla bölgesel içerikli olabilir. Yakından uzağa ilkesi gereği çevresinde örneklerle konulara yerleştirilebilir. EBA videolarındaki anlatımlar bizdeki öğrenci seviyesinin çok üzerinde bölgesel ya da seviyeye göre oluşturulması gerektiğini düşünüyorum. Her eğitici videoda artı açıklama yapmam gerekiyor. Okul dışında farklı bir dil konuşmalarının da bunda etkisi var tabii.
- Ö.6. Çözüm: Ders kitabı bölgelere uygun olmalı, içerik zenginleştirilmeli. EBA içerikleri geliştirilmeli, sosyal bilgiler kazanımlarına haftalık ders saatimiz yeterli gelmiyor. Ders saatleri artırılmalı.
-
- Öğrenciden kaynaklı yaşantı eksikliği sorunu yaşıyoruz. Sadece kendi köyünü ve çevresindeki kültürü bildikleri için farklı kültürlerle kapalılar. Yaşantı
-

azlığından dolayı sorun yaşıyoruz. Ders saatimiz yeterli gelmiyor. Sorunların diğer kaynağı da çocuklar hiç seyahat etmiyor. Farklı yerleri insanları görmüyor ve tanımıyor. Ders saati konusunda sıkıntı yaşıyorum. Yeterli olursa farklı etkinliklerle de öğrenme çalışmaları yapılabilir.

Öğrencileri seyahat ettirip birebir yaşantı, tecrübe kazandırırsak, okulda sunulan eğitimden daha faydalı olacağını düşünüyorum.

Ö.8. Sorunlarımız var. Farklı yöresel materyallere ulaşım sınıfa getiremiyoruz. Okul olanakları çok kısıtlı bir köy okulunda çalışıyorum.

Okul gezileri yapamıyoruz. Çocukların dünyaları küçük kalıyor.

Kaynağı: Maddi olarak imkânların kısıtlı olması.

Öğrenciler yöntem ve teknikle işlenen kazanımlara istekle katılıyor. Bunun dışında müfredat çok yoğun. Sosyal bilgiler dersinde günlük hayatla bağlantı kurmamız, güncel örnekler vermemiz gibi artı zamanlar gerekiyor. Hem de çocuk köyde kapalı bir çevrede büyüyor yaşıyor. Dışarıdan bir bağlantıları yok. İlgili veli profili de yok maalesef. Ders saati zaten yeterli değilken dünyadan, güncel yaşamdan kesitleri sınıfa taşımak gerekiyorken imkansızlıklar sıkıntı oluşturuyor. Bu yıl özellikle salgın hastalık nedeniyle dersler 30 dk. olunca sorun daha da arttı.

Ö.9. Çözüm önerileri: Sıraladığım sorunlara çözüm olarak özellikle evde konuşulan farklı dilden kaynaklı başarısızlık durumunu gidermek gerekiyor. Ders konuları için zaten ders süresi yeterli değilken dil farklılığı bize artı zaman gerektiriyor. Müfredat hazırlanırken yaşama yakınlık ilkesine göre hazırlanmalı. Ders kitabından merkezde bulunan öğrencinin anlayacağı seviye ve yaşantıdan örnekler veriliyor. Kültür farkı dikkate alınmıyor. Kitap, müfredat ya da eğitimle ilgili kararlar alınırken bölgesel eksiklikler dikkate alınmalı. Sosyal bilgiler dersinin ders saati arttırılmalı. Müfredat hafifletilmelidir.

Sorun ve sıkıntı olarak zaman unsurunu yeterli gelmiyor. Sosyal bilgiler çok geniş bir müfredata sahip yoğun içerikli bir ders. Kazanımları yetiştirmekte zaman sıkıntısı ortaya çıkıyor. Ders kitaplarında çokkültürlülük bakışını yansıttığını düşünmüyorum. Örneğin ders kitaplarında yakın çevresel örnekler daha fazla yer verilmeli ve kitaplar seviyeye göre bölgesel bazlı hazırlanmalı. Çocuğa yakın çevresinden yaşama yakınlık ilkesine göre örneklerden oluşmalı.

Ö.10. Çocuk önce bildiği örneklerden başlamalı müfredatın esnek çerçeve şeklinde olması gerektiğini düşünüyorum.

Çözüm Önerileri: Ders süresi arttırılmalı müfredat esnek olmalı. Ders kitabı yaşama yakınlık ,yakından uzağa ilkesine göre hazırlanmalı. Ders kitabında daha anlamlı görseller olmalı ve görsel sayısı arttırılmalı. Öğretmenlere de çokkültürlülük konusunda eğitim verilmelidir. Üniversitede ders olarak çokkültürlülük dersi eklenebilir ya da bize seminer şeklinde eğitim verilebilir.

Sorunlar var evet: Okul imkânlarının kısıtlı oluşu, sosyal bilgiler için ders

Ö.11. saatinin yetersiz oluşu.

Çözüm önerim ders saati arttırılabilir ya da müfredat içeriği hafifletilebilir.

- Sıkıntıları var. Öğrenmeyi destekleyen *EBA vb. içerikler az. Materyal eksikliği* oluyor. Her istediğimizi sınıfta getiremiyoruz. Fiziksel ve donanım olarak *okulun imkânları kısıtlı.*
- Ö.12. Çözüm olarak *öğretmenlere yönelik eğitim verilmeli* öncelikle. Üniversitede ya da seminer şeklinde eğitim gereklidir. Hatta çokkültürlülükle ilgili farkındalık kazandırmak için için bütün *öğretmenlere* eğitim verilmeli.
- Birçok sorun var. Okul idaresi beni ezberci anlayışa zorluyor. Çocuktan kaynaklı sorunları da diyebiliriz. Çocuk çevresinden kalıp yargı ön yargılarla derse katılıyor ve bunu değiştirmek çok zor. *Çocuk doğru yanlışı okulda kavramadan önce kalıp şekilde dışarıdan çevreden öğrendikleriyle sınıfa geliyor.* Bunu aşmak öğrencideki önyargıyı kırmak gerçekten çok zor. Bir de sosyal bilgilere ders saati yetmiyor bu da sorun oluşturuyor. Yöntem teknik
- Ö.13. uygulamaya zaman yetmiyor. Halkın yaygın kalıp yargılar taşıması.
Çözüm: *Seçmeli “Halk kültür” dersi zorunlu olsa sosyal bilgiler* dersinde çokkültürlülük konuları için destekleyici olurdu. Okul imkânları maddi olarak iyileştirilebilirse. Okulun bulunduğu coğrafya gereği çocuklarda zaten yaşantı eksikliği ve önyargı var. Sadece yaşadığı köyü ve çevresini görüyor. Çocuk okula gelince bocalıyor. Müfredat hafifletilebilir. Çevredeki evdeki ve okuldaki söylemler farklı, halkın ön yargılarını yıkmak gerekiyor.
- Uygulamalarda sorun olarak *ders saatlerinin yeterli olmadığını* söyleyebilirim. Müfredatın yetişmesi ve derinlemesine uygulamaların yapılabilmesi için süremiz yeterli değil. Ayrıca okulda öğrenilenlerini okul dışında destekleyen yaşantılar eksik. Aile gibi ya da eğitici yayınlar gibi. *Okulların maddi ve fiziki imkanları olmadığı* için gezileri yapamıyoruz. *Yaşantı eksikliği bulunduğumuz* ilde çok fazla olduğu için geziler çok gerekli aslında.
- Ö.14. Öneri: Öncelikle *ders saati sıkıntısı giderilmeli. Gezi yapabilmek için okulların bir bütçesi olmalı.* Sosyal bilgiler dersi hayatla iç içedir. Bu sebeple sorunların giderilmesinde büyük katkı sağlayacak bir derstir. Eğitimin amaçlarından en önemlisi de iyi bir vatandaş yetiştirmek. Bunu istiyorsak sosyal bilgilerle ilgili sıkıntıların giderilmesi gerekiyor.
Öneri: Okullara *sosyal bilgiler dersi için materyal gönderilmeli.* Kapsamlı bir ders, çok fazla materyale gerece ihtiyaç duyuluyor. Tarih, coğrafya, vatandaşlık, ekonomi gibi birçok sosyal bilimin toplandığı bir derstir.
- Öğrencilerin *kültürel alt yapısı bazı sorunlar oluşturuyor.* Coğrafya da kültürden kaynaklı sorunlar vardır.
- Ö.15. Çözüm: Bu soruna önyargıyla yaklaşmadan, *çocuğun içinde büyüyüp değer verdiği özellikleri anlayarak yaklaşılabilir.*

Tablo 4.19. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarında Karşılaştığı Sorunlar ve Bu Sorunlara Çözüm Önerileri Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlardan Elde Edilen Tema ve Kodlamalar

Temalar	Kodlamalar	Frekans
Sorunlar	Ders süresinin yetersiz olması	Ö1, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9,

	Ö10, Ö11, Ö13, Ö14 (9)
Öğrencilerin farklılıklara ön yargılı olması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö9, Ö13 (6)
Maddi yetersizlikler	Ö1, Ö5, Ö8, Ö11, Ö12, Ö14 (6)
Yaşantı eksikliği	Ö3, Ö7, Ö13, Ö14 (4)
Materyal yetersizlikleri	Ö5, Ö8, Ö14 (3)
Ders kitaplarının yetersizliği	Ö5, Ö6, Ö10 (3)
Kültürel/çevresel sorunlar	Ö13, Ö15 (2)
İçeriklerin yetersizliği	Ö12 (1)
Veli ilgisizliği	Ö9 (1)
İçeriğin öğrenci seviyesine uygun olmaması	Ö6 (1)
	Ö1, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14 (6)
Ders saatinin artırılması	Ö1, Ö9, Ö11 (3)
Müfredatın hafifletilmesi	Ö3, Ö7, Ö14 (3)
Geziler yaptırma	Ö4, Ö5, Ö6 (3)
İçerikler zenginleştirilebilir	Ö2, Ö13 (2)
Çözüm önerileri Farklılıklara yönelik ders okutulması	Ö3, Ö4 (2)
Ders kitaplarının zenginleştirilmesi	Ö10, Ö12 (2)
Öğretmen eğitimi	Ö10 (1)
Müfredatın esnek olması	Ö1 (1)
İmkanların iyileştirilmesi	Ö15 (1)
Çocuk anlamaya çalışılmalı	

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim uygulamalarında karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerilerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda sorunlar ve çözüm önerileri şeklinde iki tema ortaya çıkmıştır. Sorunlar teması içerisinde "*ders süresinin yetersiz olması*", "*öğrencilerin farklılıklara önyargılı olması*", "*maddi yetersizlikler*", "*yaşantı eksikliği*", "*materyal yetersizlikleri*", "*ders kitaplarının yetersizliği*", "*kültürel/çevresel sorunlar*", "*içeriklerin yetersizliği*", "*veli ilgisizliği*", "*içeriğin öğrenci seviyesine uygun olmaması*" şeklinde 10 farklı kodlama yapılmış olup, bu kodlamalar öğretmenler tarafından toplamda 36 kez ifade edilmiştir. Sorunlara yönelik çözüm önerileri temasında ise "*ders saatinin artırılması*", "*müfredatın hafifletilmesi*", "*geziler yaptırma*", "*içerikler zenginleştirilebilir*", "*farklılıklara yönelik ders okutulması*", "*ders kitaplarının zenginleştirilmesi*", "*öğretmen eğitimi*", "*müfredatın esnek olması*", "*imkânların iyileştirilmesi*", "*çocuk anlamaya çalışılmalı*" şeklinde 10 farklı kodlama yapılmış olup, kodlamalar öğretmenler tarafından toplamda 24 kez ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin sorunlar temasında belirttikleri ifadelere yönelik kodlamalar

incelendiğinde ders süresinin yetersiz olması, öğrencilerin farklılıklara önyargılı olması ve maddi yetersizlikler şeklinde yapılan kodlamaların öğretmenler tarafından sıklıkla ifade edildiği belirlenmiştir. Benzer şekilde çözüm önerileri olarak yapılan kodlamalarda ders saatinin artırılması, müfredatın hafifletilmesi, gezilerin yapılması ve içeriklerin zenginleştirilmesi şeklinde kodlamalar öğretmenler tarafından daha sıklıkla ifade edilmiştir.

Çokkültürlü eğitim uygulamalarında öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerilerine yönelik yapılan kodlamalara sorunlar temasında ders süresinin yetersiz olması kodlaması ile ilgili "Ö7: ...Yaşantı azlığından dolayı sorun yaşıyoruz. Ders saatimiz yeterli değil..." ifadesi, öğrencilerin farklılıklara önyargılı olması kodlaması ile ilgili "Ö1: ...Sorunumuz daha çok öğrencilerin farklı toplumlara önyargılı ve kalıp yargılarla yaklaşım olumsuz bakmaları..." ifadeleri örnek gösterilebilir. Çözüm önerileri ile ilgili olarak ders saatinin artırılması ve geziler yapılması kodlamalarına ilişkin "Ö14: ...Öncelikle ders saati sıkıntısı giderilmeli. Gezi yapabilmek için okulların bir bütçesi olmalı. Sosyal bilgiler dersi hayatla iç içedir. Bu sebeple sorunların giderilmesinde büyük katkı sağlayacak derstir..." ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

5.1.Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeylerine ilişkin yapılan araştırmada elde edilen bulguların, ilgili literatürdeki bulgularla karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Araştırmada cinsiyete göre kadın sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bahadır (2016) sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim algılarının değerlendirilmesine ilişkin yaptığı araştırmada, cinsiyetler arasında önemli farklılıklar olmasa da kadınların erkeklere göre daha olumlu algılara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Arslan ve Çalmaşur (2017) ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim tutumları ve demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesine ilişkin yaptıkları araştırmada kadınların erkeklere göre daha olumlu algılara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Engin ve Genç (2015), Demircioğlu ve Özdemir (2014) ve Tortop (2014) yaptıkları araştırmada kadınların erkeklere göre çokkültürlü eğitim algılarının daha yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Benzer şekilde Çoban, Karaman ve Doğan, (2010) öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesine ilişkin yaptıkları araştırmada kadınların farklılıklara saygı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Karadağ (2019) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlü yeterliklerinin incelenmesine ilişkin yaptığı araştırmada kadın öğretmen adaylarının çokkültürlülük deneyimi bakımından puanlarının daha düşük olduğu, ancak tutum bakımından erkeklere göre puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Başar (2019) sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik eğilimlerine ilişkin yaptığı araştırmada, kadın öğretmenlerin farklılıkları zenginlik olarak görme, kültürel değerleri önemseme, sınıfta farklı özelliklerdeki öğrencilere yönelik farklı uygulama ve değerlendirmeler yaptıkları şeklinde bulgularına ulaşılmıştır. Buna göre genel olarak kadın öğretmenlerin erkeklere göre çokkültürlü eğitim algılarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde Demir ve Başarır (2013) çokkültürlü eğitim çerçevesinde öğretmen adaylarının öz yeterlilik algılarının incelenmesine ilişkin yaptıkları araştırmada kadınların farkındalık ve beceri düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aybek (2018) araştırmasında çokkültürlü

eğitime karşı tutumla cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığını belirlemiştir. Dejene (2017) Etiyopya ilköğretim okulu yüksek lisans sosyal bilgiler ders kitaplarının çokkültürlülüğün yeterli yansımaları açısından değerlendirilmesine ilişkin yaptığı araştırmada, cinsiyetle ilgili bazı özelliklerde kadınların ders kitaplarında yeterince temsil edilmediği görülmüştür. Ateş (2017) yüksek lisans tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin çokkültürlü ve çokkültürlü eğitime yönelik algı ve farkındalıklarını (Kocaeli örneği) incelediği araştırmada, öğrencilerin çokkültürlü algılarının yüksek olduğu ve cinsiyet değişkeni bakımından farklılık gösterdiği görülmüştür.

Araştırmada eğitim durumu bakımından sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri arasında farklılık meydana gelmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusuna benzer şekilde Başar (2019) sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik eğilimlerine ilişkin yaptığı araştırmada, eğitim durumu bakımından lisans ve yüksek lisans mezunu olan öğretmenler arasında çokkültürlü eğitim algılarının farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Ateş (2017) yüksek lisans tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin çokkültürlü ve çokkültürlü eğitime yönelik algı ve farkındalıklarını (Kocaeli örneği) incelediği araştırmada, öğrencilerin çokkültürlü algılarının yaş bakımından farklılık göstermediği belirtilmiştir.

Araştırmada bölüme göre sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünden mezun olan öğretmenlerinin, diğer bölümlerden mezun olanlara göre çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Arslan ve almaşur (2017) ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim tutumları ve demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesine ilişkin yaptıkları araştırmada branş olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin diğer branşlara göre çokkültürlü eğitim algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada mesleki kıdem bakımından sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri arasında farklılık meydana gelmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Arslan ve almaşur (2017) ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim tutumları ve demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesine ilişkin yaptıkları araştırmada öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin çokkültürlü eğitime ilişkin tutumlar üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular Özdemir ve Dil (2013) tarafından

yapılan araştırma bulguları ile uyumlu iken, Yazıcı, Başol ve Toprak (2009) ve Polat (2012) tarafından yapılan araştırmalarda kıdem değişkeni bakımından anlamlı farklılıklar meydana gelmediği bulgularına ulaşılmıştır.

Araştırmada il merkezinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, köyde görev yapanlara göre çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın bu bulgusuna karşılık Arslan ve Çalmaşur (2017) ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim tutumları ve demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesine ilişkin yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin görev yapılan yer bakımından çokkültürlü eğitime ilişkin tutumları üzerinde farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir. Benzer şekilde Çoban, Karaman ve Doğan, (2010) öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesine ilişkin yaptıkları araştırmada, kent merkezinde yaşamını geçiren öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik algı düzeylerinin daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Karadağ (2019) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlü yeterliklerinin incelenmesine ilişkin yaptığı araştırmada ilçe merkezinde yaşayan öğretmen adaylarının farklılıklara ilişkin deneyim ve tutumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri ile ilgili olarak eleştirel düşünme yetisi kazandırma, olayların çok yönlü değerlendirilmesini sağlama ve evrensel değerleri ön plana çıkarma şeklinde avantajlarının olduğu, suistimale açık olması, uygulamasının zor olması ve önceden daha fazla hazırlık yapılmasının gerekmesi şeklinde dezavantajlarının olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde Bahadır (2016) sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim algılarının değerlendirilmesine ilişkin yaptığı araştırmada çokkültürlü eğitimin farklılıklara saygı, empati ve hoşgörü gibi değerlerin gelişimine katkı sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin çokkültürlü eğitim ile ilgili olumsuz olarak belirttikleri ifadeler arasında devlet bütünlüğünün bozulması ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeler araştırmadaki bulgularla benzerlik göstermektedir. Öztürk ve Günel (2016) sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel sistemler, küresel eğitim ve çeşitlilik kavramlarına ilişkin algısına ilişkin yaptıkları araştırmada çokkültürlülük kavramını, kavramın kendi anlamının dışında ve kendi görüşleri doğrultusunda barış eğitimi, dünya sevgisi ve dünya genelinde uygulanması planlanan tek tip eğitim olarak ifade ettikleri belirtilmiştir. Ayrıca çeşitlilik

kavramıyla ilgili olarak din, etnik kimlik ve farklı kültürlerin ifade edildiği, buna karşılık dil, engel durumları ve cinsiyet farklılıkları ile ilgili vurgulamaların yapılmadığı belirlenmiştir. Karadağ (2019) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlü yeterliklerinin incelenmesine ilişkin yaptığı araştırmada öğretmen adaylarının algılarının orta düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Başar (2019) sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik eğilimlerine ilişkin yaptığı araştırmada, öğretmenlerin çokkültürlü eğitime ilişkin algılarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Aslan (2017) sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim ile ilgili görüşlerinin incelenmesine ilişkin yaptığı araştırmada çokkültürlü eğitimin bireylerde demokratik bilinci geliştirme, kültürel etkileşim, özgürlük, öz güven, uyum sağlama, ufkun genişletilmesi, farklı kültürleri tanıma gibi avantajlarının bulunduğu belirtilmiştir. Buna karşılık yabancılaşıma, önyargılar, disiplin sorunları, uygulanmasının zor olması ve öğretmenin kendi kültürel değerlerini aktarması şeklinde dezavantajların bulunduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde Demir ve Başarır (2013) çokkültürlü eğitim çerçevesinde öğretmen adaylarının öz yeterlik algılarının incelenmesine ilişkin yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Nash (2018) öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime ilişkin algılarını incelediği araştırmada, çokkültürlülüğe ilişkin tanımlamalarında ırkçı ayrımların yapılmış olmasının, çokkültürlü eğitim algısının yeterince gelişmediğini ve bu algının geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algıları ile ilgili olarak farklı kültürlerin bir arada yaşaması ve farklı insan yaşantıları şeklinde algılandığı belirlenmiştir. Öztürk ve Günel (2016) sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel sistemler, küresel eğitim ve çeşitlilik kavramlarına ilişkin algısına ilişkin yaptıkları araştırmada ülkeler arasındaki sorunlar nedeniyle küresel eğitime ve çokkültürlü eğitime karşı olumsuz algılara sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca kavramlara ilişkin tanımlamaların gerçek anlamından uzak olduğu ve net olarak tanımlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Çoban, Karaman ve Doğan, (2010) öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesine ilişkin yaptıkları araştırmada, katılımcıların kültürel farklılıklara ilişkin algılarının olumlu olduğu belirlenmiştir.

Keskin (2018) sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre çokkültürlü bir ortamda sorunlar ve çözüm yollarına ilişkin yaptığı araştırmada katılımcılar çokkültürlülüğü farklı dil, din, ırk, çeşitli kültürel değerler ve çok uluslu nüfus olarak tanımladığı belirlenmiştir. Bu çalışma araştırmadaki bulgularla benzerlik göstermektedir. Kim & Connelly (2019) öğretmen adaylarının çokkültürlü öğretim yeterliklerini ve çokkültürlü tutumları ve kültürlerarası duyarlılıkları ile ilişkisini inceledikleri araştırmada öğretmen adaylarının çokkültürlü tutumunun ve kültürlerarası duyarlılığın genel kültürel duyarlılığı içeren beş alt yapısının hepsinin çokkültürlü öğretim yeterliliği ile pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca sonuçlar öğretmen adaylarının tutum ve inançlarının çokkültürlü öğretim yeterliliklerinde önemli faktörler olduğunu göstermiştir. Wills (2001) çeşitlilik, anlatı ve eleştirel çokkültürlü sosyal bilgiler eğitimine ilişkin yaptığı araştırmada, kullanımda olan müfredatla ilgili, farklı gruplar ve beyazlar arasındaki etkileşimleri temsil etmedeki başarısızlıkları nedeniyle, çeşitliliği somutlaştıran anlatılar yaratma çabalarının sorunlu olduğu, ayrıca farklı gruplar arası etkileşimlerin yetersiz olduğunu ve okullarda çokkültürlülük eğitimlerinin sorunlu ve yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitimin gerekliliği ile ilgili, öğretmenlerin tamamının çokkültürlü eğitimi gerekli gördükleri ve bu kapsamda farklı insan ve kültürlerin bir arada olması, yaşadığı kültürü tanımasını sağlaması, dünyaya uyumu kolaylaştırması, saygı ve empati geliştirme, farklılıkları sahiplenmeyi sağlama şeklinde görüşler belirtmişlerdir. Benzer şekilde Bahadır (2016) sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim algılarının değerlendirilmesine ilişkin yaptığı araştırmada öğretmenlerin %90'ının çokkültürlü eğitime ilişkin algılarının olumlu olmasına karşılık, yalnızca %50'lik bir kısmının bu eğitimi gerekli gördükleri belirtilmiştir. Benzer şekilde Mangkhang (2021) yenilikçi çok kültürlü eğitim ile ilgili Tayland'da gerçekleştirdiği araştırmada, öğretmenlerin çoğunluğunun çokkültürlülüğe ilişkin ders dışı etkinliklerin düzenlenmesi, medya ve öğrenme kaynaklarının geliştirilmesi, ölçme ve değerlendirme öğrenme gibi eğitim yönetimi unsurlarına uygun bir öğretmenlik becerilerine sahip olmadıkları belirlenmiştir. Aragona-Young & Sawyer (2018) ilkökul öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim uygulamalarına ilişkin görüşlerini inceledikleri araştırmada, öğretmenlerin kültürü geniş bir şekilde tanımladığını ve önerilen çok kültürlü uygulamaları güçlü bir şekilde desteklemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin kültür tanımları

ve çalıştıkları okul, öğretmenlerin uygulamalarla ilgili inançlarıyla ilişkilendirilmiştir. Alazzi (2017) Ürdün ortaokul ve liselerde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime ilişkin algılarını incelediği araştırmada Ürdün’de görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitimin tanımına ve öğretim stratejilerine çok aşına olmadıkları belirlenmiştir. Mevcut Ürdün sosyal bilgiler müfredatının çok kültürlü eğitim açısından eksik olduğu ve öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik algılarının zayıf olduğu belirlenmiştir. Choi ve Kim (2020) yaptıkları araştırmada, ders kitaplarındaki küresel vatandaşlık söylemlerinde neoliberal bir gündemin ve milliyetçi söylemin yaygın olduğu ifade edilmiştir. Küreselleşme, kültürel çeşitlilik, barış, sürdürülebilirlik ve ilgili beceriler ve eğilimler dahil olmak üzere resmi ders kitaplarında sosyal adalet ve çok kültürlülüğün önemsendiği sonucuna ulaşılmıştır. Hawkman (2020) sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde ırkçılık karşıtlığı ile ilgili yaptığı araştırmada, ırkçılık karşıtlığına uzun süre dikkat edilmesine rağmen, ırkçılık ve sosyal bilgiler eğitimi arasındaki karmaşık, birbirine kenetlenmiş ilişkiyi gösteren çalışma süresi boyunca beyaz üstünlüğünün bozulması için mücadele ettikleri ifade edilmiştir. Gay (2002) kültürel olarak duyarlı öğretime hazırlanmaya ilişkin yaptığı araştırmada, bir öğretim aracı olarak müfredatın etnik ve kültürel çeşitlilik hakkında önemli bilgileri, tutumları, değerleri ve eylemleri öğrencilere aktarmaya yardımcı olmak için, özellikle sosyal bilgiler öğretim programları ve öğretmenlerine önemli sorumluluklar düştüğü belirtilmiştir. Dilworth (2004) çok kültürlü vatandaşlık eğitime ilişkin yaptığı araştırmada, öğretim programlarında çokkültürlü içeriğin sınırlı olduğunu ve çoğunlukla ders kitabına bağlı kaldığı ve kitabın dışına çıkılmadığı belirlenmiştir. Bu eğitimlerin verilebilmesi için sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik mesleki gelişim programlarının geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime ilişkin yaptıkları uygulamaları yaratıcı drama, altı şapkalı düşünme tekniği, örnek olay, münazara vb. teknikleri kullanma, araştırma inceleme, kültürel oyunlar şeklinde belirtmişlerdir. Bu uygulamalarla farklı bakış açısı geliştirmek, kalıcı öğrenmeyi sağlama ve farklılıkları tanıma gibi nedenlerle yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Başar (2019) sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik eğilimlerine ilişkin yaptığı araştırmada, ders içeriğine uygun şekilde açık ve örtük olarak farklılıkların zenginlik olduğunun vurgulanması gerektiği, derslerde

ülkemizde ve dünyanın farklı yerlerinden örneklerin verilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Aslan (2017) sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim ile ilgili görüşlerinin incelenmesine ilişkin yaptığı araştırmada öğretmenlerin yaptıkları uygulamaların drama, oyun etkinlikleri, soru cevap, örnek olay, tartışma ve çeşitli etkinlikler olduğu belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ders sürelerinin yetersiz olması, öğrencilerin önyargılı olması, maddi yetersizlikler ve yaşantı eksikliği şeklinde sıklıkla belirtilmiştir. Bu sorunlara çözüm olarak ise ders sürelerinin arttırılması, müfredatın hafifletilmesi, okul dışı geziler yapılması ve içeriklerin zenginleştirilmesi önerileri getirilmiştir. Benzer şekilde Aslan (2017) sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim ile ilgili görüşlerinin incelenmesine ilişkin yaptığı araştırmada, öğretmenlerin çokkültürlü eğitim uygulamalarında karşılaştıkları sorunların ön yargular, içerik yetersizliği, dışlama, yasal kaygılar ve aileden kaynaklı sorunlar olduğu belirtilmiştir. Bu sorunlara çözüm olarak ders kitaplarının daha uygun hale getirilmesi, geziler yapılması, aile eğitimi verilmesi, öğretim programının düzenlenmesi ve okul yönetimine eğitim verilmesi şeklinde önerilere yer verildiği belirlenmiştir. Keskin (2018) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlü bir ortamda ortaya çıkan sorunları iletişim sıkıntıları, yozlaşma, asimilasyon, sosyal farklılığın ortaya çıkması olarak ifade ettiğini belirlemiştir. Demirdağ (2020) öğrenci çeşitliliği ve çokkültürlü eğitim uygulamaları adlı araştırma kitabında çalışmaya katılan eğitimcilerin öğrenci çeşitliliği karşısında zorlandıkları durumları öğrenci kaynaklı, aile kaynaklı, sistem kaynaklı, iletişim kaynaklı olarak ifade ettiği görülmüştür. Bunların içinde en çok öğrenci kaynaklı sorunlardan yakındıkları belirlenmiştir. Berg (2017) Alberta öğretmenlerinin ilköğretim sosyal bilgiler dersinde çokkültürlülüğe ilişkin bakış açılarını incelediği araştırmada çokkültürlü uygulamaların etkili bir şekilde uygulanmasını engelleyen zaman, finansman, kaynak ve teknoloji eksikliği, önyargılar, ırkçılık ve öğretmen isteksizliği gibi çeşitli engellerden bahsedilmiştir. Bu bakımdan çokkültürlülüğün özgün bir şekilde sosyal bilgiler müfredatına dâhil edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5.2. Sonuç

Araştırma verilerinin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan nicel ve nitel bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

- Cinsiyete göre kadın sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Eğitim düzeyi bakımından sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri arasında farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmada bölüm değişkenine göre sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünden mezun olan öğretmenlerinin, diğer bölümlerden mezun olanlara göre çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algı düzeyleri arasında mesleki kıdem bakımından farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.
- İl merkezinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, köyde görev yapanlara göre çokkültürlü eğitim algı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim ile ilgili olarak *eleştirel düşünme becerisi kazandırma, olayların çok yönlü değerlendirilmesini sağlama ve evrensel değerleri ön plana çıkarma* şeklinde avantajlarının olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitimi algı düzeyleri ile ilgili olarak *suistimale açık olması, uygulamasının zor olması ve önceden daha fazla hazırlık yapılmasının gerekmesi* şeklinde dezavantajlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algıları ile ilgili olarak farklı kültürlerin bir arada yaşaması ve farklı insan yaşantıları şeklinde algılandığı belirlenmiştir.
- Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitimin gerekliliği ile ilgili, öğretmenlerin tamamının çokkültürlü eğitimi gerekli gördükleri ve bu kapsamda farklı insan ve kültürlerin bir arada olması, yaşadığı kültürü tanımayı sağlaması, dünyaya uyumu kolaylaştırması, saygı ve empati geliştirme, farklılıkları sahiplenmeyi sağlama şeklinde

görüşler belirtmişlerdir.

- Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime ilişkin yaptıkları uygulamalar yaratıcı drama, altı şapkalı düşünme tekniği, örnek olay, münazara, araştırma inceleme, halk oyunları vb. yöntem teknikleri tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime ilişkin yaptıkları uygulamaların gerekçeleri olarak farklı bakış açısı geliştirme, kalıcı öğrenmeyi sağlama ve farklılıkları tanıma şeklinde ifade edildiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim uygulamalarında karşılaştıkları sorunların ders sürelerinin yetersiz olması, öğrencilerin ön yargılı olması, maddi yetersizlikler ve yaşantı eksikliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim uygulamalarında karşılaştıkları sorunlara çözüm olarak ders sürelerinin arttırılması, müfredatın hafifletilmesi, geziler yapılması ve içeriklerin zenginleştirilmesi gerektiği önerilerin belirtildiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.3. Öneriler

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlülük algısına ve çokkültürlü eğitim uygulamalarına yönelik görüşlerinden yola çıkarak, araştırmacı tarafından araştırma ve araştırmacılar için bazı öneriler belirlenmiş ve şu şekilde sıralanmıştır:

5.3.1. Araştırmaya Yönelik Öneriler

- Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde çokkültürlülükle doğrudan ve dolaylı ilgili 20 kazanım olduğu görülmüştür. Ancak sosyal bilgiler öğretmenlerini lisans eğitimi süresince çokkültürlülükle ilgili doğrudan bir ders almadıklarını ve bunun eksikliğini yaşadıklarını belirtmişlerdir. Eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarında “Çokkültürlülük” dersi okutulmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Hali hazırda görev yapan öğretmenler için de bu eksikliğin giderilmesine yönelik hizmet içi eğitim, seminer veya kursların düzenlenmesi yararlı olacaktır.

- Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri bulunulan coğrafya ve görev yaptıkları okulların fiziksel imkânsızlıkları gibi nedenlerle öğrencilerde yaşantı eksikliği olduğu bu durumun da çökkültürlü eğitimi zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin farklı kültürlere dair yaşantı kazanabilmesi için dezavantajlı bölgelerin okul gezileri düzenlenebilmesi için okullara bütçe sağlanması ayrıca okullarda farklı bölge ve yörelerden örneklerin olduğu halk oyunları gösterilerinin düzenlenmesi konusunda ayrıca çalışmalar yapmasının faydalı olacağı söylenebilir. Bu çalışmaların proje haline getirilerek kapsamlı ve sürekli olması dezavantajlı bölgeler için umut ve kalıcı öğrenme fırsatı oluşacağı gibi öğretimin de niteliği artacaktır.
- Araştırmaya katılan öğretmenler, çökkültürlü eğitim uygulamalarında en çok yaratıcı drama, 6 şapkalı düşünme tekniği, münazara, örnek olay, kültürel oyunlar gibi yöntem teknikleri kazanıma ve amaca uygun olduğu için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yöntem ve teknik uygulamak için ders süresinin yeterli olmadığı, müfredatın yoğun olduğuna değinildi. Bu sorunların çözümü olarak haftalık ders saatinin artırılması ve müfredatın azaltılması kazanımların yöntem teknikle işlenmesi için gerekli zamanı sağlayacak ve böylece istenen öğrenme sonuçları alınacaktır.
- Ülkemizde öğretmen atama yerleştirme sisteminde KPSS sınav puanına göre ülkenin her bölgesinde görev yapılabilmektedir. İzmir ve Afyonkarahisar'dan Ağrı iline görev için gelen katılımcılar görüşmeler esnasında bazı hassas konularda (dini uygulamalar, yöresel söylemler) bilgi sahibi olmadıklarını ve bu sebeple sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu yüzden öğretmenlere yönelik olarak görev yapılacak yerlerde adaylık eğitimi dışında yöresel, bölgesel kültürle ilgili seminerler verilmesi faydalı olabilir.
- Araştırma yapılan Ağrı ilinde öğrencilerin okulda farklı evde farklı dil konuştuğu; bu sebeple öğrencide ana dilin gelişemediğini bunun da başarısızlığa neden olduğunu belirten bazı katılımcılar olmuştur. Bu konuyla ilgili özellikle Türkçe bilmeyen velilere, ailelere kurs vb. eğitim fırsatlarının oluşturulması sorunun aşılmasında faydalı olacaktır.

- Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan çalışma sonucunda ders kitaplarının beklentiyi karşılamadığı, öğrencilerin kültürel yaşayışına uygun ve ilgi çekici örneklerden uzak kaldığı görüşleri ortaya çıkmıştır. Buna göre ders kitapları hazırlanırken bölgelerarası kültürler farklılıklar ve öğrenci başarı düzeyleri dikkate alınarak hazırlanması ve yakından uzağa ilkesine göre yaşanan kültürel çevreden yola çıkarak örnekler verilmesinin yararlı olacağı görülmektedir.
- Araştırma sürecinde konuyla ilgili kavramlar farklı kaynaklardan araştırıldığında bazı kaynaklarda “Çokkültürlülük” birleşik olarak bazılarında ise “Çok kültürlülük” şeklinde ayrı olarak yazıldığı görülmektedir. Çokkültürlülük tanımının da ABD, Kanada, Avustralya gibi ülkelerde farklılık gösterdiği bilinmektedir. “Çokkültürlülük” kavramının Türk Dil Kurumu (TDK) sözlük ve yazım kılavuzunda yer almadığı görülmüştür. Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu bölümlerinde bu kavram yer verilebilir. Böylece tanım ve yazım konusunda ortak kullanım sağlanarak karışıklık giderilebilir.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- İlgili çalışmalar tarandığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algıları ve uygulamalarına yönelik yapılan çalışmaların son yıllarda artmakla beraber sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmaların daha çok sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla yapıldığı tespit edilmiştir. Bundan sonraki çalışmaların farklı yörelerde görev yapan ve daha çok sayıdaki öğretmenle yapılması bu alandaki eksikliği gidermeye katkı sağlayacaktır.
- Bu çalışma ortaokulda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algıları ve uygulamalarına yönelik yapılmıştır. Benzer çalışmalar ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinden sorumlu sınıf öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algıları ve uygulamalarına yönelik yapılabilir. Araştırma sonuçlarının branş ve eğitim kademesi ve öğrenci yönüyle karşılaştırılması çokkültürlü eğitim uygulamalarına yönelik daha kapsamlı bir şekilde bilgi elde etmeyi sağlayacaktır.
- Bu alanda yapılacak benzeri çalışmalarda araştırma yöntemi olarak nitel

yöntemin tercih edilmesinin araştırma amacına daha çok hizmet ettiği görülmüştür. Karma yöntemle yapılan bu çalışmada nitel yöntemle ulaşılan verilerin daha derinlemesine bilgi verdiği görülmüştür. Bu yüzden öğrenci ve öğretmenlerle nitel desenlerin kullanıldığı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Adebanwi, W. (2018). Contesting multiculturalism: ethno-regionalism and contending forms of nationalism in late colonial Nigeria. *Commonwealth & Comparative Politics*, 56(1), 40-64.
- Akçaoğlu, M. Ö. (2017) . *Çokkültürlü eğitim uygulamasının öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitim ile sınıf yönetimi tutum ve yeterliklerine etkisi*. Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Aktepe, G. (2016). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Al, S. (2019). *Patterns of nationhood and saving the state in Turkey: Ottomanism, nationalism and multiculturalism*. Routledge.
- Alanay, H., & Aydin, H. (2016). Multicultural education: The challenges and attitudes of undergraduate students in Turkey. *Egitim ve Bilim*, 41(184).
- Alazzi, K. F. (2017). Teachers' perceptions of multicultural education: a study of middle and high school social studies teachers in Jordan. *Curriculum Perspectives*, 37(1), 3-10.
- Alismail, H. A. (2016). Multicultural education: teachers' perceptions and preparation. *Journal of Education and Practice*. 7(11), 139-146.
- Altaş, N. (2003). *Çokkültürlülük ve din eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- APA, (2003). Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists. *American Psychologist*, 58(5), 377-402.
- Aragona-Young, E., & Sawyer, B. E. (2018). Elementary teachers' beliefs about multicultural education practices. *Teachers and teaching*, 24(5), 465-486.
- Ardelean, C. (2018). Cultural integration in europe: from nationalism to multiculturalism and transculturalism. *Synergy*, 14(2), 276-286.
- Arrese Igor, H. O. (2019). Multiculturalism and Recognition of the Other in Charles Taylor's Political Philosophy. *Critical Horizons*, 20(4), 305-316.
- Arshi Khan, "Osmanlı İmparatorluğu: Çokkültürlülüğün doğulu mimarı", *Hasan Celal Güzel (Ed.), Osmanlı'dan Günümüze Ermeni Sorunu içinde (367-379)*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2001, s. 369-370.
- Arslan, A., & Çalmaşur, H. (2017). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim tutumları ve demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (34), 90-109.
- Arslan, S. (2014). *Çokkültürlü toplumlarda vatandaşlık eğitimine yönelik öğretmen ve öğrenci düşüncelerinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, S.(2017). Farklı kültürel değerlere sahip öğrencilerin çokkültürlü vatandaşlık algı ve farkındalıkları. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*. 3, 1-29.
- Ashcroft, R. T., & Bevir, M. (2019). What is postwar multiculturalism in theory and practice?. *Multiculturalism in the British Commonwealth: Comparative Perspectives on Theory and Practice*, 1-22.
- Aslan, S. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çok kültürlü eğitim ile ilgili görüşlerinin

- incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 231-253.
- Ateş, S. (2017) *Sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitime yönelik algı ve farkındalıkları (Kocaeli örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Abant Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu
- Avval, T. G. (2018). *Sosyal bilgiler eğitimcilerinin ve sosyal bilimcilerin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitime bakış açıları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aybek, B. (2018). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 8 (3), 282-292.
- Aydın, H. (2013). *Dünyada ve Türkiye’de çokkültürlü eğitim tartışmaları ve uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Bahadır, Ö. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim algularının değerlendirilmesi: Kocaeli örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Balı, A. Ş. (2001). *Çokkültürlülük ve sosyal adalet [“öteki” ile barış içinde yaşamak]* Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları.
- Banks, J. A. (1993). Multicultural education: Development, dimensions, and challenges. *The Phi Delta Kappan*, 75(1), 22-28.
- Banks, J. A., & Banks, C. A. M. (Eds.). (2019). *Multicultural education: Issues and perspectives*. John Wiley & Sons.
- Banks, J.A. (2013). *Çokkültürlü eğitime giriş*. (Çev. Aydın, H.). Ankara: Anı Yayınları
- Başar, H. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime yönelik eğilimleri*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Başbay, A., Bektaş, Y. (2009). *Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri*. *Eğitim ve Bilim*, 34, 30-43.
- Berg, A. L. (2017). *Alberta teachers' perceptions on including multiple perspectives in elementary Social Studies: A qualitative case study*. PhD Thesis, University of Alberta, Department of Secondary Education.
- Bilgili, A.S. (2019). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. Bilgili, A.S. (ed.). *Sosyal Bilgileri temelleri* (9.baskı) içinde (s. 2-31). Ankara: Pegem Akademi
- Bilgin, N. (2005). Çokkültürlülük ve ulusal kimlik. *Türkiye Günlüğü*, (80).
- Bostad, İ., Ottersen, P. (2014), “*Global presence, global responsibility and the global citizen*”, *global citizen- challenges and responsibility in an interconnected world*, (Ed. A. S. Sterri), Sense Publishers Rotterdam/Netherlands, 1-5.
- Bozkurt, G. (1993). Türk hukuk tarihinde azınlıklar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 43(1-4), 49-59.
- Bozkurt, V. (2000). “*Küreselleşme: kavram, gelişim ve yaklaşımlar*”, (Der. Veysel Bozkurt, Küreselleşmenin İnsani Yüzü”, Bursa: Alfa Yayınları.
- Castro, A. J., Field, S. L., Bauml, M., & Morowski, D. (2012). “I want a multicultural classroom”: Preparing social studies teachers for culturally diverse classrooms. *The Social Studies*, 103(3), 97-106.
- Choi, Y., & Kim, Y. (2020). Deconstructing neoliberalism in global citizenship discourses: An analysis of Korean social studies textbooks. *Critical Studies in Education*, 61(4), 464-479.

- Cırık, İ. (2008). Çokkültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, s.27-40
- Coşkun-Keskin, S. ve Keskin, Y. (2009). Cumhuriyet dönemi ilköğretim 1. kademe) Sosyal bilgiler ve onun kapsamına giren ders programlarında bir değer olarak “barış”ın yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 7 (17), 69-92.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage
- Creswell, J. W. (2014). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Çev. Bütün, M. ve Demir, S. B., Ankara: Siyasal.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelik, H. (2008). *Çokkültürlülük ve Türkiye'deki Görünümü*. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. 9(15). 319-332.
- Çiftçi, Y. A. (2015). *Çokkültürlü eğitim bağlamında öğretmenlerin kültürel yeterliklerine ilişkin algıları*. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Çoban, A. E., Karaman, N. G., & Doğan, T. (2010). Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 125-131.
- Çoltu, S., & Öztürk, S. (2018). Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisine etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188-198.
- De Schutter, H. (2021). Taming dignity for multiculturalism. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 1-17.
- Dejene, W. (2017). Assessing ethiopian primary school second cycle social studies textbooks for adequate reflections of multiculturalism. *Journal of Education and Practice*, 8(10), 117-126.
- Demir, S., & Başarır, F. (2013). Çok kültürlü eğitim çerçevesinde öğretmen adaylarının öz yeterlik algılarının incelenmesi. *International Journal of Social Science*, 6 (1), 609-641.
- Demircioğlu, E., ve Özdemir, M. (2014). Pedagojik formasyon öğrencilerinin çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 211-232.
- Demirdağ, S. (2020). *Öğrenci çeşitliliği ve çokkültürlü eğitim*. Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Demirsoy, M. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlülüğe ilişkin görüşleri ve çokkültürlü eğitime yaklaşımları*. Yüksek Lisans Tezi: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Dewilde, J., & Skrefsrud, T. A. (2021). Revisiting studies of multicultural school events from the perspective of strategic essentialism. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 7, 196-209.
- Dilworth, P. P. (2004). Multicultural citizenship education: Case studies from social studies classrooms. *Theory & Research in Social Education*, 32(2), 153-186.
- Doğan, İ. (2002). *Sosyoloji, kavramlar ve sorunlar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doytcheva, M. (2009). *Çokkültürlülük*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Engin, G. ve Genç, S. Z. (2015). Attitudes teacher candidates towards multicultural education (Canakkale Onsekiz Mart University Example). *Route Educational and Social Science Journal*, 2(2), 30-39.

- Er, H. ve Şahin, M. (2012). Sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (1), 75-96.
- Erdem, A. (2012). Küreselleşme: Türk yükseköğretime etkisi. *Yükseköğretim Dergisi*, 2 (2), 109-117.
- Ergin, M. (2019). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ergün, A. (1997). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e ulusal kimlik oluşumu ve Batı'nın etkisi*. Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik, Yay. Haz.: Nuri Bilgin, Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde program geliştirme* (10. Baskı). Ankara: Meteksan.
- Farber, H. (2020). Caught between Pedagogy and Politics: The challenges of teaching globalization in the twenty-first century. *History Teacher*, 53(3), 409-439.
- Fay, B. (2001) . *Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi çokkültürcü bir yaklaşım* (Çev. İ, Türkmen.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Flick, U. (2014). Challenges for qualitative inquiry as a global endeavor: Introduction to the special issue. *Qualitative Inquiry*, 20(9), 1059-1063.
- Gay, G. (2002). Preparing for culturally responsive teaching. *Journal of Teacher Education*, 53(2), 106-116.
- Gianni, M. (2020). Multiculturalism and Political Integration: The Need for a Differentiated Citizenship?. In *Rethinking Nationalism and Ethnicity* (pp. 127-142). Routledge.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden kaçıp giden dünya*. İstanbul: Alfa Basım Yayınları.
- Goksel, G. U. (2018). Theories of Justice, Multiculturalism, and the Theory of Recognition. In *Integration of Immigrants and the Theory of Recognition* (pp. 27-56). Palgrave Macmillan, Cham.
- Gutmann, A. (2009). *Identity in democracy*. Princeton University Press.
- Günay, Ü. (1998). *Din sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Güvenç, B. (1994). *İnsan ve kültür* (6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Hawkman, A. M. (2020). Swimming in and through whiteness: Antiracism in social studies teacher education. *Theory & Research in Social Education*, 48(3), 403-430.
- Holm, G., & Mansikka, J. E. (2013). Multicultural education as policy and praxis in Finland: Heading in a problematic direction?. *Recherches en education*, (16).
- İnal, C. (2016). *Küreselleşme ve çokkültürlülük*. <https://www.academia.edu> (Erişim: 15.10.2020).
- İnan, A. (1936). *Atatürk hakkında hatıralar ve belgeler*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları
- Jay, M. (2003). Critical race theory, multicultural education, and the hidden curriculum of hegemony. *Multicultural Perspectives: An Official Journal of the National Association for Multicultural Education*, 5(4), 3-9.
- Karaca, F. (2018). Türkiye'de ve dünyada çokkültürlülük ve eğitim. *International Journal of Social Science*, 72, 25-40.
- Karadag, Y., Kesten, A., & Özden, D. Ö. (2021). Multicultural competencies of social studies teachers: A qualitative study. *Journal of Social Science Education*, 20(1), 91-117.
- Karadağ, Y. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlü yeterliklerinin*

incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Karadağ, Y., & Özden, D. Ö. (2020). Çokkültürlü eğitim ortamlarına geleceğin sosyal bilgiler öğretmenlerini hazırlamak: öğretmen adaylarının çokkültürlü yeterlikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 179-201.
- Kastoryano, R. (2018). Multiculturalism and interculturalism: redefining nationhood and solidarity. *Comparative Migration Studies*, 6(1), 1-11.
- Kaya, Y. (2013). *Öğretmenlerin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi (Diyarbakır İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaymakcan, R. (Ed.). (2013). *Çok kültürlülük-eğitim, kültür ve din eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Kerlinger, F. N. & Lee, H. B. (1999). *Foundations of behavioral research*. New York: Harcourt College Publishers.
- Keskin, S. C. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre çok kültürlü bir ortamda sorunlar ve çözüm yolları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6 (7), 138-149.
- Keskin, Y. (2008). Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkinliğinin araştırılması. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Keskin, Y. Keskin, S. C., & Taş, C. (2019). Türkiye’de sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında çokkültürlülük olgusu: 1998 Ve 2004 tarihli programlara yönelik bir karşılaştırma. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 4(1), 10-20.
- Kim, H., & Connelly, J. (2019). Preservice teachers' multicultural attitudes, intercultural sensitivity, and their multicultural teaching efficacy. *Educational Research Quarterly*, 42(4), 3-20.
- Kim, S., & Lee, H. W. (2017). *Introduction: Nationalism in East Asia and East Asian multiculturalism*. In Reimagining Nation and Nationalism in Multicultural East Asia (pp. 1-22). Routledge.
- Kivisto, P., & Rezaev, A. (2018). *Racial democracy, multiculturalism, and inequality*. In Handbook of the Sociology of Racial and Ethnic Relations (pp. 171-191). Springer, Cham.
- Koçak, Y. Ö. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitim tutumları ile kültürel zekaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kolçak, H. (2020). Multiculturalism for true equality: a normative argument for multicultural Turkey. *International Journal of Human Rights and Constitutional Studies*, 7(2), 107-125.
- Kothari, C. R. (2004). *Research methodology: Methods and techniques*. New Age International.
- Kymlicka, W. (2020). *Çokkültürlü yurttaşlık: azınlık haklarının liberal teorisi*, 2. Baskı, (Çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Leech, N. L., & Onwuegbuzie, A. J. (2009). A typology of mixed methods research designs. *Quality & quantity*, 43(2), 265-275.
- Mangkhang, C. (2021). Innovative multicultural education learning and teaching profession of social studies indigenous teachers' in the northern of thailand. *Psychology and Education Journal*, 58(3), 1432-1443.

- Marangoz, G. (2014). *Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin çokkültürlü eğitime karşı algısı*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- McCracken, G. (1988). *The long interview*. Londra: Sage Publications.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara. <http://mufredat.meb.gov.tr> (Erişim: 15.09.2019).
- Mindes, G. (2006). *Teaching young children social studies*. Westport: Praeger Publishers.
- Nash, K. (2018). They have verve: preservice teachers' perceptions about culturally relevant/responsive pedagogy. *The New Educator*, 14(2), 153-170.
- Nbete, A. D. (2020). From multiculturalism to humanistic secularism: harnessing nigeria's cultural diversity. *AFRREV IJAH: An International Journal of Arts and Humanities*, 9(1), 155-170.
- NCSS. (1994). *Curriculum standards for social studies: Expectations of excellence*. NCSS Bulletin 89. Washington, DC.
- Novossyolova, Y., Iost, O., Tsvetkova, A., & Alekseev, P. (2021). Problems of Multiculturalism in the works of Russian-Speaking Poets of the Pavlodar Irtysh Land. *International Journal of Society, Culture & Language*, 9(2), 123-136.
- O'brien, K. (2014). *Global citizens of the world unite", global responsibility and the global citizen", global citizen- challenges and responsibility in an interconnected world*, (Ed. A. S. Sterri), Sense Publishers Rotterdam/Netherlands, 27-37.
- Ortloff, D. H. (2011). Moving the borders: multiculturalism and global citizenship in the German social studies classroom. *Educational Research*, 53(2), 137-149.
- Özdemir, M. ve Dil, K. (2013). Teachers' attitudes toward multicultural education: case of Çankırı province. Ankara University, *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 46 (2), 215-232.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış*. C. Öztürk (Eds), Sosyal bilgiler öğretimi (ss.1-31) içinde. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, F., & Günel, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel sistemler, küresel eğitim ve çeşitlilik kavramlarına ilişkin algısı. *İlköğretim Online*, 15(1), 172-185.
- Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü yeniden düşünmek*. (çev. Bilge Tanrıseven), Ankara: Phonix Yayınevi.
- Petras, J. (1999). Globalization: A critical analysis. *Journal of contemporary Asia*, 29(1), 3-37.
- Polat, İ. ve Kılıç, E. (2013). Türkiye'de çokkültürlü eğitim ve çokkültürlü eğitimde öğretmen yeterlikleri, *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, X(I), 352-372.
- Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 154-164.
- Scotti, G. (2017). Human rights and multiculturalism: The debate on indigenous infanticide in Brazil. *Bio Law Journal–Rivista di Bio Diritto*, 3, 387-403.
- Sengstock, M. C. (2009). *Voices of diversity: Multi-culturalism in America*. Springer Science & Business Media.
- Sleeter, C. E. (2018). Multicultural education past, present, and future: Struggles for dialog and power-sharing. *International Journal of Multicultural Education*, 20(1), 5-20.
- Şentürk, İ. (2008). Küreselleşmenin eğitim fakülteleri üzerine öğretme-öğrenme süreçleri boyutunda beklenen ve gözlenen etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*,

8(1), 193-222.

- Şişman, M. (2010). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: PegemA.
- Talas, M. (2004). “Küreselleşme ve kültür”, *küreselleşme ve psikiyatri*, Türk, Tabipler Birliği Yayınları, Ankara, s. 230-244.
- Taylor, C. (2010). *Çokkültürcülük tanınma politikası*, Haz. Gutmann A., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Taylor, C. (2012). Interculturalism or multiculturalism?. *Philosophy & social criticism*, 38(4-5), 413-423.
- TDK, (2019) . www.tdk.gov.tr sitesinden 20.12.2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Terzi, H. M. (2019). *Rusya'da Çokkültürlülük ve Tatar kimliği*. Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Thompson, S. (2018). *Recognizing multiculturalism. in nationalism and racism in the liberal order* (pp. 193-210). Routledge.
- Tortop, H. S. (2014). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 2(2), 16- 2.
- Turebayeva, K., Seitenova, S., Yessengulova, M., Togaibayeva, A., & Turebayeva, S. (2020). Nurture of multiculturalism of future teachers in the process of foreign language teaching. *Journal of Research in Applied Linguistics*, 11, 40-49.
- Ukpokodu, O. N. (2003). Teaching multicultural education from a critical perspective: Challenges and dilemmas. *Multicultural Perspectives: An Official Journal of the National Association for Multicultural Education*, 5(4), 17-23.
- Unesco. (1982). *Mexico City declaration on cultural policies*. In World Conference on Cultural Policies.
- Uygur, N. (2018). *Kültür kuramı*, 5. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ünlü, İ. ve Örtten, H. (2013). Öğretmen adaylarının çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitime yönelik algılarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(21). 287-302.
- Vatandaş, C. (2001). Çokkültürlü yapıda ulusal/etnik kimlikler (Kanada Örneği). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(2). 101-116.
- Vatandaş, C. (2002). *Çokkültürlülük* (1.Baskı). İstanbul: Değişim Yayınları.
- Verma, G. K. (2017). *Issues in multicultural education*. In Educational Attainments (pp. 7-15). Routledge.
- Walsham, G. (2017). *IT, globalisation and cultural diversity*. In Information technology in context (pp. 291-303). Routledge.
- Wills, J. S. (2001). Missing in interaction: Diversity, narrative, and critical multicultural social studies. *Theory & Research in Social Education*, 29(1), 43-64.
- Yalçın, C. (2002) Küreselleşme, çokkültürcülük ve eğitim. *Eğitim Araştırmaları*, 6, 65-77.
- Yanık, C. (2013). *Dünyada ve Türkiye’de çokkültürlülük*. Ankara: Sentez Yayınları.
- Yazıcı, F. (2013). *Çokkültürlülük ve yurtseverlik açısından azınlık okullarında tarih dersleri*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, S., Başol, G. ve Toprak, G. (2009). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim tutumları: bir güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 229-242.
- Yılar, M. B. ve Tomal, N. (2021). *Sosyal Bilgiler Dersi ve Yenilenen Ders Öğretim Programı*. A. Uzunöz ve V. Aktepe (Eds.). Özel Öğretim Yöntemleri Cilt-3 içinde

(s. 1-42). Ankara: Pegem Akademi.

Yıldırım, A. (2013). Öğretmen eğitimi araştırmaları: Yönelimler, sorunlar ve öncelikli araştırma alanları. *Eğitim ve Bilim*, 38(169).

EKLER

EK 1: Çokkültürlü Eğitim Algı Ölçeği

ÇOKKÜLTÜRLÜ EĞİTİM ALGI ÖLÇEĞİ

Değerli Meslektaşlarım,

Bu ölçek, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans tezi araştırması kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim algılarını incelemek için oluşturulmuştur.

Kısa sorulardan oluşan bu ankete vereceğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve çalışma sonunda elde edilecek verilerde ve yayınlarda kimlik belirten bir bilgi asla kullanılmayacaktır. Sorulara vereceğiniz samimi cevaplar araştırmanın güvenilirliğini artıracaktır. Bilimsel çalışmaya katkılarınız ve ayıracağınız zaman için şimdiden teşekkür ederim.

Asiye YILDIRIM

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

(Yüksek lisans öğrencisi)

1. Bölüm/Demografik Bilgiler

1-Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

2-Eğitim durumunuz:

Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()

3- Mezun olduğunuz bölüm:

Sosyal bilgiler öğretmenliği () Tarih öğretmenliği ()

Coğrafya öğretmenliği () Tarih bölümü () Coğrafya bölümü ()

Diğer belirtiniz ()

4- Toplam görev yılınız:

0-4 yıl () 5-9 () 10-14 () 15-19 () 20+ ()

5- Görev yeriniz: İl merkezi () İlçe merkezi () Köy ()

2. BÖLÜM

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	ÇOKKÜLTÜRLÜ EĞİTİM ALGI ÖLÇEĞİ					
1	Çokkültürlü eğitimin gerekliliğine inanıyorum.					
2	Türkiye'deki çokkültürlü eğitim çalışmalarını yeterli bulmuyorum.					
3	Bir öğretmen olarak kendimi çokkültürlü eğitimci olarak görüyorum					
4	Öğretmenlerin çokkültürlülük konusunda eğitim almaları gereklidir.					
5	Okullarda uygulanan eğitim-öğretim faaliyetleri, kültürel olarak farklı öğrenci gruplarının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlanmalıdır.					
6	Okul yöneticilerinin çokkültürlülük konusunda eğitim almaları gereklidir.					
7	Sınıf içindeki öğrencilerin farklı kültürlere sahip olmasının öğretmenlerin işini zorlaştıracağını düşünüyorum.					
8	Farklı kültürlere sahip öğrencilerin yaşadıkları sorunları, çokkültürlü eğitim çerçevesinde çözülebileceğini düşünüyorum.					
9	Çokkültürlü eğitim ile sınıfta bulunan farklı etnik kökendeki öğrenciler arasında empati yeteneğinin gelişeceğini düşünüyorum.					
10	Etkili bir öğretmen olmak için sınıf içinde varolan kültürel farklılığın bilincinde olmak gerekir.					
11	Çokkültürlü eğitim ile farklı kültürlere karşı ön yargıların ortadan kalkacağını düşünüyorum.					
12	Sınıf içinde kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlara çözüm üretebilirim.					
13	Ülkemizde farklı kültürlere saygı duyulduğunu düşünüyorum.					
14	Birden fazla kültürün hâkim olduğu sınıflarda çatışma olacağını düşünüyorum.					
15	Ülkemizde anadilde eğitim yapılması gerektiğine inanıyorum.					
16	Ülkemizde kadın eğitimi, erkeklere oranla daha düşük bir düzeyde kalmıştır.					

17	Üniversitelerde, çokkültürlü eğitim ile ilgili derslerin verilmesi gerektiğini düşünüyorum.					
18	Kültürlerarası iletişimin ilerlemesinde, sosyal medyanın önemi büyüktür.					
19	Kitle iletişim araçlarının (gazete, TV, radyo vb.) gelişmesi ve yaygın kullanılması kültürlerin birbirlerini yakından tanımasını sağlar.					
20	Okullarda uygulanan öğretim teknolojilerinin tasarımlarında kültürel olarak farklı öğrencilerin ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır.					

21. Sizce çokkültürlü eğitimin dezavantajları nelerdir?

- Uygulaması zordur.
- Suistimale açık bir konudur.
- Ülkeye aidiyet hissini azaltır.
- Eğitim öncesi hazırlık daha çok zaman gerektirir.
- Diğer

22. Sizce eğitim sisteminde çokkültürlülüğe yer verilmesinin en büyük avantajı nedir?

- Eleştirel düşünme yetisi kazandırır.
- Eğitimde eşitliği ön plana çıkarır.
- Olayların çok yönlü değerlendirilmesini sağlar
- Evrensel değerleri ön plana çıkarır.
- Diğer

EK 2: Çokkültürlü Eğitim Uygulamaları Görüşme Formu

ÇOKKÜLTÜRLÜ EĞİTİM UYGULAMALARI ÖLÇEĞİ

Bu çalışma sosyal bilgiler öğretmenlerinin çokkültürlü eğitim hakkında düşüncelerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla yüksek lisans tez çalışması için oluşturulmuştur. Sorulara vereceğiniz içten cevaplar araştırma sonuçlarının bilimsel niteliğini artıracaktır. İsminizi yazmanıza gerek yoktur. Bilimsel çalışmaya ayıracağınız vakit için teşekkürler.

Asiye YILDIRIM
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Cinsiyet:

Meslekteki Yıl (kıdem):

Görev Yeri: İl merkezi () İlçe merkezi () Köy okulu ()

1. Çokkültürlülük sizin için ne ifade ediyor?
2. Çokkültürlü eğitime bakış açınız nedir? Türkiye’de çokkültürlü eğitim gerekli midir?
 - a) Neden gereklidir?
 - b) Neden gerekli değildir?
3. Sosyal bilgiler öğretmeni olarak çokkültürlü eğitime dair yaptığınız uygulamalar nelerdir?
 - a) Hangi strateji, yöntem ve teknikleri kullanıyorsunuz?
 - a.1) Neden bu strateji, yöntem ve tekniği tercih ediyorsunuz?
 - b) Hangi materyalleri kullanıyorsunuz?
 - b.1) Neden bu materyali tercih ediyorsunuz?
4. Uygulamada karşılaştığınız sorunlar var mıdır?
 - a) Bu sorunların kaynağı nelerdir?
 - b) Bu sorunlara çözüm önerileriniz nelerdir?

EK 3: Etik Kurul Kararı

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
26.08.2020	7	2020/520

KARAR NO: 2020/520
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi Asiye YILDIRIM' ın Doktor Öğretim Üyesi Murat Bayram YILAR' ın "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitime Yönelik Farkındalıklarının ve Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Ağrı İli)" isimli Yüksek Lisans Tezine ilişkin anket, mülakat ve ses kaydı çalışmalarını içeren 26783 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi Asiye YILDIRIM' ın Doktor Öğretim Üyesi Murat Bayram YILAR' ın "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitime Yönelik Farkındalıklarının ve Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Ağrı İli)" isimli Yüksek Lisans Tezine ilişkin anket, mülakat ve ses kaydı çalışmalarının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

EK 4: Araştırma Uygulama İzni

T.C.
AĞRI VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 78971437-605.01-E.16964902
Konu : Asiye YILDIRIM'ın
Araştırma Uygulama İzni

19.11.2020

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: Ağrı Valiliği'nin 18/11/2020 tarihli ve 16859633 sayılı oluru

İlgide kayıtlı yazıya istinaden Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde 17250144 numaralı yüksek lisans öğrencisi Asiye YILDIRIM'ın " Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitime Yönelik Farkındalıklarının ve Çokkültürlü Eğitim Uygulamalarının Değerlendirilmesi" adlı tez çalışması kapsamında kurumumuzda görevli Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine yönelik ölçeğin uygulanmasında gerekli kolaylıkların sağlanması hususunda;

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Mehmet Faruk TEKİN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Dağıtım:
Gereği:

- 7 İlçe Kaymakamlığına (İlçe MEM)
- Merkez Tüm Ortaokullar
- Merkez Tüm Liseler

Ek:
Valilik Olur Yazısı (1 Adet)

Adres:
Elektronik Ağ:
e-posta:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0225-dbb6-3226-bccf-cbc3 kodu

ÖZ GEÇMİŞ

Asiye YILDIRIM, lise eğitimini Samsun'da bitirdikten sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden mezun oldu. 2018 yılından itibaren Ağrı ilinde sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapmaktadır. 2018 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı'na yüksek lisans öğrencisi olarak girdi. Satranç sporu ve bağlama sanatı ilgi alanları arasındadır.

ORCID: 0000-0002-5937-5574